

กลไกการตรวจสอบกรณีวิสามัญฆาตกรรม : ศึกษากรณีการตายเกิดจากการ

กระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ

กฤษฎีกา นายวุฒิพงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์มยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2557

Investigating Mechanism of Legal Murder: Case Study of Death as a
Result of Commission by Police Officers

Krissadee Chayawuttipong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลไกการตรวจสอบกรณีวิสามัญฆาตกรรม: ศึกษากรณีการตายเกิดจาก การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ
ชื่อผู้เขียน	กฤษฎีก์ ฉายาวุฒิพงศ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2556

บทคัดย่อ

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาในกรณีการวิสามัญฆาตกรรมในการตายเกิดจากการกระทำของพนักงานตำรวจ อันเป็นการใช้อำนาจรัฐที่เกินขอบเขต โดยตัดผู้กระทำความผิดออกจากการพิสูจน์ความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางปกติอันส่งผลกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวว่าเป็นการกระทำที่เกินขอบเขตจากการใช้อำนาจรัฐหรือไม่ ทั้งนี้บุคคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์ควรเข้ามาในกระบวนการตรวจสอบดังกล่าว รวมทั้งเพิ่มภาคส่วนต่างๆเข้ามาตรวจสอบถ่วงดุลการกระทำดังกล่าวเพื่อให้กระบวนการค้นหาความจริงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาวิจัยพบว่ากระบวนการตรวจสอบในกรณีการตายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นยังมีขาดกระบวนการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งขาดองค์กรที่ทำการถ่วงดุลกระบวนการดังกล่าวทำให้กระบวนการค้นหาความจริงขาดความโปร่งใส เจ้าหน้าที่ตำรวจที่กระทำการดังกล่าวมักจะไม่ถูกดำเนินคดีเนื่องจากกระบวนการค้นหาความจริงในชั้นสำนวนการชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานโดยบุคคลในองค์กรเดียวกัน การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปในทางเอื้อผลประโยชน์แก่พวกพ้อง ซึ่งหากยังขาดกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลดังกล่าว ในอนาคตปัญหาวิสามัญฆาตกรรมก็ยังคงเกิดขึ้นได้และไม่สามารถทราบถึงความจริงได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจรัฐตามอำเภอใจ หรือเป็นการใช้อำนาจรัฐภายในขอบเขตของกฎหมาย

ในการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพและสำนวนการวิสามัญฆาตกรรม พนักงานสอบสวนยังคงมีอำนาจเต็มในการรวบรวมพยานหลักฐาน องค์กรอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้ร่วมในการพิสูจน์ความจริงเป็นเพียงแค่เครื่องมือหรือผู้ช่วยพนักงานสอบสวนเท่านั้น ดังนั้นกระบวนการไต่สวนการตายของศาลพลมัมก็จะออกมาในลักษณะเดียวกันว่าไม่สามารถระบุได้ว่าการตายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่

ผู้เขียนเห็นว่าหากสำนวนการชันสูตรพลิกศพเป็นสำนวนที่มีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างถูกต้องแล้วจะทำให้สำนวนอื่นๆซึ่งมีข้อเท็จจริงจากการกระทำดังกล่าวมีประสิทธิภาพไปด้วย บุคลากรทางการแพทย์จึงควรมีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพและมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นเช่นเดียวกับระบบโคโรเนอร์ซึ่งระบบการสอบสวนการตายโดยพิศุทธรมชาติมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานและมีการไต่สวนการตายโดยเป็นอิสระ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ช่วยในการรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น หรือในกรณีระบบแพทย์สอบสวนอย่างเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพและมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานอื่นอันเป็นอิสระๆและการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ควรเป็นการรวบรวมโดยองค์กรอื่นที่ไม่ใช่องค์กรตำรวจจะทำให้สำนวนการสอบสวนมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการไต่สวนการตายของศาล ศาลควรใช้อำนาจในการเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้อย่างเต็มที่ และภาคส่วนในองค์กรอิสระด้านสิทธิมนุษยชนและภาคส่วนของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทั้งนี้เพื่อความโปร่งใสความมีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง โดยแท้จริง

Thesis Title Investigating Mechanism of Legal Murder: Case Study of Death as a
Result of Commission by Police Officers

Author Krissadee Chayawuttipong

Thesis Advisor Associate Professor Atchariya Chutinan

Department Law

Academic Year 2013

ABSTRACT

This Thesis aims to study the problem conditions in the event of legal murder to the extent of death as a result of commission by police officers who exercised excessive state power by excluding the offenders from guilt establishment in normal judicial processes, extremely resulting in the rights to life and body. Hence, there must be the processes to investigate the commissions of such state officers to see whether they are the commissions which are beyond the scope of exercising state powers or not. In this respect, the personnel in the judicial processes of every organization ought to participate in the said investigation processes, including to increase a variety of sectors to take part in investigation for the check and balance against such commissions to cause more efficiency to the fact-finding processes.

According to the Study, the investigating processes in the case of death as a result of commission by police officers continued to have insufficient efficient investigating processes, which lacked the organizations to conduct check and balance against such processes, causing lack of fact-finding transparency. The police officers committing such offences were likely not to be sued because the fact-finding processes in the stage of post-mortem inquest were to gather evidences by persons under the same organizations for the benefit of their friends. If the check and balance processes continue to be inadequate, the future legal murders may continue to be

committed and it is unable to see whether the aforesaid facts are the exercise of arbitrary state power or the exercise of state power within the scope of law.

Upon making file of inquest and file of legal murder, the inquiry officials continue to have full power in collecting evidences. However, other organizations as provided by laws to join finding the facts are the tools or the assistant inquiry officials merely. Consequently, the inquiry processes against the death of the courts are likely to be discovered to see whether such death results from the commissions of police officers or not.

The Researcher is of opinion that if the file of inquest comes from correctly collecting evidences, it shall also cause efficiency to other files together with facts in consequence of such acts. Therefore, medical personnel ought to have full powers in respect of the post mortem inquest and have their powers to gather other evidences as same as the Coroner System, which is the inquiry system against the unnatural death, which has the power to gather the evidences and to independently make inquiry against the death, whereby the police officers shall assist in collecting the evidences only. Or in the event of medical examiner system as used in the United States of America, the physicians have their full powers to conduct the post-mortem inquest and to independently gather other evidences. And gathering various evidences should be conducted by other organizations, not police organization, which shall cause the file of the inquiry to be transparent and efficient. Additionally, upon the inquiry made against the death by the courts, the courts should exercise their powers to summon other evidences to be adduced in the full manner and the sectors in the non-governmental organizations on human right and the people sectors ought to be summoned to participate in every process for actual transparency and efficiency in fact finding.

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ เป็นอย่างสูงที่ได้อนุเคราะห์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และช่วยเหลือผู้เขียนในการให้คำแนะนำ ข้อมูลทั้งในด้านการศึกษาและวิธีการเขียนวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและเอาใจใส่ต่อผู้เขียนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยแก้ไขตรวจทานงานเขียนของผู้เขียน ผู้เขียนขอขอบพระคุณอย่างสูง ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางในการหาข้อมูลเพิ่มเติมในการให้งานเขียนวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และยังเป็นผู้จุดประกายและเปิดมุมมองในกฎหมายอาญาให้กับผู้เขียนให้เข้าใจละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ และ ท่านอาจารย์ ดร.กรรภิรมย์ โกมลารชุน เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการและได้รับการอนุเคราะห์ และช่วยเหลือในการหาข้อมูลเพิ่มเติมชิ้นนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ไม่อาจสำเร็จได้ลงได้หากผู้เขียนไม่ได้รับการสนับสนุนจาก พันตำรวจโท ธีระยุทธ ฉายาวุฒิพงศ์ และคุณลุงสุวิทย์ ฉายากุล ผู้ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียน รวมไปถึงคุณแม่อยู่ไรรวรรณ ฉายาวุฒิพงศ์ คุณพ่อจ๊อโรจน์ ฉายาวุฒิพงศ์ ผู้ล่วงลับ ซึ่งให้กำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมา ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

หากวิทยานิพนธ์ส่วนนี้มีประโยชน์อยู่บ้างผู้เขียนขออุทิศให้กับบุพการี ครูบาอาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ และผู้มีพระคุณทุกท่าน หากงานวิจัยชิ้นนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

กฤษฎีก์ ฉายาวุฒิพงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๖
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	1
1. บทนำ.....	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมุติฐานการวิจัย.....	5
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.5 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวความคิดและทฤษฎีในหลักสิทธิมนุษยชน,การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ในคดีวิสามัญฆาตกรรมและการบริหารงานยุติธรรม.....	8
2.1 แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีวิสามัญฆาตกรรม.....	8
2.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948).....	8
2.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Convernant on Civil and Political Rights).....	12
2.1.3 หลักการว่าด้วยการป้องกันและสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้ เหตุผลและรวบรัด ค.ศ.1989 (Principles on the Effective Prevention and Investigation Of Extra-Legal, Arbitrary and Summary Execution, 1989).....	14
2.1.4 หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (Basic Principles on the use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials).....	18

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.2 หลักการในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา.....	23
2.2.1 หลักการซึ่งนำหน้าระหว่างการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับ ประชาชนและหลักในการควบคุมอาชญากรรม (Check & Balance).....	23
2.2.2 หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของกระบวนการยุติธรรม (Transparency & Accoutability).....	24
2.2.3 หลักค้นหาความจริงในเนื้อหา (Principle of Substantive Truth).....	25
2.2.4 หลักการตรวจสอบจากองค์กรภายในและองค์กรภายนอก (Internal Audit & External Audit).....	26
2.3 แนวคิดและทฤษฎีของการขัดกันแห่งหน้าที่ (Incompatibility , Conflict of interest).....	27
3. การชั้นสูตรพลิกศพของต่างประเทศ.....	32
3.1 การชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายระบบโคโรเนอ์ในประเทศอังกฤษ.....	32
3.1.1 วิวัฒนาการของศาลโคโรเนอ์.....	32
3.1.2 กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ.....	33
3.1.3 การสอบสวนและการดำเนินคดี.....	35
3.2 การชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายระบบแพทย์สอบสวนในประเทศ สหรัฐอเมริกา (Medical Examination).....	38
3.2.1 วิวัฒนาการของระบบแพทย์สอบสวน.....	38
3.2.2 กระบวนการการดำเนินงานของแพทย์สอบสวนและการชั้นสูตรพลิกศพ	39
3.2.3 กระบวนการสอบสวนคดี.....	41
3.3 การชั้นสูตรพลิกศพตามระบบกฎหมายในประเทศญี่ปุ่น.....	43
3.3.1 ที่มาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3.2 การดำเนินคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น.....	43
3.3.3 กระบวนการไต่สวนการตาย.....	45
4. วิเคราะห์สภาพปัญหาการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย กระบวนการไต่สวน ของศาลและการทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม.....	49
4.1 การชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย.....	49
4.1.1 กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพในกฎหมายปัจจุบัน	57
4.1.2 กระบวนการไต่สวนการตาย.....	64
4.1.3 กระบวนการสอบสวนและกระบวนการออกคำสั่ง.....	66
4.2 วิเคราะห์ปัญหาการตรวจสอบความจริงในคดีวิสามัญฆาตกรรม.....	68
4.2.1 กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ.....	68
4.2.2 การไต่สวนการตายของศาล.....	73
4.2.3 การสอบสวนดำเนินคดี.....	76
4.3 การทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม.....	80
4.3.1 ประเภทของสำนวนคดี.....	80
4.3.2 ประเด็นการสอบสวน.....	81
4.4 แนวทางในการปรับปรุงการชั้นสูตรพลิกศพ กระบวนการไต่สวนการตาย และการทำสำนวนวิสามัญฆาตกรรม.....	82
4.4.1 ขั้นตอนการชั้นสูตรพลิกศพในกฎหมายปัจจุบัน.....	82
4.4.2 การเพิ่มหลักประกันความโปร่งใสและความมีประสิทธิภาพ ในการชั้นสูตรพลิกศพ.....	84
4.4.3 ผู้มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน การทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพและคดี วิสามัญฆาตกรรม.....	85
4.4.4 ผู้มีหน้าที่สรุปสำนวนการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม.....	88

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	90
5.1 บทสรุป.....	90
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	93
บรรณานุกรม.....	97
ประวัติผู้เขียน.....	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช 2550 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของมาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้” ดังนั้นเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น บุคคลย่อมได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์¹ (Principle of Presumption of innocence) บุคคลผู้ถูกกล่าวหาในฐานะเขาเป็นมนุษย์ผู้หนึ่งย่อมได้รับความคุ้มครอง มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย เช่นเดียวกันกับบุคคลทั่วไป องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรมีหน้าที่จะต้องค้นหาความจริงซึ่งเริ่ม เริ่มตั้งแต่กระบวนการขึ้นสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาพิพากษา และการบังคับโทษ อันเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมปกติอีกทั้งยังมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและผู้ถูกกล่าวหาให้เป็นไปตามกฎหมายด้วย

กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (Check and Balance) เพื่อเป็นหลักประกันความโปร่งใส (Transparency) และสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Due Process) จึงต้องมีความสมดุลกัน การซึ่งน้ำหนักหรือเน้นประโยชน์ไปในทางใด ทางหนึ่งย่อมจะเกิดปัญหาขึ้นได้ เช่นหากกระบวนการยุติธรรมเน้นไปในทางคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไป อาจทำให้กระบวนการของการควบคุมอาชญากรรมนั้นด้อยประสิทธิภาพ หรือหากเน้นไปในทางของการควบคุมอาชญากรรมมากเกินไป ก็อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เช่นเดียวกัน

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 39

ในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยอาชญากรรมนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รักษากฎหมายมีหน้าที่ต้องป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้น ซึ่งบางพื้นที่อาจจะเน้นไปในการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) เป็นพิเศษเช่นในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันและการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งระหว่างการปฏิบัติหน้าที่นั้นอาจก่อให้เกิดความตายของบุคคลเกิดขึ้นหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า”การวิสามัญฆาตกรรม”

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการวิสามัญฆาตกรรมจึงเป็นกระบวนการยุติธรรมที่นอกกระบวนการ อีกทั้งยังเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้น องค์การในกระบวนการยุติธรรมจึงควรมีหน้าที่เข้าไปตรวจสอบ รวมถึงการชันสูตรพลิกศพ ว่าความจริงเป็นอย่างไร เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานจริงหรือไม่ อีกทั้งคดีวิสามัญฆาตกรรมก็ล้วนแต่ก่อให้เกิดความสะเทือนขวัญและความสงสัยของประชาชน ศาลซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมและเป็นองค์กรที่ประชาชนให้ความไว้วางใจจึงควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบ เช่น การเข้าไปร่วมชันสูตรพลิกศพ อีกทั้งยังได้ตรวจสอบที่เกิดเหตุเพื่อตั้งข้อสงสัยแตกต่างๆว่าเป็นการกระทำโดยป้องกันของเจ้าพนักงานจริงหรือไม่ มิใช่มีส่วนร่วมแค่การไต่สวนการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น³

อนึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2477 นั้น ศาลได้มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพการวิสามัญฆาตกรรม อันเป็นหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนได้ระดับหนึ่ง แต่ต่อมาก็ได้มีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเห็นได้ว่าบทบาทของศาลได้ถูกจำกัดออกไป ซึ่งปัจจุบันผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นคือ พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง โดยมีเจตนารมณ์ในการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมของทุกฝ่าย แต่สุดท้ายแล้วกระบวนการตรวจสอบความจริงนั้นยังอยู่ในมือของพนักงานสอบสวนเป็นหลักซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่โปร่งใสเกิดขึ้นได้ เพราะขณะทำการวิสามัญฆาตกรรมเจ้าพนักงานเท่านั้นที่อยู่ในที่เกิดเหตุจึงเป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์อยู่แต่เพียงฝ่ายเดียวการรวบรวมพยานหลักฐานโดยส่วนใหญ่ก็ตกอยู่ในมือของพนักงานสอบสวน แม้กฎหมายที่แก้ไขใหม่จะบัญญัติให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำสำนวนด้วย

² ปฎิญาสาทว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อที่ 5 และข้อที่ 11 เป็นต้น

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

ก็ตาม แต่พนักงานอัยการก็ไม่ได้มีความชำนาญในการรวบรวมพยานหลักฐานและบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 155/1 ที่แก้ไขใหม่ก็บัญญัติให้ผู้มีหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนเองอีกด้วย จึงเกิดข้อสงสัยต่างมากมายของประชาชนว่าการกระทำของเจ้าพนักงานนั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและมีความโปร่งใสเกิดขึ้นหรือไม่

ตัวอย่างเช่นในกรณีคดีของโจ ด่านช้าง เมื่อปี พ.ศ. 2539 ยังคงเป็นที่กล่าวจนถึงปัจจุบัน ซึ่งขณะนั้นการชันสูตรพลิกศพยังคงเป็นหน้าที่หลักของพนักงานสอบสวนโดยทำการชันสูตรร่วมกับแพทย์ โดยไม่มีองค์กรอื่นใดในกระบวนการยุติธรรมเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ การรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวยังคงเป็นของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว กระบวนการค้นหาความจริงจึงขาดความโปร่งใสหรือในกรณีคดีย้องฟู้ค⁴ ซึ่งเสียชีวิตในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจปราบปรามยาเสพติดที่พยายามเข้าจับกุมบิดาและมารดาซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัย โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยิงสกัดไม่ให้หลบหนีจนกระทั่งน้องฟู้คถูกกระสุนปืนเสียชีวิต ต่อมาพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลไต่สวนการตาย ซึ่งศาลได้มีคำสั่งในคดีหมายเลขคำที่ อช.24/2549 โดยไม่ได้ระบุว่าตำรวจเป็นผู้ยิงน้องฟู้คซึ่งทำให้เสียชีวิต โดยให้เหตุผลว่าพยานหลักฐานไม่ชัดเจนว่าใครยิงและได้มีการตรวจสอบหัวกระสุนปืนในศพน้องฟู้คโดยเปรียบเทียบกับที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอ้างว่าจามาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในที่เกิดเหตุแล้วหัวกระสุนไม่ตรงกัน จึงมีข้อสงสัยอยู่ว่าใครเป็นคนยิง เห็นได้ว่าการสอบสวนการวิสามัญฆาตกรรมผลมักจะออกมาในทำนองเดียวกันว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้เกี่ยวข้องกับการกระทำ นั้นเป็นเพราะการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นการไต่สวนการตายในศาล โดยไม่มีการดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานแต่อย่างใด ซึ่งหากของญาติผู้ตายไม่เห็นด้วยกับการไต่สวนการตายของศาลก็เป็นภาระในการดำเนินคดีเองซึ่งยากที่จะได้พยานหลักฐานในการค้นหาความจริงได้

ตามที่มีนโยบายปราบปรามยาเสพติดและได้มีการกำหนดนโยบายไปปฏิบัติจนเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียง และทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก เกิดภาวะตื่น

⁴ อุทัย อาทิวะ. (2554). คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 3 การสอบสวน มาตรการบังคับในคดีอาญา. หน้า 56.

ตระหนัก มีผลกระทบต่อเสรีภาพและความสงบเรียบร้อยของประชาชนและมีผลกระทบต่อข้อห่วงใยและมีการวิพากษ์จากสังคมโลกเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีมาตรการป้องกันและเยียวยาความเสียหายต่อสังคมโดยรวม⁵

เมื่อปี พ.ศ.2550-2551 ได้มีการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครั้งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยาน⁶, การจัดให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กชี้ตัวบุคคลใด⁷ และรวมถึงการชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่เป็นต้น ซึ่งในการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรมได้มีการเพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการในการเข้าตรวจสอบโดยการเข้าร่วมทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก (External Audit) เพื่อเป็นหลักประกันความโปร่งใสในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวในทางปฏิบัติแล้วก็ยังเป็นของพนักงานสอบสวนอยู่นั่นเอง ลักษณะการทำงานยังคงเป็นขององค์กรใครองค์กรมัน การสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานไม่เป็นผืนเดียวกันขาดความเป็นเอกภาพ ท้ายสุดพนักงานสอบสวนเป็นผู้สรุปสำนวนพร้อมทั้งความเห็นเพื่อเสนออัยการสูงสุดเพื่อสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง อีกทั้งยังเห็นได้ว่าการวิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นการกระทำของฝ่ายพนักงานตำรวจ ดังนั้นการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพและการสรุปสำนวนเพื่อเสนออัยการสูงสุดนั้นก็เห็นได้ว่าเป็นการทำโดยพนักงานตำรวจเช่นกัน (พนักงานสอบสวน) ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นการขัดกันแห่งหน้าที่ (Incompatibility) ทำให้เกิดข้อกังขาได้ว่าองค์กรตำรวจนั้นมีการสมยอมกันหรือช่วยเหลือกันเองหรือไม่

ดังนั้นเมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นความกังขาของประชาชนก็คงเกิดขึ้นตามมาด้วย ทั้งนี้เพราะองค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังคงแบ่งแยกหน้าที่ในการค้นหาความจริง แทนที่จะร่วมกันในการค้นหาความจริงว่าเจ้าพนักงานนั้นได้กระทำโดยการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (Self defense) อีกทั้งการทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมจึงสมควรให้องค์กรอื่นเป็นผู้มี

⁵ คณิต ฅ นคร. (2556). ประชาธิปไตยกับการตั้งธงของสังคม. หน้า 35

⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 133 ตรี

⁷ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 1339 ตรี

⁸ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150

หน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานและสรุปสำนวนกระทำแทนเช่นกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSD) โดยให้ถือว่าการตายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นคดีความผิดอาญาที่มีความสลับซับซ้อน ที่จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ อีกทั้งยังถือว่าเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอันถือได้ว่าเป็นคดีพิเศษ⁹ ซึ่งจะหลักประกันความโปร่งใสในอีกทางหนึ่งในการค้นหาความจริงอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหลักการขัดกันแห่งหน้าที่
2. เพื่อทราบถึงข้อบกพร่องและอุปสรรคในกระบวนการค้นหาความจริงในการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกระบวนการชันสูตรพลิกศพของในระบกกฎหมายของต่างประเทศเพื่อทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
4. เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากฎหมายในการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่ตายเกิดจากพนักงานตำรวจ โดยให้คดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษและเพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการโดยให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

กรณีเมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมขึ้น ซึ่งเจ้าพนักงานมักจะกล่าวอ้างว่าผู้ต้องหาได้ให้การต่อสู้จึงต้องกระทำเพื่อป้องกันตนหรือผู้อื่น เมื่อเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นจากการใช้อำนาจรัฐ องค์การในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรจึงสมควรเข้าไปตรวจสอบ ว่ากรณีดังกล่าวเป็นการฆาตกรรมอำพรางของเจ้าพนักงานเพื่อตัดผู้ต้องหาออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติหรือไม่ ซึ่งล้วนแล้วแต่กระทบสิทธิของผู้ต้องหาทั้งสิ้น อีกทั้งยังสร้างความหวาดระแวงให้กับประชาชนได้ ดังเช่นกรณีที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วในคดีของโจ ค่านซ่าง เป็นกรณีสื่อได้มีการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมากและสร้างความสงสัยให้กับประชาชน และสุดท้ายคดีก็จบในชั้นการไต่สวนการตายของศาลซึ่งไม่

⁹ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 (ก) (ข)

สามารถทราบได้ว่าการตายนั้นเกิดขึ้นเพราะเหตุใดกันแน่ พยานหลักฐานที่นำมาได้ส่วนใหญ่ก็มาจากการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นหลักถึงแม้ว่าพนักงานอัยการจะเข้าไปร่วมชันสูตรและร่วมทำสำนวนด้วยก็ตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำสำนวนการสอบสวนแต่พนักงานสอบสวนก็ยังคงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการทำสำนวนถึงกระนั้นกระบวนการยุติธรรมของไทยยังคงเป็นเรื่องของอำนาจใครอำนาจมันจึงขาดความเป็นเอกภาพ อีกทั้งสำนวนการชันสูตรพลิกศพก็ตกอยู่ในมือของตำรวจเป็นส่วนใหญ่ จึงเกิดข้อกังขาว่าเป็นการช่วยเหลือกันหรือไม่ เป็นการช่วยปกปิดข้อเท็จจริงบางอย่างหรืออำพรางพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อช่วยเหลือบุคคลากรในองค์กรเดียวกับคนหรือไม่ ซึ่งเห็นได้ชัดว่ากรณีดังกล่าวนี้เป็นไปตามหลักการขัดกันแห่งหน้าที่ (Incompatibility) สมควรให้องค์กรอื่นเช่นกรมสอบสวนคดีพิเศษมาดำเนินสอบสวนแทน โดยถือว่าเป็นความผิดทางอาญาที่มีความสลับซับซ้อนจำเป็นต้องสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ อีกทั้งยังถือว่าเป็นความผิดอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน อันถือว่าเป็นคดีพิเศษ¹⁰ และเพิ่มบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการ โดยให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลเพิ่มและเป็นหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนในระดับหนึ่ง

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพในคดีวิสามัญฆาตกรรมในดัวบทกฎหมาย หนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการต่างๆ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการศึกษาหาข้อมูลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตเป็นต้น

¹⁰ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 (ก) (ข)

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงหลักเกณฑ์และกระบวนการในการค้นหาความจริงในคดีวิสามัญฆาตกรรม เพื่อทำให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ศึกษาวิวัฒนาการของการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย และศึกษาแนวความคิดของหลักการขัดกันแห่งหน้าที่เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยให้เกิดความมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงหลักสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรม และทฤษฎีการขัดกันแห่งหน้าที่
2. เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องและอุปสรรคในการค้นหาความจริงในการทำสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพกรณีการตายเกิดจากการกระทำของพนักงานตำรวจ
3. เพื่อให้ทราบถึงการชั้นสูตรพลิกศพของต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นระบบกฎหมายของต่างประเทศเพื่อทำการเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
4. เพื่อให้ทราบแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายในส่วนของการทำสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีการตายเกิดจากการกระทำของพนักงานตำรวจ โดยให้คดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษและเพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการ โดยให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีในหลักสิทธิมนุษยชน การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและการบริหารงานยุติธรรม

สิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศ ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิธรรมชาติอันเป็นสิทธิที่มนุษย์อันพึงมี โดยเหตุผลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาในกระบวนการยุติธรรมนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจรัฐใช้กระบวนการที่เกินขอบเขตและล่วงเกินผู้ต้องหาจนเกินความเหมาะสม จึงต้องหาแนวทางหรือกรอบเพื่อกำหนดการตรวจสอบในการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรมทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมและถูกต้องชอบธรรมในการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว

2.1 แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีวิสามัญฆาตกรรม

การปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ บางครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐมุ่งที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามอำนาจหน้าที่ของตนแต่ฝ่ายเดียว โดยลืมถึงการตระหนักถึงการคุ้มครองเสรีภาพของผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่รัฐอาจจำเป็นต้องใช้กำลังขั้นรุนแรงต่อผู้ต้องหาจนเป็นเหตุให้เกิดความตาย การกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่นับว่าเป็นการใช้อำนาจรัฐที่รุนแรงเกินขอบเขตและปราศจากเหตุผล ซึ่งหากการวิสามัญฆาตกรรมนั้นเกิดขึ้น โดยความจำเป็นอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้เช่นเป็นการต่อสู้ขัดขืนของฝ่ายผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่รัฐจึงจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันตน (Self Defense) ก็นับได้ว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่หากการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นด้วยเหตุอันมิชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นไปเพื่อต้องการลดตักขั่นตอนของกระบวนการยุติธรรม ก็อาจพิจารณาได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคล แนวความคิดการป้องกันการละเมิดสิทธิดังกล่าว จึงนำไปสู่การบัญญัติหลักเกณฑ์ต่างๆว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948)

สิทธิของผู้ต้องหาในทางอาญานั้นได้รับการรับรองไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งคำว่าสิทธิมนุษยชนได้รับอิทธิพลจากแนวคิดอุดมคติในทางตะวันตกในเรื่องกฎหมายธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติจึงมีเพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักแห่งธรรมและความยุติธรรมซึ่งสิทธินี้จะ โอนแก่กันมิได้และไม่มีผู้ใดจะมาล่วงละเมิดมิได้เช่นสิทธิในการแสวงหาความสุข หรือสิทธิในเสรีภาพ เพื่อเป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนให้เป็นมาตรฐานสากลโดยมุ่งเน้นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกระทบจากกระบวนการยุติธรรม โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนประกาศเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ถึงแม้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่มีสภาพบังคับเหมือนกฎหมายทั่วไป แต่ในนานอารยประเทศต่างก็ได้ให้การยอมรับ และได้นำมาบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของแต่ละประเทศรวมทั้งประเทศไทยก็ได้นำมาบัญญัติไว้ด้วย เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้” อันเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้แต่การลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือตามที่กฎหมายบัญญัติไม่ถือว่าเป็นวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้” ซึ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

(1) สิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (Political or Civil Right) สิทธิประเภทนี้ ส่วนใหญ่เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่คิดค้นมนุษย์อันจะพึงมี คือ สิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพในทางทรัพย์สิน ความเสมอภาค ความยุติธรรม และการแสวงหาความสุข

(2) สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Right) สิทธิประเภทนี้เป็นสิทธิใหม่ที่เพิ่งรู้จักและถือได้ว่าเป็นชัยชนะของกลุ่มประเทศสังคมนิยมที่ทำให้มีการระบุสิทธิเหล่านี้ลงในปฏิญญาสากลนี้ได้ เช่น สิทธิที่จะจัดตั้งสหพันธกรรมกร สิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับสุขภาพและความเป็นอยู่ของตนและครอบครัว เป็นต้น

สิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เป็นความชอบธรรมอันมนุษย์อันจะพึงมี ที่รัฐเหตุผลที่เป็นจุดเริ่มต้นนั้นสิทธิของบุคคลจากอำนาจรัฐไม่ให้ถูกระทบจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกินขอบเขตและการให้ความคุ้มครองซึ่งรัฐให้ความสำคัญและบัญญัติไว้ในกฎหมายสูงสุด ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ในคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา¹ และได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่ได้ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1787 และได้มีบทแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมารวมทั้งสิ้น 25 ฉบับ บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10 ได้ประกาศใช้บังคับเมื่อปี ค.ศ. 1791 ซึ่งได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของบุคคลเอาไว้ที่เรียกว่า “The Bill of Right”² การที่รัฐธรรมนูญสหรัฐซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐ เข้าไปมีบทบาทในการให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาในขั้นตอนแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทุกมลรัฐนั้น เพราะศาลสูงสุดของสหรัฐเป็นองค์กรที่มีอำนาจตีความรัฐธรรมนูญในลักษณะของการเข้าไปคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาและในขณะเดียวกันก็เป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมได้พึงตระหนักและปฏิบัติตามมาตรฐานที่วางไว้นั้น เพราะฉะนั้น การที่กฎหมายและมาตรฐานต่างๆ ที่ศาลสูงได้วางไว้จึงได้มาจากการตีความ ถ้าฟังแต่การศึกษาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญของสหรัฐเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อความเข้าใจถึงสิทธิที่ได้รับการคุ้มครอง

ปฎิญญาสากลฯ ข้อ 5 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือหยามเกียรติมิได้”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ว่า³

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย...”

¹ ศิริพร ตั้งคณานุกุลชัย. (2549). การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่: การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย. หน้า 10.

² The Bill of Right เป็นที่มาของกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มีสิทธิต่างๆหลายประการซึ่งได้บัญญัติในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4,5,6 เป็นต้น.

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32

เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ซึ่งรัฐธรรมนูญของรัฐที่เป็นประชาธิปไตยจะต้องให้ความสำคัญและบัญญัติไว้ เพราะสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดเพราะถือว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามธรรมชาติและแต่ละคนจำเป็นต้องมีและใช้พัฒนาบุคลิกภาพแห่งตนทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นคุณค่าสูงสุดที่องค์กรของรัฐทุกองค์กร ทั้งองค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร และองค์กรตุลาการ จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิและเสรีภาพมิได้มีฐานะเป็นเพียงเพื่อให้เป็นไปตามปฏิญญาสากลเท่านั้น แต่หากเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงแก่องค์กรของรัฐโดยตรง

การลงโทษด้วยวิธีโศคร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตัวอย่างเช่น การจับผู้กระทำความผิดเผาไฟ ถ่วงน้ำ ปล่อยให้หิวอดอาหารตาย การตัดมือตัดเท้า การจับตายผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา โดยไม่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 11 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี”

สิทธิประเภทนี้เป็นสิทธิที่ชัดเจน คือสิทธิที่ได้รับการรับรองอย่างชัดเจน ไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้ ซึ่งปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้ถือเป็นหลักทั่วไปโดยไม่มีข้อยกเว้น⁴

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด...”⁵

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ (Principle of Presumption of innocence) นี้จะส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ในฐานะที่ผู้ต้องหาและจำเลยเป็นประธานแห่งสิทธิ ซึ่งประมวลกฎหมาย กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้บัญญัติไว้สอดคล้องกันในเรื่องสิทธิผู้ต้องหาในมาตรา 7/1 หรือจำเลยในมาตรา 8 ผลแห่งข้อสันนิษฐานนี้จะปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้กระทำความผิดก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริงไม่ได้ ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้ทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลยหลายอย่างเช่น สิทธิที่จะพบและ

⁴ กุลพล พลวัน. (2538). พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. หน้า 51.

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 39

ปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว สิทธิที่จะได้รับการประกันตัว สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม เป็นต้น

สอดคล้องกับอนุสัญญาสภายุโรปเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention For The Protection Of Human Right and Fundamental Freedoms) ข้อ 6(2) บัญญัติสรุปใจความได้ว่า “บุคคลทุกคนที่ถูกดำเนินคดีว่ากระทำความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่า ผู้นั้น ได้กระทำความผิดจริง

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติการคุ้มครองสิทธิของบุคคลและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาในการจับกุม ซึ่งมีรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดออกมารองรับสิทธิของบุคคลผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ตั้งแต่กระบวนการในชั้นสอบสวน คือขั้นตอนของการค้น การยึด การจับกุม และการประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในขั้นตอนต่างๆตั้งแต่ระหว่างการดำเนินการชั้นสอบสวน การพิจารณาคดีไปจนถึงการบังคับโทษ เช่น หลักประกันที่จะได้รับการแจ้งสิทธิ สิทธิในการมีทนาย สิทธิที่จะได้พบศาลโดยเร็วหลังจากการควบคุม สิทธิในการไต่สวนมูลฟ้อง สิทธิในการได้รับการประกันตัว สิทธิได้รับการพิจารณาโดยเร็วซึ่งมีลักษณะเนื้อหาคล้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา7/1และมาตรา8ของไไทยเรานั้นเอง

2.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Convernant on Civil and Political Rights)

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในวันที่16 ธันวาคม ค.ศ.1966 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1976

สาระสำคัญของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองประกอบด้วย วรรคอรำมภบท และบทบัญญัติรวม 53 ข้อ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ7ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้ามิได้"

ตัวอย่างของการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมเช่น การจับผู้กระทำความผิดเผาไฟ ถ่วงน้ำ ตัดมือตัดเท้า รมแก๊สหรือปล่อยให้ตายโดยการให้อาหาร เป็นต้น

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดสิทธิในการใช้กำลัง บังคับที่มีความรุนแรงขึ้นถึงตายจากเจ้าพนักงานได้มีการกล่าวไว้ดังนี้

ข้อ 6 (1) “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิมาแต่กำเนิดในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่มีบุคคลสามารถล่วงชีวิตของใครได้ตามอำเภอใจ”

สอดคล้องกับปณิญาสากล ข้อ 3 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรมและในความมั่นคงแห่งร่างกาย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งบัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้...”⁶

การวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหาในคดีอาญาโดยไม่มีอำนาจและความจำเป็น ย่อมเป็นการขัดรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของไทยแล้วยังขัดต่อสิทธิมนุษยชนและหลักกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนี้อีกด้วย

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองข้อ 14 (2) “บุคคลทุกคนผู้ถูกหาว่ากระทำผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย”

สอดคล้องกับปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 11(1) ที่กล่าวว่า

“บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย...”

สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของไทย ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด...”⁷

สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาโดยได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ความจริงว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดจึงจะต้องกระทำในขอบเขตที่จำกัดต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32

⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 39

และก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด อีกทั้งประชาชนและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมควรมีความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพื่อให้การค้นหาความจริงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.1.3 ตามหลักการว่าด้วยการป้องกันและสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด ค.ศ.1989 (Principles on the Effective Prevention and Investigation Of Extra-Legal, Arbitrary and Summary Execution,1989)

องค์การสหประชาชาติได้แนะนำหลักการว่าด้วยการป้องกันและการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรม และการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด ค.ศ. 1989 ขึ้น โดยการชี้แนะแนวทางด้วยว่าหลักการฉบับนี้ ควรพึงได้รับการพิจารณาและเคารพโดยรัฐบาล ภายในกรอบของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของประเทศ รวมทั้งหมด 20 ข้อ ได้แก่ การป้องกัน การสอบสวน และการดำเนินคดีตามกฎหมาย

มาตรฐานสากลหลักการที่จะป้องกันและสืบสวนการตายจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมนั้น องค์การสหประชาชาติได้ทำข้อเสนอแนะดังนี้⁸

มาตรการป้องกัน ซึ่งอยู่ในข้อ 1 ถึงข้อ 8 ซึ่งสรุปเป็นสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ องค์การสหประชาชาติแนะนำว่า รัฐบาลของแต่ละรัฐควรต้องดำเนินการห้ามมิให้มีการวิสามัญฆาตกรรมหรือการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดในทุกกรณี โดยกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษอาญาร้ายแรง และกำหนดโทษให้หนักตามระดับความร้ายแรงของความผิด และแม้แต่ในภาวะพิเศษเช่นประเทศที่อยู่ในช่วงของการเกิดสงครามก็ไม่ถือว่าการวิสามัญฆาตกรรมเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย เจ้าหน้าที่งานจะทำกรณิดังกล่าวไม่ได้ในทุกกรณี นอกจากนี้รัฐบาลต้องจัดวางมาตรการควบคุมที่เคร่งครัดชัดเจนแน่นอน ทั้งในส่วน of เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการใช้กำลัง การจับกุม ควบคุม คุมขัง และจำคุกบุคคล รวมไปถึงองค์กรศาลและองค์กรต่างๆของภาครัฐที่จะต้องเป็นหลักประกันที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองบุคคลให้พ้นจากการกระทำดังกล่าว

ข้อสังเกตประการต่อมา กฎหมายห้ามเจ้าพนักงานกระทำการวิสามัญฆาตกรรมโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือประมวลกฎหมายวิธี

⁸ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ ณัฐวา นัตร์ไพฑูริย์. (2547). มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. หน้า135.

พิจารณาความอาญาและระเบียบของพนักงานตำรวจ แต่ก็มักจะมีการฝ่าฝืนตามบทบัญญัติดังกล่าว และผู้กระทำก็ไม่ได้ถูกลงโทษตามกฎหมายแต่ประการใดเนื่องจากการวิสามัญฆาตกรรมเป็นการกระทำของพนักงานตำรวจและการทำสำนวนอยู่ตกอยู่ในพวกเดียวกันจึงขาดความโปร่งใสในการตรวจสอบเป็นอย่างมาก อาทิเช่น ในช่วงของการปราบปรามยาเสพติดหรือที่เรียกกันในชื่อที่ว่า การฆ่าตัดตอน การกระทำดังกล่าวก็ไม่ได้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายและมีการร้องเรียนของญาติผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก⁹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การวิสามัญฆาตกรรมหรือการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดตามความเห็นขององค์กรสหประชาชาติ นั้น ถือเป็น การกระทำที่ปราศจากความชอบธรรมอย่างร้ายแรง

การสืบสวนและสอบสวน ปรากฏอยู่ในข้อ 9-ข้อ 17 ซึ่งอาจสรุปเป็นสาระสำคัญได้คือ เมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมหรือการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดเกิดขึ้น รัฐบาลจะต้องจัดให้มีการสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่และวิธีพิจารณาโดยเฉพาะสำหรับการสอบสวนและผลการสอบสวนต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องเปิดเผยต่อสาธารณะทันทีที่กระบวนการและวิธีการประเมินพยานหลักฐานต้องระบุเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยละเอียดจากพยานหลักฐานและจากรายชื่อพยานบุคคลซึ่งให้การยกเว้นเป็นการปกปิดซึ่งเป็นการคุ้มครองพยาน ซึ่งในข้อ 9 ยังได้กำหนดว่าการสอบสวนให้หมายความรวมถึงการชันสูตรพลิกศพโดยวิธีที่เหมาะสม และการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์พยานหลักฐานต่างๆอีกด้วย

หลักการฉบับนี้ ได้วางหลักการชันสูตรพลิกศพไว้หลายประการด้วยกัน ดังนี้¹⁰

1) คุณสมบัติของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์ ซึ่งต้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นธรรมและเป็นอิสระจากบุคคลหรือหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องกับการตาย เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพได้ข้อมูลที่เป็นความจริง กับทั้งมีสิทธิตรวจดูข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสอบสวนนั้น

⁹ จรัญ โฆษณานันท์. (2546). “สิทธิมนุษยชนและสงครามยาเสพติด” วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน. หน้า 89.

¹⁰ บุญฉดา หาญทวีพันธ์. (2553). ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม: ศึกษากระบวนการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 13.

2) ศพของผู้ตายจะต้องถูกจัดเตรียมพร้อมให้แพทย์สามารถดำเนินการชันสูตรพลิกศพได้อย่างรวดเร็วเพื่อค้นหาสาเหตุ ลักษณะ และรายละเอียดของการตายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งศพของผู้ตายจะต้องไม่มีการเผาหรือการฝังจนกว่าจะมีการชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์เรียบร้อยแล้วเท่านั้น

3) ครอบครัวผู้ตายมีสิทธิขอให้มีบุคคลที่มีความรู้ด้านการแพทย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องของเข้าไปสังเกตการณ์ในการชันสูตรพลิกศพนั้นได้ และหลังจากที่มีการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้วให้มีการประกาศเกี่ยวกับการสอบสวนการตายนั้นพร้อมกับแจ้งให้ครอบครัวหรือญาติผู้ตายทราบในทันทีด้วย

กรณีดังกล่าวในส่วนของกฎหมายไทย ยังไม่มีการรับรองสิทธิของญาติผู้ตายในการตั้งผู้เชี่ยวชาญเข้าไปร่วมดูการชันสูตรพลิกศพของเจ้าหน้าที่รัฐแต่อย่างใด อีกทั้งแพทย์ที่ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพไม่มีอำนาจตามกฎหมายโดยชัดเจนในการเรียกดูหรือเข้าถึงพยานหลักฐานที่อยู่กับฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประกอบกับพนักงานสอบสวนก็ไม่มีหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายในการนำเสนอพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนให้แก่แพทย์เพื่อพิจารณาอีกด้วยซึ่งเป็นข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการตรวจสอบหาความจริงมีความโปร่งใส

หลักการฉบับนี้ยังได้วางหลักการในเรื่องการสอบสวนต่อไปอีกว่าองค์กรที่มีอำนาจสอบสวน ย่อมมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลที่เป็นต่อการค้นหาความจริงทั้งหมด กับทั้งมีอำนาจหน้าที่ออกหมายเรียกพยานเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาอีกด้วย ซึ่งในกรณีที่มีข้อครหาเกี่ยวกับการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอื่นๆ รัฐบาลจะต้องจัดให้มีคณะทำงานที่เป็นอิสระและเป็นกลางเพื่อทำการสอบสวนคดีนั้น โดยเฉพาะ เพื่อสร้างความโปร่งใสในการสอบสวน

หลักการนี้ หลักประกันความเป็นอิสระของผู้ร้องเรียน พยานบุคคล และผู้สอบสวนคือการคุ้มครองให้ปลอดภัยจากการข่มขู่ คุกคาม พร้อมกับการย้ายเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิสามัญฆาตกรรมออกไปจากตำแหน่งหน้าที่ที่มีอำนาจควบคุมหรือมีอิทธิพลใดๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อผู้ร้องเรียน พยานบุคคล และเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวน ซึ่งอาจทำให้การสอบสวนหรือรูปคดีบิดเบือนไปจากความเป็นจริงซึ่งอาจทำให้ความจริงในการพิสูจน์การกระทำดังกล่าวผิดพลาดไปได้

วิธีปฏิบัติของไทยนับว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ คือ เมื่อเกิดคดีวิสามัญฆาตกรรมขึ้น เจ้าพนักงานผู้กระทำให้ตายซึ่งตกเป็นผู้ต้องหามักจะไม่ถูกควบคุมตัว ไม่ถูกสั่งพักราชการ หรือถูกสอบสวนทางวินัยในระหว่างการดำเนินคดีแต่อย่างใด ซึ่งทำให้เจ้าพนักงานผู้นั้นอาจไปก่อความยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานเช่นการทำให้สภาพที่เกิดเหตุผิดไปจากความเป็นจริง และกระทำการบิดเบือนข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น ประกอบกับในผู้สอบสวนก็ยังเป็นฝ่ายเดียวกับผู้ทำให้เกิดการตาย จึงเป็นสาเหตุของการช่วยเหลือกันในทางคดี ผู้กระทำการดังกล่าวจึงไม่ได้ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายแต่ประการใด ตัวอย่างที่เห็นเป็นเด่นชัดคือกรณีของ โจ้ ด่านช้างเป็นต้น

นอกจากนี้ หลักการฉบับนี้ยังได้กำหนดให้ครอบครัวหรือญาติของผู้ตายรวมถึงประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสอบสวน เพื่อเพิ่มระบบการตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงานมากขึ้น¹¹ กล่าวคือ ให้สิทธิครอบครัวผู้ตายและผู้แทนโดยชอบของบุคคลเหล่านั้นได้รับการแจ้ง รวมทั้งสิทธิเข้าไปฟังหรือตรวจดูข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน และมีสิทธิแสดงพยานหลักฐานอื่นเพื่อประโยชน์ต่อการสอบสวนนั้น ได้อันเป็นการเพิ่มหลักประกันความโปร่งใสในการตรวจสอบข้อเท็จจริงของญาติผู้ตาย นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องจัดให้มีการเปิดเผยรายงานการสอบสวนเป็นลายลักษณ์อักษรภายในเวลาอันควร ซึ่งรายงานนั้นย่อมประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์และรายละเอียดทั้งหมดที่ใช้ในการสอบสวน พร้อมกับความเห็นทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และการแจ้งการดำเนินการขั้นต่อไปภายในเวลาอันควรด้วย

การวิสามัญฆาตกรรมของไทยก็ยังมีปัญหาอยู่มากในทางปฏิบัติ เนื่องจากข้อมูลการสอบสวนจะอยู่ในความดูแลของพนักงานสอบสวน โดยถือว่าเป็นอำนาจการสอบสวนเป็นเอกสารถาการ โดยถือว่าเป็นความลับที่บุคคลภายนอกตรวจสอบดูได้ยาก อีกทั้งการกำหนดให้สิทธิของญาติผู้เสียหายในการนำเสนอพยานหลักฐานนั้น สามารถทำได้แค่ในชั้นการไต่สวนของศาลในประเด็นการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 เท่านั้น โดยไม่มีสิทธินำเสนอพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนสอบสวนแต่อย่างใด กลไกการมีส่วนร่วมในกระบวนการค้นหาความจริงในส่วนของภาคประชาชนในชั้นนี้จึงขาดประสิทธิภาพ

หลักการนี้ การดำเนินคดีตามกฎหมาย จะปรากฏอยู่ในข้อ 18 ถึงข้อ 20 ซึ่งอาจสรุปเป็นสาระสำคัญคือ รัฐบาลจะต้องดำเนินคดีกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิสามัญฆาตกรรม หรือการ

¹¹ เล่มเดิม. หน้า 14.

ประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดตามกระบวนการยุติธรรม ต้องนำบุคคลดังกล่าวมาฟ้องร้องยังศาลหรือต้องประสานงานเพื่อส่งบุคคลเหล่านั้นไปยังประเทศที่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อบุคคลเหล่านั้นเมื่อมีการกระทำเกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของศาลนั้น และผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าวของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาด้วย ในกรณีที่มีได้ทำการป้องกันการกระทำดังกล่าวเมื่อมีโอกาสตามสมควรคำสั่งใดๆของเจ้าหน้าที่ระดับสูงหรือเจ้าหน้าที่ของทางการจะต้องไม่รับรองความถูกต้องของการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของตน โดยไม่อาจหยาบคายเอาสถานการณ์ใดมาเป็นข้ออ้างจากการไม่ให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้ อีกทั้งรัฐยังต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่ครอบครัวผู้ตายภายในเวลาอันควร

2.1.4 หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย¹² (Basic Principles on the use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials)

หลักการนี้ได้กำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุนประเทศสมาชิกในการดำเนินการรักษา และส่งเสริมบทบาทที่พอเหมาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหน่วยงานของรัฐและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรจะต้องร่วมมือและช่วยกันตรวจสอบ

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะทำการตัดสินใจเมื่อต้องมีการใช้กำลังกำลังและอาวุธปืนเป็นเรื่องสำคัญ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่และไม่เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การใช้กำลังและอาวุธปืนประเภทต่างๆ นั้นจะต้องเป็นไปตามความเหมาะสม ไม่ใช้ความรุนแรงเกินความจำเป็น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเกิดการรับรองหลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานที่พึงปฏิบัติดังกล่าว รวมถึงการป้องกันอย่างเป็นระบบ เช่น การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ ระเบียบในการเก็บและเบิกอาวุธปืน การรายงานเมื่อมีการใช้อาวุธปืน เป็นต้น และสหประชาชาติได้ถือเป็นมาตรฐานด้านมนุษยชนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง¹³

หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้รับรองโดยที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกัน

¹² กิตติพงษ์ กิตยารักษ์,ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ ณัฐวสา ฉัตรไพฑูรย์ เล่มเดิม หน้า135.

¹³ บุญฉดา หาญทวีพันธ์.(2553). เล่มเดิม หน้า 16.

อาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร ประเทศคิวบา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ถึง 7 กันยายน ค.ศ. 1990 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ หลักเกณฑ์ทั่วไป¹⁴, หลักเกณฑ์พิเศษ¹⁵, การใช้กำลังบังคับต่อการชุมนุมกรณีเป็นการชุมนุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁶

รวมถึงการใช้กำลังบังคับในการคุมขังหรือควบคุมตัว¹⁷, คุณสมบัติการฝึกอบรม และการแนะนำ¹⁸, การรายงานและวิธีการแก้ปัญหา¹⁹ โดยขอเอกสารสำคัญบางประการเช่น

ข้อที่ 1. รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงกำหนดและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และข้อบังคับว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและรัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายทั้งหมดตรวจสอบประเด็นเรื่องจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนนั้นอยู่เสมอว่ามีการปฏิบัติที่ถูกต้องชอบธรรมทำเพียงใด

ข้อที่ 2. รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายพึงพัฒนาวิธีการใช้อาวุธและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องให้มีความหลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับความจำเป็นที่แตกต่างกันของแต่ละสถานการณ์ รวมถึงการพัฒนาให้มีอุปกรณ์อื่นที่อาจใช้แทนอาวุธแต่มีอันตรายน้อยเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย อันจะเป็นการลดการบาดเจ็บหรือการตายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กำลังบังคับนั้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงได้รับอุปกรณ์ป้องกันตัว

¹⁴ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ข้อ 1-8

¹⁵ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ข้อ 9-11

¹⁶ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ข้อ 12-14

¹⁷ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ข้อ 15-17

¹⁸ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ข้อ 18-21

¹⁹ หลักการพื้นฐานว่าด้วยการใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ข้อ 22-24

เช่น โล่ หมวกป้องกันศีรษะ เสื้อกันกระสุน และอุปกรณ์กันกระสุนติดตั้งในยานพาหนะ เพื่อที่จะลดความจำเป็นในการใช้อาวุธทุกชนิดลง

ข้อที่ 3. การพัฒนาและการจัดให้มีอุปกรณ์อื่นที่ใช้แทนอาวุธและมีอันตรายน้อยและการใช้อาวุธดังกล่าวควรก่อให้เกิดอันตรายกับประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องน้อยที่สุดและการใช้อาวุธและอุปกรณ์ดังกล่าวควรอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด

ข้อที่ 4. เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพึงเลือกใช้วิธีการอื่นๆ ที่มีอันตรายน้อยที่สุดและให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะเปลี่ยนไปใช้กำลังบังคับและอาวุธปืน การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนพึงกระทำต่อเมื่อวิธีการอื่นๆ ที่จะใช้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นล้มเหลวไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น

ข้อที่ 5. ในกรณีใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติดังนี้

ก) การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนนั้นจะต้องจำกัดเพียงให้เหมาะสมแก่ความจำเป็นตามความร้ายแรงของความผิด

ข) พยายามลดการบาดเจ็บและความเสียหายให้เกิดขึ้นน้อยสุดเท่าที่จะกระทำได้

ค) จัดให้มีการเตรียมความพร้อมในการช่วยเหลือทางการแพทย์กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บโดยเร็วที่สุด

ง) ต่อดูแลเพื่อนหรือญาติสนิทของผู้ได้รับบาดเจ็บให้ทราบถึงเหตุการณ์เร็วที่สุด

ข้อที่ 7. รัฐบาลจะต้องดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายผู้ใดที่ใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนโดยมิชอบหรือโดยอำเภอใจนั้นจะต้องได้รับการลงโทษตามความผิดอาญาที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศนั้น

ข้อที่ 9. เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องไม่ใช้อาวุธปืนกับบุคคลอื่นเว้นแต่ในกรณีเพื่อเป็นการป้องกันตัว หรือป้องกันผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายร้ายแรงที่ใกล้จะมาถึง และมีความรุนแรงที่อาจถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายสาหัส เพื่อป้องกันอาชญากรรมที่ร้ายแรงประเภทที่กำลังจะก่ออันตรายแก่ชีวิต เพื่อทำการจับกุมบุคคลที่แสดงออกว่ากำลังจะก่ออันตรายและได้ต่อสู้ขัดขวางเจ้าหน้าที่นั้น หรือเพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวหลบหนี และทั้งนี้การใช้อาวุธปืนนั้นให้กระทำต่อเมื่อมีวิธีการอื่นๆ ที่มีความรุนแรงน้อยกว่านี้ต่างไม่เพียงพอที่จะกระทำให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้แล้วและไม่ว่ากรณีใดก็ตามการใช้อาวุธปืนในการยิงผู้อื่นโดยอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเป็นอย่างอื่นได้แล้วเท่านั้น

ข้อที่ 11. กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นควรรวมถึง

1) การกำหนดสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะได้รับอนุญาตให้พกพาอาวุธปืนซึ่งจะต้องมีการกำหนดประเภทของอาวุธปืนและกระสุนปืนที่จะอนุญาตให้พกพานั้นด้วย

2) การกำหนดโดยชัดแจ้งให้การใช้อาวุธปืนนั้นจะกระทำได้เพียงในกรณีที่จำเป็นและสมควรซึ่งจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ลดความเสี่ยงต่ออันตรายให้เหลือน้อยที่สุด

3) ข้อห้ามมิให้ใช้อาวุธปืนและกระสุนปืนในลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายโดยไม่มีเหตุอันควร

4) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการควบคุม การเก็บรักษา และการเบิกจ่ายอาวุธปืนรวมถึงวิธีการที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนั้นจะต้องรับผิดชอบในอาวุธปืนและกระสุนปืนที่ตนเบิกไปนั้น

5) การจัดให้มีข้อแนะนำและคำเตือนว่าด้วยการยิงปืน

6) หลักเกณฑ์ว่าด้วยระบบการรายงานเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่บังคับใช้กฎหมายได้ใช้อาวุธปืนในการปฏิบัติหน้าที่นั้น

การใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่ของไทยเรานั้นไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการใช้อาวุธปืนไว้โดยเฉพาะ ไม่มีกระบวนการตรวจสอบหรือควบคุมในการใช้อาวุธปืนของเจ้าพนักงานตำรวจแต่อย่างใด ในเรื่องของอาวุธปืนและกระสุนปืนของตำรวจนั้นตามระเบียบการเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 32 ได้วางระเบียบเกี่ยวกับการใช้อาวุธปืนเช่น²⁰

ข้อ 2. เมื่อได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนตามกฎหมายแล้ว ถ้าประสงค์จะนำมาใช้ในหน้าที่ราชการก็สามารถนำมาใช้ได้และถ้าเป็นชั้นประทวนจะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากผู้บังคับบัญชาชั้นผู้บังคับกองหรือเทียบเท่า

²⁰ มนตรี จิตรวิวัฒน์ .(2531).วิสามัญฆาตกรรม: การศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าพนักงานตำรวจ. หน้า 129.

ข้อ 3. การจ่ายอาวุธปืนพกหรือปืนยาวให้แก่พนักงานตำรวจไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการนั้น ให้จ่ายเท่าที่จำเป็นที่จะต้องนำไปใช้ในทางราชการชั่วคราว เช่น การตรวจท้องที่หรือเหตุฉุกเฉินนั้นๆ เมื่อหมดหน้าที่และความจำเป็นให้เรียกคืนห้ามมิให้จ่ายประจำตัวเป็นการประจำ ผู้ได้รับอาวุธปืนเมื่อหมดหน้าที่จะต้องส่งคืนจะเก็บรักษาไว้เองหรือคิดตัวไว้ไม่ได้

ข้อที่ 22. รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องจัดวางระบบการรายงานและระงับการแก้ปัญหากรณีเกิดเหตุการณ์ที่ต้องมีการรายงาน นอกจากนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายจะต้องมีมาตรการที่จะทำให้ความมั่นใจได้ว่ามีกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งหน่วยงานทางการบริหารที่เป็นอิสระหรือหน่วยงานอัยการต้องอยู่ในฐานะที่จะใช้ดุลพินิจตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่มีการตายและบาดเจ็บสาหัสหรือผลร้ายแรงอื่นๆ รายละเอียดของรายงานดังกล่าวจะต้องมีการจัดส่งไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบและศาล

ข้อที่ 23. บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวนั้นตลอดจนผู้แทนตามกฎหมายของบุคคลนั้นพึงมีสิทธิเข้าฟังการไต่สวนข้อเท็จจริงของศาลหรือเข้าฟังกระบวนการไต่สวนนั้น ในกรณีที่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กำลังบังคับหรืออาวุธปืนของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวถึงแก่ความตายไปแล้วก็ให้บุตรหรือภรรยาของบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ใช้สิทธิดังกล่าวแทน

หลักการดังกล่าวเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การใช้กำลังบังคับและอาวุธปืนของเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศไทยแล้ว กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้อาวุธของเจ้าพนักงานรัฐในกรณีที่เป็นการใช้กำลังในที่กักขัง หรือเรือนจำหรือราชทัณฑ์²¹ เท่านั้น ไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบ ควบคุมการใช้อาวุธปืนที่ชัดเจนว่าเมื่อมีการยิงผู้กระทำผิดเกิดขึ้นจะต้องมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกรณีดังกล่าวแต่อย่างใด หรือในกรณีการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายกำหนดไว้เป็นบทบัญญัติที่แน่ชัดแต่อย่างใด ปัจจุบันจึงยังต้องยึดถือหลักการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย (Self Defense) ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เป็นหลัก ในการพิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมาย (Justification) ของการกระทำการดังกล่าวต่อไป

²¹ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479, มาตรา 16 และมาตรา 17.

2.2 หลักการในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา

2.2.1 หลักการชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับประชาชนและหลักในการควบคุมอาชญากรรม (Check and Balance)

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย เนื่องจากกระบวนการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้น ได้มีองค์กรในกระบวนการยุติธรรมหลายองค์กรเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม เช่น เริ่มตั้งแต่กระบวนการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนและการส่งคดีโดยพนักงานอัยการ จนกระทั่งเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาโดยศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมและเป็นองค์กรในการพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องทำการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามหลักนิติธรรม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจะต้องรักษาความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้²² ซึ่งการชั่งน้ำหนักนี้จะต้องไม่มีการโน้มเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจนเกินไป เช่น หากคำนึงถึงความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษมากเกินไป สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองก็ย่อมถูกบั่นทอนลง เพราะอำนาจในการจับกุม การควบคุมตัว การค้น เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจอย่างกว้างขวาง จนกลายเป็น “รัฐตำรวจ” ไปอย่างเช่นกรณีที่เกิดในประเทศไทยที่เรียกกันโดยติดปากว่าเป็นการฆ่าตัดตอนเป็นต้น

การดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศจะมีรูปแบบของการบริหารงานยุติธรรมออกเป็น 2 ประการ คือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process) และการควบคุมการเกิดอาชญากรรม (Crime Control) ซึ่งนโยบายทางอาญาที่ยากที่สุดคือการรักษาสมดุลของการบริหารงานยุติธรรมทั้ง 2 ประการไม่ให้โน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่งจนมากเกินไป เช่น หากให้น้ำหนักไปในทางคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มากจนเกินไป แนวโน้มของการควบคุมอาชญากรรมก็ขาดความคล่องตัวในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือหากให้น้ำหนักไปในทางการ

²² เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2553). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. หน้า 1.

ควบคุมอาชญากรรมมากขึ้นไปเช่น ตำรวจสามารถจับ หรือค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายของศาล
แนวโน้มในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนก็ถูกบั่นทอนไปเช่นกัน

อย่างไรก็ตามในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยอาชญากรรมบางกรณีอาจให้น้ำหนักไปในทางการ
ควบคุมอาชญากรรมทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ก็ควรมีการตรวจสอบ
การปฏิบัติงาน ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆมาควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้ใช้ภายในขอบเขต
ของกฎหมาย เพราะการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานบางกรณีอาจดูเหมือนว่าเป็นการใช้ดุลพินิจที่
ขาดการตรวจสอบจนเป็นเหตุให้เกิดการใช้อำนาจตาม “อำเภอใจ”²³ ขึ้น

สังคมที่มีความสงบเป็นเป้าหมายสูงสุดของการบริหารงานยุติธรรม ซึ่งเป้าหมายสูงสุด
ของการบริหารงานยุติธรรมคือการประสิทธิภาพของงานยุติธรรม การนำตัวผู้กระทำความผิดมา
ฟ้องร้องลงโทษด้วยวิธีการ โดยชอบด้วยกฎหมายและรวดเร็วจะเป็นประสิทธิผลในการยับยั้ง
อาชญากรรมไม่ให้กระทำความผิดได้เป็นอย่างดี กรณีนี้เห็นได้จากการบริหารงานยุติธรรมของ
ประเทศญี่ปุ่นเห็นได้ว่าหากพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีที่ศาลยกฟ้องมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งเป็นเพราะ
การบริหารงานยุติธรรมอันมีประสิทธิภาพนั่นเอง

2.2.2 หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของกระบวนการยุติธรรม (Transparency and
Accountability)

หลักนิติรัฐมาจากการแบ่งแยกอำนาจ ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแบ่งแยกอำนาจ
ออกเป็นนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ²⁴ โดยอำนาจทั้งสามจะต้องมีกลไกการตรวจสอบด้วย เป็น
การตรวจสอบเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบ (Accountability) การตรวจสอบต้องเป็นการตรวจสอบใน
แนวราบ การตรวจสอบในแนวตั้งแบบของผู้บังคับบัญชาไม่ใช่ Accountability นักบริหารเรียกการ
ตรวจสอบในแนวตั้งว่าเป็น Responsibility การตรวจสอบในแนวราบคือการตรวจสอบโดยองค์กร
อื่น และการตรวจสอบที่สำคัญที่สุดคือการตรวจสอบโดยประชาชน (Public Accountability)

²³ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2541). ความโปร่งใสและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
บทบัญญัติ เล่มที่ 54 ตอน 4 หน้า 1-2.

²⁴ คณิต ณ นคร. (2552). ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สะท้อนทิศทางการพัฒนาระบบการ
ยุติธรรมไทย หน้า 44.

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา การศึกษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคม จำเป็นจะต้องมีมาตรการบังคับที่กระทบสิทธิและหน้าที่ของประชาชน เช่น การออกหมายจับ การออกหมายค้น เป็นต้น ซึ่งมาตรการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบขั้นตอนของการดำเนินการต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบด้วยหน้าที่ ดังนั้นมาตรการต่างๆเหล่านั้นจึงจำเป็นต้องมีการคานอำนาจซึ่งกันและกัน แต่ละองค์กรสามารถตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกันได้ มิใช่เป็นเรื่องการการผู้ขาดอำนาจอยู่ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งแต่ละองค์กรจะต้องเปิดรับการตรวจสอบจากต่างองค์กรและจากสาธารณชนได้ ซึ่งการตรวจสอบนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นอิสระที่ต้องมิให้องค์กรใดหรือบุคคลใดมาแทรกแซงการทำงานจนเกินสมควร อันทำให้้องค์กรดังกล่าวไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้โดยอิสระและไม่อาจทำงานอย่างตรงไปตรงมาได้เท่าที่ควร ด้วยความสำคัญของเรื่องนี้กระบวนการยุติธรรมจึงจำเป็นต้องสร้างดุลยภาพให้เกิดระบบที่มีความโปร่งใส สามารถถูกตรวจสอบได้ และในขณะเดียวกันต้องมีอิสระที่จะอำนาวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย²⁵

2.2.3 หลักค้นหาความจริงในเนื้อหา (Principle of Substantive Truth)

การดำเนินคดีอาญาของไทยนั้นใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (State Prosecution) ดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32

“เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใดๆในกระบวนการพิจารณาพนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้นๆได้”

เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทุกองค์กรควรมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงของเรื่อง มิใช่เป็นหน้าที่ขององค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยเฉพาะ การทำหน้าที่ค้นหาความจริงควรมีความเป็นภาวะวิสัยและเป็นเอกภาพ มิใช่เป็นเรื่องต่างคนต่างทำหรือเป็นเรื่องของอาณาจักรใครอาณาจักรมัน อันจะทำให้การค้นหาความจริงนั้นขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว

เมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดให้องค์กรหลายองค์กรทำหน้าที่ค้นหาความจริง ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการ²⁶ และเป็น

²⁵ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). ยุติศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย หน้า17.

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150.

การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก (External Audit) อันทำให้การค้นหาค่าความจริงมีความเป็นภาวะวิสัยมากขึ้นในสายตาของประชาชน

เป็นที่น่าเสียดายที่ครั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ.2477 นั้น ศาลได้มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องในการชั้นสูตรพลิกศพการวิสามัญฆาตกรรม อันเป็นหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนได้ระดับหนึ่ง แต่ต่อมาได้มีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเห็นได้ว่าบทบาทของศาลได้ถูกจำกัดออกไป โดยเหตุผลของการแก้ไขในสมัยนั้นว่าการเดินทางของศาลไม่สะดวกเนื่องจากต้องเข้าไปดูศพอันเป็นถิ่นที่อยู่ห่างไกลกว่าศาลจะเดินทางมาถึงศพก็เน่าเสียแล้ว อันทำให้การค้นหาค่าความจริงลดลงไปในอีกระดับ

2.2.4 หลักการตรวจสอบจากองค์กรภายในและองค์กรภายนอก (Internal Audit and External Audit)

หลักการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก เป็นการตรวจสอบขององค์กรต่างหน่วยที่เป็นอิสระจากองค์กรอื่นอย่างเป็นเอกเทศทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบขึ้น

กรณีของการตายโดยการวิสามัญฆาตกรรม เห็นได้ว่าจะมีการตรวจสอบและคานอำนาจซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือพนักงานอัยการจะต้องเข้าทำการชั้นสูตรพลิกศพ²⁷ เพื่อก่อให้เกิดการตรวจสอบที่มีความโปร่งใสขึ้นเพื่อตั้งข้อสังเกตต่างๆ ในที่เกิดเหตุ

หลักการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพย่อมประกอบด้วย²⁸

(1) ระบบการตรวจสอบและการใช้อำนาจรัฐ ต้องครอบคลุมภารกิจทุกด้านเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นไปโดยทั่วถึงอย่างแท้จริง จึงควรกำหนดให้มีองค์กรต่างๆ หลายองค์กร เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ แต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังมิให้หน้าที่แต่ละองค์กรซ้ำซ้อนกัน

(2) ระบบการตรวจสอบและการใช้อำนาจรัฐ จะต้องคำนึงถึงดุลยภาพระหว่างการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

²⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150.

²⁸ ชาลูนัย แสงศักดิ์. (2540). การปรับปรุงองค์กรภาครัฐ: การควบคุมการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หน้า 14 – 16.

(3) องค์กรที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลจะต้องมีความเป็นอิสระต่อองค์กรนั้น
ต้องสามารถถูกตรวจสอบได้เช่นกัน

(4) ปรับปรุงกลไกหรือช่องทางต่างๆที่ประชาชนสามารถใช้สิทธินำเรื่องมาสู่องค์กร
ตรวจสอบและถ่วงดุลทั้งหลายได้อย่างกว้างขวางและสะดวกยิ่งขึ้น

การตรวจสอบจากองค์กรภายในระหว่างเจ้าพนักงาน โดยแบ่งลักษณะของการบังคับ
บัญชาภายในหน่วยงานนั้น ซึ่งในกรณีผู้ได้บังคับบัญชาของตนกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
เช่นในกรณีการตายโดยการวิสามัญฆาตกรรม ผู้บังคับบัญชาสามารถสั่งการให้ผู้ได้บังคับบัญชาของ
ตนปฏิบัติตามคำสั่ง ยกเลิกเพิกถอนหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
รักษาประโยชน์ส่วนรวมในความชอบด้วยกฎหมาย²⁹

2.3 แนวคิดและทฤษฎีของการขัดกันแห่งหน้าที่ (Incompatibility , Conflict of interest)

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “Conflict of interest” หรือผลประโยชน์ทับซ้อน อาจดูเหมือนว่าเป็น
คำเกี่ยวกับผลประโยชน์เฉพาะในทางทรัพย์สินเท่านั้น แต่ในทางกฎหมายแล้วคำว่าผลประโยชน์
ทับซ้อนนั้นย่อมจะหมายถึงผลประโยชน์ทับซ้อนทั้งในทางทรัพย์สินและผลประโยชน์ทับซ้อนใน
หน้าที่ที่ตนกระทำอันเป็นการ “ขัดกันแห่งหน้าที่”

Black’s Law Dictionary อธิบายคำว่า “Conflict of interest” ดังนี้

“Term used connection with public officials and fiduciaries and their relationship to
matters of private interest or gain to them. Ethical problems connected therewith are covered by
statutes in most jurisdictions and by federal statutes on the federal level. Generally , when used to
suggest disqualification of a public official from performing his sworn duty, term “conflict of
interest” refers to a clash between public interest and the private pecuniary interest of the
individual concerned”

ผลประโยชน์ทับซ้อนอาจเรียกขานกันในอีกชื่อหนึ่งว่า “การขัดกันแห่งหน้าที่”

²⁹ ไพรัช โดสวัตตี. (2547). การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการปฏิบัติการทางปกครอง หน้า

(Incompatibility) ซึ่งการขัดกันแห่งหน้าที่คือเป็นหลักรัฐธรรมนูญเลขที่เดียว³⁰ เป็นหลักที่มาจากหลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย (Separation of power)

โดยสรุปการขัดกันแห่งหน้าที่หมายถึง อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการต้องแยกใช้โดยสถาบันที่ต่างหากออกจากกันและต้องมีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน อันเป็นไปตามหลักการ”แบ่งแยกอำนาจอริปไตย”

หลักการขัดกันของหน้าที่ คือการดำรงตำแหน่งหน้าที่ของตนในขณะเดียวกัน ซึ่งหน้าที่นั้นเป็นหน้าที่ที่อยู่ในอำนาจอริปไตยที่ต่างกันอันเป็นการไม่สอดคล้องต้องกัน ซึ่งอาจไม่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับองค์กรหรือสถาบันเท่านั้นแต่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลด้วย ซึ่งหลักการขัดกันของหน้าที่แลดูเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและยังเป็นปัญหาอยู่อย่างมาก ซึ่งหากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้น ก็ดูแต่ว่ากรณีดังกล่าวนั้นไม่ได้มีกฎหมายห้ามไว้ เป็นสิ่งที่กระทำได้ แต่ก็หาได้ดูด้วยว่าหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น สิ่งที่เราจะพิจารณาด้วยว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมหรือไม่³¹

ตัวอย่างกรณีการขัดกันแห่งหน้าที่

ปีพุทธศักราช 2481³² มีคดีอยู่เรื่องหนึ่งได้ความว่า นายวรเป็นปลัดอำเภอซึ่งถูกข้อโกงม้า ซึ่งในขณะนั้นปลัดอำเภอมิหน้าที่สอบสวนคดีอาญาได้ด้วย ซึ่งการจะทำการสอบสวนได้จะต้องมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ นายวรปลัดอำเภอซึ่งเป็นผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อตนเองในฐานะพนักงานสอบสวน และทำการสอบสวนคดีนั้นด้วยตนเอง มีปัญหาขึ้นสู่ศาลสูงว่ากรณีดังกล่าวนี้เป็นกรรณการร้องทุกข์โดยชอบหรือไม่และทำให้การสอบสวนเสียไปทั้งระบบไม่ ซึ่งศาลชั้นต้นและศาลสูงได้มีคำวินิจฉัยที่ต่างกัน

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า

“ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6) (7) (11) พนักงานสอบสวนเองเป็นผู้เสียหายเสียหายเองหาไม่อำนาจกระทำการสอบสวนในกรณีที่ตนมีส่วนได้เสียในคดีไม่จริงอยู่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ชัดแจ้งแต่ย่อมเทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 และ 14 ว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษา งานในหน้าที่ส่วนตัวโดยพฤตินัยแยกกันไม่ออก ถ้า

³⁰ คณิต ฌ นคร. (2551) . *ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ* หน้า 185.

³¹ เล่มเดิม หน้า 186.

³² คำพิพากษาฎีกาที่ 292/2482.

พนักงานสอบสวนสอบสวนคดีของตนเสียแล้ว ยากนักที่จะให้ความยุติธรรม เมื่อนายวรไม่มีอำนาจรับคำร้องทุกข์และทำการสอบสวนแล้ว การร้องทุกข์และการสอบสวนก็ไม่เกิดมี พนักงานอัยการจะฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 ไม่ได้”

ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า

“ศาลอุทธรณ์เห็นว่า เรื่องนี้ตามที่นายวร ปลัดอำเภอร้องทุกข์แก่ตนเองนั้น ไม่เรียกว่าเป็นคำร้องทุกข์ เพราะคำร้องทุกข์ต้องร้องต่อพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ซึ่งไม่ใช่ตัวผู้ร้องทุกข์ เมื่อไม่มีการร้องทุกข์แล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 121 วรรค 2 ก็ห้ามมิให้ทำการสอบสวน และเมื่อการสอบสวนไม่ชอบก็เท่ากับโจทก์ฟ้องโยไม่มีการสอบสวนซึ่งต้องห้ามฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 120 จึงพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น ”

แต่ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยว่า

“เห็นว่านายวร ได้ร้องทุกข์ต่อปลัดอำเภอ การที่ปลัดอำเภอเหยียดเป็นบุคคลซึ่งเป็นเจ้าทุกข์เสียเองนั้นก็ไม่มีกฎหมายห้ามกระทำการร้องทุกข์แต่อย่างใด ปัญหาต่อไปมีว่า นาย วร มีอำนาจกระทำการสอบสวนคดีเรื่องนี้ด้วยตัวเองได้หรือไม่ เรื่องนี้ก็ทำนองเดียวกับที่กล่าวข้างต้น กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายใดที่ห้ามมิให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนในคดีที่ตนมีส่วนได้เสีย ฉะนั้น ในคดีนี้จึงถือได้ว่าได้มีการร้องทุกข์ และมีการสอบสวนตามกฎหมายแล้ว เพราะไม่มีกฎหมายห้ามว่าการร้องทุกข์และการสอบสวนเช่นในคดีนี้ใช้ไม่ได้ ความประสงค์ของกฎหมายในเรื่องร้องทุกข์ก็เพื่อมิให้เจ้าพนักงานเก็บคดีส่วนตัวมาฟ้องร้อง แต่คดีนี้ได้มีการร้องทุกข์โดยเจ้าทุกข์แล้ว อย่างไรก็ดี คดีก็ต้องมาถึงศาลชั้นกรอองอีกชั้นหนึ่ง เพียงแต่ผลของการสอบสวนจะถือเป็นเหตุลงโทษจำเลยได้ทีเดียวก็หาไม่ได้ ที่ศาลชั้นต้นหยิบยกเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 14 ว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษามาบังคับโดยอนุโลมนั้น ศาลนี้ไม่เห็นฟ้องด้วย เพราะเป็นคนละเรื่องและเป็นเรื่องชั้นศาลซึ่งมีอำนาจชี้ขาด กฎหมายจึงระบุไว้เจาะจงที่ศาลชั้นต้นว่า ถ้าพนักงานสอบสวนคดีของตนเสียแล้วยากนักที่จะให้ความยุติธรรมนั้นศาลนี้ก็เห็นว่าอาจเป็นจริงดังกล่าวนั้นได้เฉพาะชั้นสอบสวน เมื่อไม่มีบทกฎหมายใดห้ามแล้ว จะยกเหตุแห่งความรู้สึกอย่างหนึ่งมาตัดอำนาจเจ้าพนักงานหาชอบไม่ อย่างไรก็ดีจะเป็นความยุติธรรมหรือไม่นั้นเป็นกรณีศาลจะหยิบยกขึ้นชั่งน้ำหนักคำพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาดังกล่าว

อาศัยเหตุดังกล่าว จึงพร้อมกันพิพากษายกคำพิพากษาศาลล่างทั้งสองเสียและยื่นสำนวนไปให้ศาลศาลชั้นต้นดำเนินการพิจารณาคดีใหม่ตามกระบวนการ

การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยในคดีดังกล่าว ศาลฎีกายกแต่เหตุที่ว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้กระทำการดังกล่าวหรือไม่เท่านั้นหาได้พิจารณาถึงว่ากรณีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องผลประโยชน์ได้เสียที่ทับซ้อน หรือ เป็นการขัดกันของหน้าที่หรือไม่ พนักงานสอบสวนที่ต้องเป็นพนักงานพยานบุคคลให้กับตนเองจะทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในคดีของตนเองไม่ได้โดยเด็ดขาด³³

กรณีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยนั้นเป็นการวินิจฉัยโดยอาศัยหลักยุติธรรมโดยแท้จริงเพราะกรณีดังกล่าวเมื่อพนักงานสอบสวนมีส่วนได้เสียในคดีของตนเสียแล้ว ความยุติธรรมและความโปร่งใสก็ย่อมบั่นทอนลง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้ ถือได้ว่าศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยโดยอาศัยหลักการขัดกันของหน้าที่ (Incompatibility) โดยแท้

ในคดีการวิสามัญฆาตกรรมก็เช่นเดียวกัน เห็นได้ว่าหากเรามองในรูปแบบขององค์กรเมื่อการวิสามัญฆาตกรรมได้กระทำโดยองค์กรตำรวจ การที่จะให้องค์กรของตำรวจเป็นผู้สอบสวนและทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานนั้นก็ดูเป็นการขัดกันแห่งหน้าที่เช่นกันซึ่งเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวขึ้นย่อมจะเกิดข้อกังขาในหมู่ของประชาชนว่าการทำสำนวนนั้นเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมหรือไม่ การทำสำนวนเป็นการช่วยเหลือหรือที่เรียกกันว่า “เกียจเฉียด” กับพวกของตัวเองหรือไม่ ดังนั้นเมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้น การสอบสวนควรให้องค์กรอื่นเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทน โดยให้พนักงานสอบสวนองค์กรอื่นเป็นผู้กระทำ เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ DSI โดยให้ถือว่าการวิสามัญฆาตกรรมเป็นคดีพิเศษประการหนึ่ง เพราะการให้วิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นการกระทำที่กระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและเป็นคดีที่สะท้อนขวัญสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชน

หากให้พนักงานสอบสวนโดยองค์กรอื่นเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนแล้ว ก็จะทำให้กระบวนการยุติธรรมอันเป็นจุดเริ่มต้นของความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

³³ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน้า 221.

บทที่ 3

การชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศ

ในบทนี้จะเป็นการศึกษากระบวนการของกฎหมายที่ใช้ในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายและการดำเนินการในชั้นสอบสวนของต่างประเทศโดยขอยกการค้นหาความจริงของประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทยตาม โดยศึกษาวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในส่วนของชันสูตรพลิกศพ กระบวนการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการสอบสวน กระบวนการสั่งฟ้องคดีและกระบวนการไต่สวนการตายตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน

3.1 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายระบบโคโรเนอร์ในประเทศอังกฤษ

3.1.1 วิวัฒนาการของศาลโคโรเนอร์

ประเทศอังกฤษ กระบวนการค้นหาความจริงในคดีอาญานั้น เริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อมีการตายหรือที่เรียกกันว่าขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีการแบ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่องค์กรหลายองค์กรทำหน้าที่ร่วมกันสำหรับการตรวจสอบความจริง โดยประเทศอังกฤษ นั้นได้ใช้ระบบชันสูตรพลิกศพในระบบศาล หรือผู้ได้รับอำนาจจากศาลมีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วนเข้ามาช่วยได้บ้าง แต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจศาลหรือผู้ที่ได้รับอำนาจจากศาล

ประเทศอังกฤษได้เรียกศาลที่ทำการชันสูตรพลิกศพว่า ศาลโคโรเนอร์ (Coroner) ถือเป็นศาลยุติธรรม ซึ่งมีอำนาจสืบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางกฎหมายอาญาต่างๆ รวมทั้งการตายที่ไม่ทราบสาเหตุ การตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตายได้ และการตายระหว่างหรือภายหลังผ่าตัด หรือได้รับยาสลบ โดยใช้โคโรเนอร์เป็นผู้ไต่สวนการตายโดยผิด

ธรรมชาติ ซึ่งการไต่สวนกระทำโดยการอาศัยอำนาจของศาลโคโรเนอร์ (Coroner's Court) โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาล (Coroner's Office) เป็นผู้ช่วย¹

ศตวรรษที่ 14 บทบาทของโคโรเนอร์ก็ได้ลดน้อยลงอย่างเป็นลำดับ มีหน้าที่เฉพาะการไต่สวนในกรณีที่มีการเสียชีวิตที่ผิดธรรมชาติและการเสียชีวิตโดยทันทีมาจนถึงในปัจจุบัน²

ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นโคโรเนอร์นั้นจะต้องมีคุณสมบัติเป็นเนติบัณฑิต หรือ เป็นทนายความ หรือ เป็นแพทย์ โดยที่จะต้องมีการประกอบวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และจะต้องไม่มีตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่นที่ศาลโคโรเนอร์นั้นตั้งอยู่ ศาลโคโรเนอร์ได้รับการแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่นที่ศาลโคโรเนอร์มีเขตอำนาจ โดยศาลสูงเท่านั้นที่มีอำนาจในการออกคำสั่งโดยโคโรเนอร์จะทำงานเต็มเวลาหรือเป็นบางเวลาก็ได้ บางแห่งอาจมีการแต่งตั้งตลอดชีวิต

ศาลโคโรเนอร์มีจะหน้าต่างๆที่สำคัญเช่น

1. การบริหารสำนักงาน รวมทั้งรายงานการตายต่างๆ การสรุปและเขียนสาเหตุแห่งการตาย
2. มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนเพื่อหาสาเหตุการตายรวมทั้งมีอำนาจในการผ่าศพแล้วแยกธาตุ
3. อำนาจในการทำคำสั่งเพื่อสรุปเหตุเกี่ยวกับการตาย ซึ่งการไต่สวนและการพิจารณาตั้งนั้น โคโรเนอร์จะเป็นผู้ออกคำสั่ง
4. การเสนอแนวทางเพื่อป้องกันภัย จากการตายโดยอุบัติเหตุจากสาธารณะภัยที่ศาลโคโรเนอร์ได้ทำการไต่สวนการตายแล้ว ก็จะเผยแพร่ข้อความเพื่อให้ประชาชนทราบถึงภัยอันตรายดังกล่าว

3.1.2 กระบวนการชันสูตรพลิกศพ

¹ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, เลียง หุยประเสริฐและแสวง บุญเฉลิมวิภาส, “การพัฒนาการชันสูตรพลิกศพของไทยในอีกครึ่งปีข้างหน้า” กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ สถาบันวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม หน้า 45.

² วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2532). การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา หน้า 125.

กระบวนการชันสูตรพลิกศพนั้น ถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องผ่าศพตรวจ ศาลโคโรเนอร์จะตั้งให้พยาธิแพทย์ของทางราชการที่ได้แต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ผ่าศพตรวจ ศาลโคโรเนอร์อาจทำการสอบสวนเปรียบเสมือนพนักงานสอบสวนหรือทำการไต่สวนโดยการนั่งพิจารณาในศาลก็ได้ บางกรณีอาจไต่สวนโดยมีคณะลูกขุนด้วย ซึ่งในการสอบสวนหรือไต่สวน ศาลโคโรเนอร์มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานจากตำรวจมาพิจารณาได้อย่างเต็มที่

การสอบสวนการตาย จะมีลักษณะเป็นการสอบสวนหาความจริงในระบบสอบสวน (Inquisitorial System) ไม่ใช่เป็นระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับการพิจารณาในศาลทั่วโลก กล่าวคือไม่ใช่เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีการเผชิญหน้า (face to face) ระหว่างโจทก์กับจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่การไต่สวนเป็นการกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สืบทราบความจริงในความตายของบุคคล 4 ประการ ได้แก่ ผู้ตายเป็นใคร ตายเมื่อไหร่ ตายที่ไหน และตายอย่างไร³

เมื่อโคโรเนอร์และคณะลูกขุนพิจารณาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานทั้งหมดที่เกี่ยวข้องแล้ว จะต้องทำคำวินิจฉัยโดยระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับการสอบสวนการตายโดยจะไม่ล่วงไปพิจารณาถึงการหาตัวบุคคลผู้กระทำความผิด และผู้จะต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือแพ่งแต่อย่างใด⁴

การทำงานของศาลโคโรเนอร์นั้น จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ทางการแพทย์โดยเฉพาะสาขาอาการวิทยา (Symptomatology) โดยศาลโคโรเนอร์จะต้องใช้ลักษณะอาการของผู้เสียชีวิตเพื่อค้นหาสาเหตุของการเสียชีวิตว่าแท้จริงแล้วเป็นเพราะเหตุใด และศาลโคโรเนอร์ควรต้องมีความรู้เรื่องพิษวิทยา (Toxicology) ด้วย นอกจากนี้ศาลโคโรเนอร์จะต้องพิจารณาถึงประวัติผู้เสียชีวิตและการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ซึ่งตรวจพบจากการชันสูตรทั้งหมด

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับศาลโคโรเนอร์ ได้แก่

1) พนักงานสืบสวนของศาลโคโรเนอร์ เป็นตำรวจประจำท้องถิ่นโดยทำงานอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากสำนักงานตำรวจท้องถิ่นนั้นๆ แต่มาทำงานภายใต้การดูแลของศาลโคโรเนอร์เมื่อมีเหตุที่จะต้องแจ้งศาลโคโรเนอร์เกิดขึ้น บุคคลพวกนี้จะเป็นกลุ่มแรกที่จะต้องดำเนินการทันทีโดยคำแนะนำจาก ศาลโคโรเนอร์ผู้เป็นหัวหน้า ตั้งแต่การเคลื่อนย้ายศพ การสอบพยานต่างๆ

³ The Coroner Rules 1984, Rule 36.

⁴ The Coroner Rules 1984, Rule 42.

เสนอศาลโคโรเนออร์เพื่อพิจารณาต่อไป พนักงานสืบสวนของศาลโคโรเนออร์จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในการชันสูตรพลิกศพเป็นอย่างดี⁵

2) นิติพยาธิแพทย์ การชันสูตรพลิกศพเป็นหน้าที่ของนิติพยาธิแพทย์ ในกรณีที่ไม่มีนิติพยาธิแพทย์ ก็อาจให้พยาธิแพทย์ทำหน้าที่แทนก็ได้ หรือในบางกรณีที่ญาติผู้ตายไม่พอใจในพยาธิแพทย์ ก็อาจร้องขอให้เปลี่ยนพยาธิแพทย์ใหม่ได้

3) พนักงานช่วยตรวจศพ เป็นบุคคลผู้ช่วยพยาธิแพทย์ ซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลและคอยช่วยเหลือในการตรวจศพ โดยจะได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

4) ผู้เชี่ยวชาญและพยานอื่นๆ ทำหน้าที่ให้ความเห็นแก่ศาลโคโรเนออร์ ในกรณีที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้เฉพาะตัวในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น นักพิษวิทยา เป็นต้น

3.1.3 การสอบสวนและการดำเนินคดี

ประเทศอังกฤษด้านการดำเนินการฟ้องคดีอาญาต่างๆไปแล้วตำรวจจะเป็นผู้เริ่มดำเนินการสืบสวนและแสวงหาพยานหลักฐานต่างๆเพื่อให้เพียงพอต่อการที่จะคดีขึ้นฟ้องต่อศาล เว้นแต่จะถูกจำกัดอำนาจว่าต้องได้รับอนุญาตจาก Attorney-General หรือ Director of Public Prosecution (D.P.P) ก่อน เนื่องจากถือว่าตำรวจเป็นกลไกอย่างหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม และถือว่าเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาแทนเอกชนผู้ร้องทุกข์ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดนั้น กฎหมายได้กำหนดให้มีหน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการควบคุมการสืบสวนสอบสวนโดยตรง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยกัน หรือที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานเดียวกันได้

เริ่มแรก องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการสอบสวนฟ้องร้อง คือ Attorney-General โดย Attorney-General จะทำหน้าที่รับผิดชอบในการตัดสินใจให้คำแนะนำต่อ

⁵ ราเบย นามฉวี. (2546). การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องการไตสวนการตาย. หน้า 37

⁶ บุญฉดา หาญทวีพันธุ์. (2553). ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม : ศึกษากระบวนการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 37.

รัฐบาลในปัญหาด้านการดำเนินคดีอาญาเรื่องสำคัญๆ ว่าเรื่องใดควรสั่งหรือไม่ เป็นผู้วินิจฉัยในนามของแผ่นดินว่ากรณีใดไม่ควรฟ้อง⁷

ปี ค.ศ. 1908 ก็ได้มีการแต่งตั้งตำแหน่ง Director of Public Prosecutions (D.P.P.) ขึ้น โดยทำหน้าที่ด้านคดีอาญา ซึ่งอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ การเป็นโจทก์ฟ้องในความผิดทางอาญาที่มีลักษณะร้ายแรง ความผิดที่หน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวง และกรมต่างๆ ส่งมาให้ และความผิดที่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคดีที่มีความสำคัญ หรือมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน ที่จะต้องเข้าดำเนินการฟ้องด้วยตนเอง นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรายงานคดีที่กระทบกระเทือนต่อชุมชนมากกว่ารายบุคคล เช่น ความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานกระทำมิชอบต่อหน้าที่

ประเทศอังกฤษได้ให้สิทธิแก่ประชาชนในการฟ้องคดี ประชาชนทั่วไปก็มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ ยกเว้นกฎหมายกำหนดจะเป็นอย่างอื่น ดังนั้น หากมีคดีอาญาใดที่มีผู้อื่นฟ้องและได้ถอนฟ้องไปก็ดี หรือไม่ดำเนินคดีต่อภายในเวลาอันสมควรก็ดี จะต้องมีการรายงานต่อ D.P.P. เพื่อทราบ เพื่อที่จะได้ทำการพิจารณาต่อไปว่าการฟ้องคดีหรือถอนฟ้องคดีนั้น ได้กระทำไปโดยมีเหตุอันควรหรือไม่ หรือเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นการสมควรที่จะให้มีการดำเนินคดีนั้นต่อไป ไม่ว่าโจทก์จะได้ขอถอนฟ้องคดีนั้นไปแล้วหรือไม่

การใช้ดุลพินิจของ D.P.P. ในการสั่งฟ้องคดีต่อศาลนั้น จะใช้ดุลพินิจในลักษณะกึ่งตุลาการ (quasi-judicial) โดยพิจารณาถึงพยานหลักฐานว่าเพียงพอว่าศาลสามารถพิพากษาลงโทษได้หรือไม่ รวมไปถึงการพิจารณาถึงเหตุความสมควรที่จะกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณชนหรือไม่ หรือความสงบเรียบร้อยบ้านเมืองตลอดจนอาจมีผลต่อนโยบายของรัฐว่ากระทบกระเทือนอย่างไรบ้าง

D.P.P. จะทำงานร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งจะมีการทำงานกับเจ้าพนักงานตำรวจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมมา ข้อมูลสำคัญที่อาจมีผลต่อการสั่งคดี รวมถึงความเห็นของเจ้าพนักงานตำรวจในการดำเนินข้อกล่าวหาหรือการยุติการสอบสวน ซึ่งกระบวนการขั้นสุดท้ายไม่ว่าจะฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดหรือไม่ ย่อมตกอยู่ที่ D.P.P. ,D.P.P. มีอำนาจในการสั่งคดีอย่างเป็นอิสระ ซึ่งความเป็นอิสระนี้เองถือได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

⁷ กระทรวงมหาดไทย กรมอัยการ. (2520). ระบบอัยการต่างประเทศ. หน้า 59.

ในการทำให้การสร้างความยุติธรรมเกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ไม่ว่า ทั้งผู้เสียหาย พยาน จำเลย และ สาธารณชน ทั้งที่ D.P.P. ยังทำงานร่วมกับหน่วยงานยุติธรรมอื่นๆ ในการสืบสวนสอบสวน และ ฟ้องร้องดำเนินคดี⁸

วัตถุประสงค์ของการสอบสวน

การดำเนินการสอบสวนของโคโรเนอร์ไม่ว่าจะมีการตั้งคณะลูกขุนหรือไม่ก็ตาม จะเป็นกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding inquiry) เพื่อให้ได้ความดังต่อไปนี้

- (1) ระบุว่าผู้ตายเป็นใคร
- (2) สถานที่ที่ตาย
- (3) เวลาแห่งการตาย
- (4) ผู้ตายตายด้วยสาเหตุใด

ลักษณะของกระบวนการไต่สวนการตายของโคโรเนอร์

(1) มีลักษณะเป็นการสอบสวนค้นหาความจริงในลักษณะของระบบสอบสวน ซึ่งมีใช้ เป็นระบบกล่าวหาเช่นเดียวกับการพิจารณาในศาลทั่วไป กล่าวคือ มิใช่เป็นกระบวนการพิจารณาที่มีการเผชิญหน้าระหว่างโจทก์กับจำเลย เพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์

(2) เป็นกระบวนการที่เปิดให้มีส่วนร่วมโดยโคโรเนอร์จะต้องแจ้งแก่สามี หรือ ภริยา ญาติใกล้ชิด หรือตัวแทนของผู้ตายให้ทราบถึงเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการสอบสวน⁹ นอกจากนี้ โคโรเนอร์ยังมีดุลพินิจที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าร่วมในการไต่สวนก็ได้

(3) โดยที่การสอบสวนความตายมิใช่เป็นกระบวนการพิจารณาของศาล ดังนั้น จึงไม่มี โจทก์กับจำเลย แต่บุคคลที่เข้าร่วมกระบวนการไต่สวนจะช่วยโคโรเนอร์เพื่อค้นหาความจริง

(4) หลักกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ใช้กับคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไปจึงไม่ นำมาใช้ได้กับการสอบสวนของโคโรเนอร์ แต่อย่างไรก็ตาม โคโรเนอร์ย่อมมีอำนาจที่จะ

⁸ บุญฉดา หาญทวีพันธุ์. (2553). *ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม : ศึกษากระบวนการ ค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน*. หน้า 38.

⁹ Montague Levine and Jane Pyke. (1999). (Levine on Coroners' Court.London) : Sweet and Maxwell.p.52.

หมายเรียกพยานบุคคลมาในการไต่สวน ทั้งนี้ ในกรณีที่พยานจะให้การปรักปรำตนเองในการไต่สวน โครเนอร์ยอมที่จะเตือนให้พยานทราบว่ามิสิทธิที่จะปฏิเสธคำถามนั้นได้¹⁰

(5) การเปิดเผยข้อมูลของโครเนอร์นั้นไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้โครเนอร์เปิดเผยเอกสารในการสอบสวน รวมทั้งโครเนอร์ไม่มีอำนาจที่จะเปิดเผยเอกสารที่อยู่ในความครอบครองของเขาให้เป็นของหน่วยงานอื่น ได้แก่ ตำรวจ เป็นต้น

(6) คำวินิจฉัยจากการไต่สวนการตายจะไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความรับผิดชอบทางอาญาหรือแพ่ง

3.2 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายระบบแพทยสอบสวนในประเทศสหรัฐอเมริกา (Medical Examination)

3.2.1 วิวัฒนาการของระบบแพทยสอบสวน

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการตรวจสอบการตายไม่ว่าจะเป็นการชันสูตรพลิกศพหรือการสอบสวนดำเนินคดี รวมถึงกรณีกาตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยเพื่อให้กระบวนการตรวจสอบและการค้นหาความจริงนั้นเป็นไปอย่างถูกต้อง

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบแพทยสอบสวน (Medical Examiner) โดยในปี ค.ศ. 1877 มลรัฐแมสซาชูเซต ได้จัดตั้งระบบแพทยสอบสวนขึ้นมาแทนระบบโครเนอร์ โดยระบบแพทยสอบสวนนี้เป็นระบบที่แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การชันสูตรศพรวมทั้งการสืบสวนสอบสวนทั้งหมดเกี่ยวกับการตายทั้งหมด และรวมถึงอำนาจในการผ่าศพด้วยตนเองด้วย

ระบบแพทยสอบสวน (Medical Examiner) ในสหรัฐอเมริกา เป็นระบบที่มีการพัฒนาการมาจากระบบโครเนอร์ของประเทศอังกฤษ ซึ่งรัฐที่นำระบบนี้มาใช้เป็นรัฐแรกได้แก่รัฐแมสซาชูเซต แพทยสอบสวนจะมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการสอบสวนการตายเฉพาะกรณี

¹⁰ ราเพช นามฉวี. (2546). การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องการไต่สวนการตาย. หน้า 29.

คือกรณีการตายอย่างรุนแรง (Violent Death) เท่านั้น ซึ่งในขณะนั้นแพทย์สอบสวนยังไม่สามารถที่จะออกคำสั่งหรือกระทำการชันสูตรศพได้ด้วยตนเอง เนื่องจากอำนาจดังกล่าวเป็นของอัยการประจำเขตเท่านั้น ในปี ค.ศ.1915 นครนิวยอร์ก ได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนการปฏิบัติงานของโคโรเนอร์ขึ้น ซึ่งในขณะนั้นมีปัญหาในทางสื่อมวลชนว่าสำนักงานโคโรเนอร์ถูกอิทธิพลทางการเมืองครอบงำและมีการทำหน้าที่โดยไม่สุจริตและมีการทุจริตพัวพันกับตัวแทนบริษัทประกันชีวิตนักธุรกิจ โดยบุคคลเหล่านี้อาจชี้นำโคโรเนอร์ให้ล้อยตามความต้องการของพวกเขาได้ จึงทำให้การทำงานของโคโรเนอร์เป็นที่น่าสงสัย คณะกรรมการสอบสวนจึงได้เสนอให้ยกเลิกระบบนี้เสีย และได้เริ่มใช้ระบบแพทย์สอบสวนขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1918 โดยเมืองนิวยอร์กได้ก่อตั้งระบบนี้ขึ้นแทน ให้แพทย์สอบสวนมีอำนาจผ่าศพตรวจหรือมีอำนาจสั่งผ่าศพตรวจได้ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แพทย์สอบสวนจะเป็นนิติพยาธิแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมมาทางด้านนิติเวชศาสตร์โดยตรง¹¹ เป็นระบบแพทย์สอบสวนที่สมบูรณ์เป็นแห่งแรกของโลก

ระบบแพทย์สอบสวนนอกจากส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการแล้วยังดำเนินการในทางด้านอื่นๆด้วยเช่น หน่วยบริการเด็กและครอบครัว (Department of Children and Family Service) เช่น ในกรณีที่เด็กถูกทำร้ายทารุณ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค คณะกรรมการสุขภาพและหน่วยยาเสพติด เป็นต้น

การแต่งตั้งแพทย์สอบสวนของสหรัฐอเมริกา ผู้เป็นหัวหน้าแพทย์สอบสวนได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติเป็นอเมริกัน จะต้องเป็นพยาธิแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนโดยถูกต้อง และจะต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานพอสมควร ซึ่งการคัดเลือกจะกระทำโดยการคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่ได้ขึ้นทะเบียนเอาไว้ แพทย์สอบสวนจะทำงานโดยเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระโดยจะต้องปลอดจากอำนาจทางการเมือง ต้องขึ้นตรงต่อนายกเทศมนตรี คณะกรรมการตำบล ผู้ว่าการรัฐ หรือคณะกรรมการนิติเวชของรัฐ หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะทำหน้าที่รับผิดชอบในการแต่งตั้งพยาธิแพทย์ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม เพื่อมาเป็นแพทย์สอบสวน นอกจากนี้บุคลากรจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น นักมานุษยวิทยาทางการแพทย์ และนิติทันตแพทย์ก็อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่แพทย์สอบสวนได้ด้วย ถ้าหากมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

¹¹ ราเพช นามณี. (2546). การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องการได้สวนการตาย. หน้า 30.

3.2.2 กระบวนการดำเนินงานของแพทย์สอบสวนและการชันสูตรพลิกศพ

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นกระบวนการค้นหาความจริงขั้นต้นซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาปรับปรุงและประยุกต์มาจากระบบศาลโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษ และมีการพัฒนาต่อมาจนเป็นระบบแพทย์สอบสวน

แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพนั้นต้องเป็นผู้มีสัญชาติอเมริกันเป็นแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้และมีประสบการณ์ในการทำงานมาพอสมควร แพทย์สอบสวนจึงมีความเป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานของรัฐ แต่จะขึ้นตรงต่อนายกเทศมนตรี หรือผู้ว่าการรัฐ ซึ่งทีมหัวหน้าแพทย์จะแต่งตั้งกรรมการแพทย์ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเข้ามาเป็นแพทย์สอบสวนรวมทั้งบุคคลอื่นๆ เช่นนิติพันตแพทย์เป็นต้นหากมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้

กระบวนการการดำเนินการนั้น ตำรวจแพทย์ ผู้ซึ่งรักษาคุณภาพของเมืองและพลเมืองทุกคน ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้ที่ต้อง หากมีกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น และการตายนั้นเป็นที่น่าสงสัยว่าน่าจะต้องทำการสืบเสาะหาสาเหตุการตาย จึงจะเป็นผู้ส่งมอบคดีแก่แพทย์สอบสวน

การดำเนินการสอบสวนสาเหตุการตายนั้น ในลำดับการแรกจะต้องทำการรายงานไปยังที่ทำงานของแพทย์สอบสวน และถ้าหากมีการสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการถูกฆาตกรรม จะต้องมีการดำเนินการแจ้งไปยังพนักงานอัยการเขต ผู้ซึ่งทำหน้าที่ในการไต่สวนในคดีอาญาในชั้นแรกให้ทราบ โดยผลการรายงานของแพทย์สอบสวนที่ได้ดำเนินการแจ้งไปยังพนักงานอัยการดังกล่าวจะถูกใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลเป็นลำดับต่อไป

การดำเนินการต่อมา เมื่อมีรายงานมายังหัวหน้าแพทย์สอบสวนแล้ว แพทย์สอบสวนจะต้องมีการตรวจสอบและเข้ารับหน้าที่ในการสืบค้นทันที โดยมีข้อบังคับไว้ว่าแพทย์สอบสวนจะต้องไปตรวจสอบจุดเกิดเหตุด้วยเนื่องจากสามารถทำให้แพทย์สอบสวนได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมของจุดเกิดเหตุ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสืบค้นและรวบรวมหลักฐานทั้งหมด จากนั้นหัวหน้าแพทย์สอบสวนหรือผู้แทนจะตัดสินใจอีกทีว่าจะให้มีการผ่าศพตรวจหรือไม่ ถ้าไม่ทำการผ่าศพตรวจ ก็จะทำให้การออกใบมรณะบัตรให้เลย หน้าที่นี้เป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่จะทำการตัดสินใจไม่ผ่าศพอาจทำให้ถูกฟ้องโดยเครือญาติของผู้ตาย หรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ได้เสียผลประโยชน์จากการตายในคดีได้

กรณีที่จะต้องมีการผ่าศพตรวจพิสูจน์ที่สำนักงานแพทย์สอบสวนนั้นผู้แทนสื่อมวลชนอาจได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมการผ่าศพเพื่อให้รายงานข่าวสารไปยังประชาชนได้ หากการตายเกี่ยวข้องกับการฆาตกรรม การผ่าศพตรวจนั้นจะต้องมีแพทย์สอบสวนอีกคนหนึ่งอยู่ดูแลการผ่าศพตรวจนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นพยานซึ่งส่วนใหญ่แล้ว หัวหน้าแพทย์สอบสวนทำการจะสั่งให้มีการผ่าศพตรวจนั้น ต้องเข้าเงื่อนไขการตายในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) การตายจากการถูกฆ่า ไม่ว่าจะพบสาเหตุการตายจากการตรวจภายนอกหรือไม่
- 2) เด็กตาย เนื่องจากถูกผู้อื่นกระทำทารุณกรรม
- 3) ตายในเรือนจำหรือในห้องขัง
- 4) บอกไม่ได้ว่าตายโดยอุบัติเหตุหรือตายโดยธรรมชาติ
- 5) ตายจากยาเสพติด ยาพิษ หรือรับประทายาเกินขนาด
- 6) พิสูจน์ไม่ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร เช่น ร่างกายเน่าเปื่อยจนไม่สามารถบอกสาเหตุการตายโดยการตรวจภายนอกได้
- 7) แพทย์สอบสวนเชื่อว่าการผ่าศพตรวจ จะช่วยในการหาสาเหตุการตายที่แท้จริงได้โดยถือว่าศพเหล่านั้นเป็นศพทางนิติเวช

สำนักงานแพทย์สอบสวนประกอบด้วย หัวหน้าแพทย์สอบสวน ซึ่งจะต้องเป็นแพทย์ผู้มีประสบการณ์และความชำนาญในทางนิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathologist) ตำแหน่งรองลงมาได้แก่ รองหัวหน้าแพทย์สอบสวน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการพยาธิวิทยา พิชวิทยา และเจ้าหน้าที่ธุรการอื่นๆ ตามความจำเป็น รวมทั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนพยานหลักฐานและตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องสืบหาข้อมูลในการทำรายงานให้แพทย์ ดังนั้น แพทย์สอบสวนจึงจะมีรายงานทั้งหมด 2 ฉบับ นั่นคือ รายงานจากพนักงานสอบสวนฝ่ายกระบวนการยุติธรรม และรายงานจากเจ้าหน้าที่สอบสวน

สำนักงานแพทย์สอบสวนจะกันทำงานร่วมกันและมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานอื่นๆ ในเขตเช่นพนักงานอัยการของรัฐ โดยแพทย์สอบสวนอาจจัดให้พนักงานอัยการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อบ่งชี้สาเหตุและพฤติกรรมการตาย (รวมทั้งนายจำเลยด้วย) สมาคมผู้ดูแลสถานเครือข่ายเตือนภัยจากยาเสพติด กองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกา ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งจะทำงานใกล้ชิดกับทีมแพทย์สอบสวน กรมอัยการ เป็นต้น

3.2.3 กระบวนการสอบสวนคดี

การสอบสวนการดำเนินคดีตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการจะมีบทบาทในการควบคุมและตรวจสอบพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากพนักงานอัยการสามารถอยู่ร่วมในการสอบสวนและอาจร่วมทำการสอบสวนพร้อมกับเจ้าพนักงานตำรวจด้วยในทางปฏิบัติ หากคดีเรื่องใดที่คำรับสารภาพหรือคำรับของผู้ต้องหาจะมีส่วนสำคัญ ในอันที่จะทำให้คดีนั้นสำเร็จลุล่วงไปโดยเร็ว พนักงานอัยการมักจะมีส่วนร่วมในการสอบสวนอยู่เสมอซึ่งตามปกติแล้วเจ้าพนักงานตำรวจจะเป็นผู้แจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงคดีสำคัญๆ ที่เกิดขึ้น และอัยการซึ่งในบางท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง จะมาร่วมสอบสวนด้วยในเวลาไม่นานนักหลักจากที่ผู้ต้องหาถูกจับ¹²

กระบวนการสอบสวนที่พนักงานอัยการสามารถอยู่ร่วมได้ในขณะทำการสอบสวนนั้น พนักงานอัยการจะมีอำนาจในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีนั้นได้ และถ้าหากพนักงานอัยการเห็นว่าการสอบสวนนั้นกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามกระบวนการสอบสวน ก็สามารถที่จะสั่งยับยั้งการสอบสวนได้ และถ้าหากตรวจสอบแล้วว่าสำนวนการสอบสวนนั้นไม่ถูกต้อง พนักงานอัยการอาจมีคำสั่งให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือทำการสั่งให้สอบสวนใหม่ให้ถูกต้องได้ พนักงานอัยการจึงมีอำนาจเต็มในการสอบสวน

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าระบบงานด้านการชั้นสูตรพลิกศพมีความสำคัญต่อกระบวนการค้นหาความจริง ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นการใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิสูจน์ พยานวัตถุและข้อมูลที่ได้จึงมีความแน่นอนชัดเจน โดยไม่อาจโต้แย้งหรือเปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการชันสูตรพลิกศพจึงเป็นกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการดำเนินคดีทางกฎหมายกับผู้กระทำผิดอย่างตรงไปตรงมาและปกป้องผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกา กระบวนการสืบสวนหาความจริงจากการตายจึงเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกันทั้งหมด โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าการตายนั้นจะเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐหรือของเอกชน กล่าวคือ ในขั้นตอนกระบวนการสอบสวนหาความจริงจากการ

¹² เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2521). “การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน-ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์, 9(4). หน้า 51.

ตาย จะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามาดำเนินการสอบสวนร่วมกัน โดยผู้รับผิดชอบหลักต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในด้านศาสตร์การแพทย์โดยเฉพาะ ทั้งนี้กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพจึงมีมาตรฐานในการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน โดยเมื่อมีการตายของบุคคลเกิดขึ้น จะอาศัยหลักเกณฑ์ทางนิติวิทยาศาสตร์ในการค้นหาความจริงทั้งสิ้น โดยในต่างประเทศได้ถือว่าอำนาจสืบสวนสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน โดยแบ่งแยกไม่ได้ โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้ควบคุมดูแลการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ โดยเฉพาะคดีสำคัญๆ เช่น คดีที่เกิดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจ เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องทำงานภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ และจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการอย่างเคร่งครัด เปรียบเสมือนเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็คดีอาญาที่เกิดจากการกระทำของรัฐหรือเอกชน¹³

3.3 การชั้นสูตรพลิกศพตามระบบกฎหมายในประเทศญี่ปุ่น

3.3.1 ที่มาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายวิธีการพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นมาจากการยอมรับเอากฎหมายของต่างประเทศโดยการรับเอาระบบประมวลกฎหมายมาใช้บังคับ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลับแรกคือ The Code of Criminal Instruction ปี ค.ศ. 1880 ซึ่งเป็นการรับอิทธิพลมาจากประมวลกฎหมายวิธีการพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส แต่บางส่วนก็มาจากกฎหมายของประเทศเยอรมนี ต่อมาก็ได้ทำการประกาศใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาลับใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเยอรมนี ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบประมวลกฎหมาย

ญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการริเริ่มให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในหลักนิติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น กฎหมายวิธีการพิจารณาความอาญานั้นได้ถูกปรับปรุงโดยการร่วมมือของนักกฎหมายจากประเทศสหรัฐอเมริกา

¹³ บุญฉดา หาญทวีพันธุ์. (2553). ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม : ศึกษากระบวนการค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 43.

และนักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น รวมถึงผู้พิพากษาและอัยการด้วย สรุปคือ ได้ประมวลกฎหมาย
วิธีการพิจารณาความอาญาฉบับใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา โดย
ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1948

3.3.2 การดำเนินคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบแพทช์สอบสวนเช่นกัน โดยเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี
ค.ศ. 1959 โดยมีการกระจายสำนักงานแพทช์สอบสวนไปทั่วญี่ปุ่น โดยเริ่มแรกได้มีการจัดตั้งขึ้นใน
เมืองใหญ่เท่านั้น เช่น โตเกียว โอซากา หรือ โยโกฮามา เป็นต้น

กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาภายใต้ระบบกฎหมายวิธีการพิจารณาความอาญา
ของประเทศญี่ปุ่น มีดังนี้

(1) กระบวนการสอบสวน

การสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาจะดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ
โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานในระยะ
เริ่มต้น จากนั้นจะมีการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมโดยพนักงานอัยการ ทั้งนี้ประมวลกฎหมาย
วิธีการพิจารณาความอาญา มาตรา 204 ได้กำหนดไว้ว่า ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมผู้ต้องหาได้
แล้ว และพิจารณาแล้วว่ามีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในระหว่างการดำเนินคดี
เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องนำผู้ต้องหาพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในเบื้องต้นไปยังสำนัก
งานอัยการเขต ที่มีอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับตั้งแต่ที่มีการจับกุม เพื่อให้พนักงาน
อัยการพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลให้ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นหรือไม่ หากพนักงาน
อัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่มีความน่าเชื่อถือในความคิดที่ผู้ต้องหาได้
กระทำไว้ หรือเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา พนักงานอัยการจะต้องสั่งให้
เจ้าหน้าที่ตำรวจปล่อยตัวผู้ต้องหาคนนั้นทันที แต่ถ้าหากพนักงานอัยการเห็นว่าการกระทำที่
ผู้ต้องหากระทำนั้นมีความผิด หรือเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ก็จะยื่นคำ
ร้องต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาที่ได้รับตัวผู้ต้องหามาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อขอให้
ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ โดยศาลจะสั่งขังผู้ต้องหาไว้ได้ไม่เกินครั้งละ 10 วัน และศาลไม่สามารถจะสั่ง
ขังผู้ต้องหาในลักษณะนี้ได้เกิน 2 ครั้ง

การสอบสวนเพิ่มเติมของพนักงานอัยการนั้น อัยการมีอำนาจที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวางและเป็นอิสระ แม้ในกฎหมายจะมีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนก็ตาม เหตุที่กฎหมายญี่ปุ่นได้ให้อัยการมีอำนาจและบทบาทในการสอบสวนก็เนื่องมาจากอำนาจการสอบสวนและฟ้องร้องคดี เป็นอำนาจเดียวไม่อาจแบ่งแยกได้ เนื่องจากการฟ้องคดีจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบสวนและสอบสวนเป็นสำคัญ¹⁴ การรวบรวมพยานหลักฐานและการตั้งฟ้องคดีจึงต้องสัมพันธ์เป็นกระบวนการเดียวกัน

(2) กระบวนการการฟ้องคดี

ประเทศญี่ปุ่น เอกชนไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้เอง อำนาจการฟ้องคดีอาญาเป็นของพนักงานอัยการโดยเฉพาะ และในกรณีที่ตั้งแม้จะมีพยานหลักฐานว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่ถ้าพนักงานอัยการได้พิจารณาถึงอุปนิสัย อายุ สภาวะแห่งจิตใจ สภาพแวดล้อมและความร้ายแรงแห่งข้อหาตลอดจนสภาพการณ์ภายหลังการกระทำความผิดแล้วเห็นว่าไม่เป็นการสมควรหรือไม่มีความจำเป็นจะต้องฟ้องร้องผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการก็อาจสั่งไม่ฟ้องคดีนั้นก็ได้ หรืออาจยับยั้งการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดไว้โดยมีกำหนดระยะเวลา ภายใต้การคุมประพฤติ ทั้งนี้ การฟ้องคดีของอัยการเป็นไปตามหลักการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ (the principle of discretionary prosecution)

(3) ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล

กระบวนการพิจารณาคดีความในชั้นศาล เป็นกระบวนการพิจารณาคดีความแบบระบบกล่าวหา (Accusatorial) กล่าวคือ โจทก์และจำเลย ต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในชั้นศาล โดยศาลจะทำหน้าที่เป็นกรรมการในการพิจารณาคดีเท่านั้นเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ศาลจะไม่กระตือรือร้นในการสืบพยานหลักฐาน นอกจากนี้ ในการยื่นฟ้องคดี พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องแนบหรือยื่นพยานหลักฐาน หรือเอกสารใดๆ ไปกับคำฟ้องทั้งสิ้น เนื่องจากอาจจะทำให้การพิจารณาคดีความของผู้พิพากษาเกิดการลำเอียง เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้

3.3.3 กระบวนการไต่สวนการตาย

¹⁴ ราเพช นามฉวี. (2546). การตรวจสอบการตายในคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีที่ต้องการไต่สวนการตาย. หน้า 40.

กระบวนการได้ส่วนการตายในประเทศญี่ปุ่นนั้นแบ่งกระบวนการชันสูตรกระบวนการชันสูตรศพนั้นซึ่งเป็นการชันสูตรทางนิติเวชซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การชันสูตรพลิกศพโดยฝ่ายปกครอง (Administrative) กับการชันสูตรพลิกศพโดยศาล (Judicial) โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้มีอำนาจในการได้ส่วนการตายในกรณีที่มีการตายนั้นผิดธรรมชาติ หรือเป็นการตายที่หาสาเหตุไม่ได้เท่านั้น

กระบวนการชันสูตรทางนิติวิทยาศาสตร์นั้น จะกระทำโดยฝ่ายปกครองถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนการตายที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระทำผิดทางอาญา ได้แก่ การตายโดยอุบัติเหตุ การฆ่าตัวตาย หรือการตายที่เกิดขึ้นในกรณีที่ไม่ได้รับการรักษาโดยวิธีทางแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นต้น การชันสูตรพลิกศพนั้นจะกระทำในเมืองใหญ่ๆของประเทศญี่ปุ่น เช่น โตเกียว โยโกฮาม่า โอซากา เป็นต้น โดยจะทำการชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์สอบสวนหรือนิติพยาธิแพทย์ประจำ เขตพื้นที่ ที่รับผิดชอบของแต่ละมหาวิทยาลัย

ในมหาวิทยาลัยของประเทศญี่ปุ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพมีทั้งหมด 9 สถาบัน ซึ่งต้องรับผิดชอบในเขตต่างๆในประเทศญี่ปุ่น และยังมีบทบาทที่สำคัญ ได้แก่

- (1) ให้ความรู้ ทางนิติเวชศาสตร์แก่นักศึกษาแพทย์และประชาชนทั่วไปที่สนใจต้องการศึกษา
- (2) ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านนิติเวชศาสตร์
- (3) ทำการผ่าชันสูตรศพในกรณีที่เป็นคดีของฝ่ายศาล ซึ่งการตายนั้นมีสาเหตุมาจากการกระทำ ความผิดทางอาญาหรือสงสัยว่า การตายนั้นเกิดมีสาเหตุมาจากการกระทำ ความผิดทางอาญา โดยต้องส่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชไปทำการเบิกความต่อศาล

การที่จะทำการดำเนินการชันสูตรพลิกศพได้นั้น จะต้องได้รับการอนุญาตตามกระบวนการบทบัญญัติในมาตรา 8 ของกฎหมายคุ้มครองการชันสูตรพลิกศพ (Act of the Conservation Law for Post-Mortem Examinations) กรณีที่เมื่อศพผู้ตาย มีลักษณะที่น่าสงสัยว่าผิดธรรมชาติ หรือเป็นการตายที่มีสาเหตุที่ผิดธรรมชาติ อัยการอำเภอ หรือ สำนักงานอัยการท้องถิ่นที่มีอำนาจในพื้นที่ที่พบศพจะต้องทำการตรวจสภาพศพด้วย

ทั้งนี้พนักงานอัยการสามารถสั่งให้เจ้าหน้าที่ ที่เป็นพนักงานผู้ช่วยอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ ตำรวจเพื่อช่วยเหลือในการสอบสวน ดำเนินการตรวจสอบสภาพศพตามที่ระบุเอาไว้ในข้างต้น ดัง บัญญัติในมาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของประเศญี่ปุ่นดังนี้¹⁵

“When a body of a person who has died an unnatural death or is suspected of having died an unnatural death has been found, a public prosecutor of a District or Local Public office which has jurisdiction over the place where it has been found shall inspect and examine the body.

A public prosecutor may cause public prosecutor’s official or judicial police official to effect the disposition mentioned in the preceding paragraph”

การชันสูตรพลิกศพ และกระบวนการไต่สวนการตายในการศานนั้นจะต้องดำเนินการ ตามกฎหมายที่ว่าด้วยการกระทำความผิดอาญา สำหรับการสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญาในกรณีอื่นๆ หรือ กรณีที่การตายนั้นมีสาเหตุอันควรที่น่าสงสัยซึ่งกรณีนี้ ผู้ที่มี อำนาจที่จะสั่งการให้อนุญาตทำการชันสูตรพลิกศพคือศาลประจำเขต ดังนั้นเมื่อมีการตายโดยมี สาเหตุที่ผิดธรรมชาติเกิดขึ้นจะต้องมีการทำรายงาน ไปยังตำรวจประจำเขตและทำการสืบสวน สอบสวนถึงสาเหตุการตายนั้น โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งได้รับการฝึกฝนอบรมมาจากหัวหน้า ประจำเขต จะเป็นผู้ชี้ว่าศพนั้นเป็นเรื่องคดีที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายปกครอง หรือ ศพนั้นเป็นเรื่องคดีที่ เกี่ยวข้องกับฝ่ายศาลหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะมีแพทย์เป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนการ ตาย โดยจะต้องไปทำการตรวจสอบสภาพศพยังสถานที่ที่เกิดเหตุพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อ สอบสวนกรณีการตายเสร็จแล้ว แพทย์จะต้องเป็นผู้ระบุสาเหตุการตายนั่นลงในใบมรณะบัตรด้วย แต่สิ่งนี้อาจมีปัญหาได้คือ ขาดกระบวนการที่จะชี้ขาดว่า การตายที่มีสาเหตุที่ผิดธรรมชาติกรณี ไต่บางที่เป็นเรื่องคดีของฝ่ายปกครอง และกรณีใดบ้างที่เป็นเรื่องคดีของฝ่ายศาล และปัญหาอีก ประการหนึ่งก็คือ ยังขาดบุคคลากรที่ให้ความสำคัญกับทางนิติเวชศาสตร์น้อยมาก จึงส่งผลทำให้ ขาดแคลนบุคคลากรที่เชี่ยวชาญทางด้านนิติเวชศาสตร์ และ ไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

หลักการและแนวทางในการดำเนินการสอบสวนการตายของประเทศญี่ปุ่นนั้นเห็นได้ ว่าจะใช้การสอบสวนระบบแพทย์สอบสวนเช่นเดียวกับของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยตั้งแต่ปี ค.ศ.

¹⁵ Criminal Statutes I. (1952). The code of criminal procedure. (Ministry of justice Japan).

1959 แต่ปัจจุบันการสอบสวนระบบแพทย์สอบสวนของประเทศญี่ปุ่นนั้นจะกระทำ ในบางพื้นที่เท่านั้น โดยเฉพาะเมืองใหญ่ๆ ได้แก่ โตเกียว โอซากา หรือ โยโกฮามา เป็นต้น

DRPU

บทที่ 4

วิเคราะห์สภาพปัญหาการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการได้สวนของศาลและ การทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมตามกฎหมายไทย

การวิสามัญฆาตกรรมเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกไปจากกระบวนการยุติธรรมทำให้ผู้ตายไม่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดของตนได้ อันเป็นการกระทบสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างยิ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นเมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจึงมีหน้าที่ต้องตรวจสอบว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการกระทำเพื่อป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งฝ่ายเจ้าพนักงานผู้ซึ่งกระทำการตามหน้าที่และทางฝ่ายญาติของผู้ตาย เพื่อมิให้เกิดข้อกังขาของประชาชนว่าเจ้าหน้าที่ได้ใช้อำนาจในตำแหน่งในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อช่วยเหลือพวกพ้องของตนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้กระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมายทั้งนี้เพื่อให้เกิดความโปร่งใสให้กับประชาชนในระดับหนึ่ง

4.1 การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย

ประเทศไทยได้ปรากฏหลักฐานในเรื่องการชันสูตรพลิกศพครั้งแรกใน สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ดังเช่นได้ปรากฏหลักฐานในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งกำหนดให้มีการตรวจสอบการตายในกรณีที่มีการประหารชีวิตนักโทษ โดยจะต้องมีการตรวจสอบว่านักโทษได้ตายไปแล้วจริงหรือไม่ จึงนำศพไปประกอบพิธีกรรมต่อไป โดยอาจแบ่งแยกเป็นการชันสูตรพลิกศพก่อนการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและหลังประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยของรัชกาลที่ 1 ได้ปรากฏหลักฐานใน "กฎหมายตราสามดวง" ในหมวดพระอัยการลักษณะวิวาท ค่าดีกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงการชันสูตรพลิกศพของราษฎรที่วิวาทค่าดีกันจนถึงตายและกรณีการชันสูตรพลิกศพของนักโทษ ที่ตายลงในที่คุมขังเท่านั้นซึ่งอยู่ในหมวดพระอัยการลักษณะวิวาทค่าดีกันปรากฏความในช่วงหนึ่งว่า “มาตราหนึ่ง ทวยราษฎรค่าดีกัน

มายังแพ่งให้ใช้กฎหมายบาดเจ็บใช้ให้นายพะทำมธรงควาบาดเจ็บจนถ่องแท้ ถ้าแลเจ็บปวดด้วยมือไม้แหลกอดเคลงประการใดก็ดีให้ดูถ่องแท้ ถ้ามิเข้าใจใช้ให้บอกกล่าวรำเรียน ถ้าอวดรู้คิดใช้บาดเจ็บเขานั้นตอกอยู่แก่นายพะทำมธรงผู้คุมนั้นส่องสวนตกแก่ภูคาคผู้ตราคำนั้นส่วนหนึ่ง ถ้าตีรันฟังแทงกันมิตาย ให้นายพะทำมธรงเอาตัวมาตราบาดเจ็บไว้ ถ้าตายใช้ให้ไปดูถึงที่นั้น”¹ ซึ่งหมายถึงถ้ามีการตีรันฟันแทงกันถึงตาย ให้นายพะทำมธรงมีหน้าที่ไปสถานที่พบศพและทำการตรวจศพนั้นเอง แต่ก็ยังมีได้มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวที่ชัดเจนแต่อย่างไร ต่อมาวิวัฒนาการของกฎหมายในเรื่องการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยจึงได้เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นหลังจากยุคสมัยดังกล่าว ซึ่งเป็นการชันสูตรพลิกศพหลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปกฎหมายครั้งใหญ่ โคนมีการประกาศใช้ข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาลในปี พ.ศ. 2434 ซึ่งในข้อ 25 ในการตรวจศพนักโทษได้กำหนดให้แพทย์ต้องมาตรวจสอบการตายในกรณีการตายไม่ปรากฏเหตุ และสามารถทำการผ่าศพตามกระบวนการของแพทยศาสตร์ได้ จากนั้นจึงค่อยนำศพไปประกอบพิธีกรรมต่อไป

การสอบสวนการตายตามพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ชันสูตรพลิกศพ ในปี พ.ศ. 2457 เป็นครั้งแรกโดยกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีดังต่อไปนี้

1. การตายอันเนื่องมาจากการฆ่าตัวเองตาย²
 2. การตายอันเนื่องมาจากถูกผู้อื่นฆ่าหรือถูกฆาตกรรม³
 3. การตายอันเนื่องมาจากเหตุที่สงสัยว่าจะตายโดยการถูกฆาตกรรม
- โดยบุคคลที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่

(1) ในกรณีที่เป็นการฆาตกรรมอย่างสามัญ ได้แก่ การตายซึ่งเกิดจากบุคคลทั่วไปหรือเจ้าพนักงาน ผู้ที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ประกอบไปด้วยกรรมการอำเภอผู้ปกครองท้องที่

¹ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. (2532). การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา. หน้า 37

² พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2475 มาตรา 3

³ พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2475 มาตรา 8

กำนัน แพทย์ประจำตำบล หรือเจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งในอำเภอนั้น ทั้งนี้ บุคคลทั้งสามจะต้องร่วมกันชันสูตรพลิกศพ

(2) ในกรณีที่เป็นการฆาตกรรมอย่างวิสามัญ ได้แก่ การตายโดยการกระทำของเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ประกอบไปด้วย หัวหน้ากรม หรือกองพนักงาน ข้าราชการซึ่งเจ้ากระทรวงผู้ปกครองท้องที่ได้แต่งตั้งไว้ และข้าราชการฝ่ายตุลาการ ซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมจะเป็นผู้เลือก

การชันสูตรพลิกศพมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ก. เพื่อทราบตระกูล ที่อยู่ อาชีพ และความประพฤติของผู้ตาย
- ข. ผู้ใดทำให้ตาย
- ค. เหตุที่ตาย
- ง. รายงานสาเหตุของการฆาตกรรม⁴

อันเป็นที่น่าสังเกตว่า กระบวนการชันสูตรพลิกศพ ตามพระราชบัญญัติ ชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 แพทย์จะมีไม่ส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพ

การตรวจสอบการตายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2477 ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้กำหนดให้กระบวนการชันสูตรพลิกศพนั้น ให้มีแพทย์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่า มีการได้ส่วนการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด โดยเฉพาะในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพ จะต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนของสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ แพทย์ประจำตำบล และผู้พิพากษาของศาลชั้นต้น ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพ เห็นได้ว่าตามกฎหมายฉบับนี้ผู้พิพากษายังมีบทบาทหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพอยู่

สรุปแล้ว ถ้าการตายนั้นเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพจะต้องกระทำโดย

1. พนักงานสอบสวนแห่งพื้นที่ที่ศพนั้นอยู่
2. แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่น

⁴ พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2475 มาตรา 9

3. ผู้พิพากษาคนหนึ่งของศาลชั้นต้นของพื้นที่ที่ทำการชั้นอุทธรณ์ อยู่ในเขต

ปี พ.ศ. 2499 จึงได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499 ถึงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 โดยให้มีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างที่ถูกเจ้าพนักงานควบคุมตัว ซึ่งการที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยจะให้ศาลเป็นผู้ไต่สวนและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานที่แสดงถึงสาเหตุการตายเข้าสืบสวน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิพากษาไม่ต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ แต่ให้ดำเนินการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพแทน โดยเมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้วพนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลท้องที่ที่ศพตั้งอยู่ จากนั้นศาลจะทำการไต่สวนการตายว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์การตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายตายให้กล่าวด้วยว่าใครเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ โดยก่อนไต่สวนเสร็จสิ้น สามิ ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม เป็นต้น ยื่นคำร้องคัดค้านการนำสืบพยานหลักฐานของพนักงานอัยการได้

สาเหตุที่มีการแก้ไขกฎหมายอาญา มาตรา 150 นั้น มาจากบทบัญญัติในมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 นั้น ต้องให้ผู้พิพากษาเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย ก่อให้เกิดความยุ่งยาก เพราะเมื่อมีการตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างที่ถูกเจ้าพนักงานควบคุมตัว ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่แล้ว ก็ต้องให้พนักงานสอบสวนรับแจ้งให้ผู้พิพากษาทราบ ถ้าหากเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ห่างไกลก็ไม่สะดวกในการเดินทาง กว่าจะเดินทางไปถึงศพนั้นก็เนิ่นแล้ว การไต่สวนในศาลเป็นการกระทำที่เปิดเผย ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ารับฟังการพิจารณาคดีได้ การไต่สวนจะทำให้แน่ใจได้ผ่านการพิจารณากระบวนการยุติธรรมทางศาล และเปิดโอกาสให้ญาติผู้ตายได้ซักถาม พยานหลักฐานต่างๆ ที่พนักงานอัยการนำสืบในศาลและมีสิทธิอ้างพยานหลักฐานเข้าสืบได้ด้วย จึงเป็นการให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

ปี พ.ศ. 2515 ได้มีการแก้ไขกฎหมายอีกครั้ง เพื่อให้พนักงานอัยการที่ประจำอยู่ในพื้นที่เป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพเฉพาะคดีวิสามัญฆาตกรรม โดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515 ถึงวันที่ 25

พฤษภาคม พ.ศ. 2523 โดยยกเลิกการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายเดิมทั้งหมด โดยได้กำหนดตัวบุคคลผู้ร่วมทำชันสูตรพลิกศพได้แก่ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่ กับอนามัยจังหวัด แพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่สามารถกระทำหน้าที่ได้ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลปฏิบัติหน้าที่แทน ในกรณีการตายเกิดจากการกระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำพร้อมกับพนักงานอัยการ นายหนึ่งซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วย

สาเหตุที่มีการเปลี่ยนจากวิธีการไตสวนในศาลมาใช้แทนวิธีการ ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ เนื่องจาก

1. เพื่อให้พนักงานอัยการได้มีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพและในฐานะที่พนักงานอัยการเป็นคนกลาง ซึ่งทำให้ประชาชนได้มีความมั่นใจว่าการดำเนินคดีงานของพนักงานสอบสวนนั้นมีคนกลางคอยตรวจสอบให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน

2. ในการให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น เริ่มแรกทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น รวดเร็ว ซึ่งกระบวนการที่ได้นั้นจะไม่มี ความแตกต่างกันจากการไตสวนของศาล เพราะการไตสวนของศาลก็คงมีความเห็นเพียงว่าการตายนั้นมีสาเหตุมาจากสิ่งใดไม่อาจให้ความเห็นหรือมีคำสั่งว่าใครเป็นผู้กระทำ และสุดท้ายก็ต้องส่งเรื่องกลับมายังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอยู่ดี

3. กระบวนการไตสวนของศาลเป็นกระบวนการที่ล่าช้า เนื่องจากมีวิธีการที่ให้ญาติผู้ต้องหาร้องต่อศาลได้ ซึ่งวิธีการเช่นนี้ พนักงานสอบสวนย่อมต้องได้รับความทุกข์ใจ เนื่องจากต้องรอผลวินิจฉัยในที่สุด จนกว่าอัยการจะได้มีคำสั่งเกี่ยวกับคดีนั้น ดังนั้น การให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการแรก ย่อมทำให้การทราบผลของการวินิจฉัย ในกรณีที่ว่า การตายนั้นมีสาเหตุมาจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือไม่ ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

การชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2523 ได้แก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่ร่วมกับสาธารณสุข

จังหวัด แพทย์ประจำสถานีนอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลปฏิบัติหน้าที่แทน โดยไม่มีพนักงานอัยการเป็นผู้ร่วมการชันสูตรพลิกศพและกลับไปใช้กระบวนการไต่สวนการตายของศาลเช่นเดิม เนื่องจากมีการประกาศใช้ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 333 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำให้ประชาชนมักจะอ้างว่าเป็นการกระทำในการปฏิบัติราชการหน้าที่โดยสรุปสำนวนส่งให้อัยบดีกรมอัยการวินิจฉัยโดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2542 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ทั้งในส่วนเจ้าหน้าที่ที่ร่วมการชันสูตร โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์และองค์ประกอบของเจ้าพนักงานในการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่เป็นการตายตามมาตรา 150 วรรคสาม โดยในกรณีที่การตายเกิดขึ้นจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่ร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทย์สภา ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่แทนไปตามลำดับ และในการปฏิบัติหน้าที่ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพสาขาเวชกรรมเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา⁵

การชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายฉบับนี้มีหลักการเกี่ยวกับแพทย์ในการชันสูตรเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ แพทย์ผู้เข้าร่วมชันสูตรจะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ หากไม่มีแพทย์ดังกล่าวจึงสามารถให้แพทย์อื่นเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพได้ การที่กฎหมายได้เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบุคลากรทางการแพทย์นั้น เนื่องจากตามกฎหมายฉบับเดิมกฎหมายได้ให้โอกาสในกรณีที่ สาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำสถานีนอนามัยไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสามารถให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขหรือแพทย์ประจำตำบลปฏิบัติหน้าที่แทน ซึ่งเห็นได้ว่าแพทย์ประจำตำบลหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขนั้นไม่มีความชำนาญเฉพาะทางจึงเป็นช่องว่างของกฎหมายให้บุคคล

⁵ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2542 มาตรา 150 วรรคแรก

ดังกล่าวเป็นผู้ชั้นสูตรแทน ซึ่งเห็นได้ว่าทำให้การตรวจพิสูจน์ศพจึงไม่ได้ความจริง และในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพส่งไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวัน และสามารถขยายเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน⁶

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นท้องที่ที่ศพตั้งอยู่เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับสำนวน และสามารถขยายเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน โดยต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ⁷

การที่กฎหมายกำหนดให้สามารถขยายระยะเวลาในการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพได้ เห็นได้ว่าโดยรวมแล้วสามารถทำการขยายระยะเวลาในการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพและยื่นคำร้องต่อศาลให้ทำการไต่สวนรวมแล้วทั้งสิ้นถึงเก้าสิบวันนับว่าเป็นระยะเวลาที่ล่าช้าถึงทางปฏิบัติแล้วพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการก็มักจะขยายระยะเวลาดังกล่าวออกไปเสมอ ซึ่งเป็นผลเสียต่อรูปคดีได้หากในกรณีดังกล่าวมีประจักษ์พยานอยู่ในเหตุการณ์ ซึ่งอาจมีผลต่อความทรงจำในการประมวลข้อมูล

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการการกั้นกรองสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายมิได้เป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญาก่อนที่จะส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป⁸

ภาพรวมของการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้เห็นได้ว่ากฎหมายเริ่มให้ความสำคัญกับการชันสูตรพลิกศพมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะต้องเป็นแพทย์ในสาขานิติเวชศาสตร์ซึ่งทำผู้ทำการชันสูตรมีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น ทำให้ประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงมากขึ้นตามลำดับ

⁶ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2542 มาตรา 150 วรรคสาม

⁷ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2542 มาตรา 150 วรรคสี่

⁸ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2542 มาตรา 150 วรรคแรก ตอนท้าย

ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้เป็นการแก้ไขในกรณีที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยเพิ่มองค์การในการชั้นสูตรพลิกศพ โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งพนักงานอัยการเพื่อเข้าร่วมในการชั้นสูตรพลิกศพ ด้วย จากที่พนักงานสอบสวนเป็นเพียงผู้เดียวในการเข้าทำการชั้นสูตรพลิกศพ จึงเป็นการเพิ่มองค์การภายนอกในการเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพให้มีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น สามารถสรุปการแก้ไขเปลี่ยนแปลงการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ

(1) พระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้บัญญัติในเรื่องการชั้นสูตรพลิกศพไว้โดยตรง

(2) กฎเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย วิธีจัดการตามพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ซึ่งได้ประกาศใช้ใน วันที่ 26 มิถุนายน 2457 เพื่อเสริมรายละเอียดในส่วนของพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพให้มีความชัดเจนขึ้น

(3) กฎเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยว่าด้วย วิธีการชั้นสูตรพลิกศพ มาตรการสามัญ พ.ศ. 2463 ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 1 กันยายน 2463 เพื่อยกเลิกกฎเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีจัดการตามพระราชบัญญัติชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457

(4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ประกาศใช้ในวันที่ 10 มิถุนายน 2478 โดยบทบัญญัติในเรื่อง การชั้นสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 จึงได้ถูกยกเลิก

(5) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2496 โดยได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนของกรณีที่จะต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ และผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชั้นสูตรพลิกศพ

(6) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 โดยได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชั้นสูตรพลิกศพ

(7) ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้เปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชั้นสูตรพลิกศพ

(8) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 โดยได้ทำการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ โดยให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพตั้งอยู่ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับสาธารณสุขจังหวัดในกรณีที่การตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน

(9) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ได้ทำการแก้ไขมาตรฐานของบุคลากรทางการแพทย์ของผู้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ โดยแพทย์ผู้เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพจะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์เป็นหลัก

(10) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2550 โดยมีการแก้ไขให้ผู้เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งพนักงานอัยการเข้าร่วมในการชันสูตรด้วย

4.1.1 กระบวนการชันสูตรพลิกศพในกฎหมายไทยในปัจจุบัน

การชันสูตรพลิกศพ คือ การพิสูจน์ศพซึ่งต้องดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อตรวจสอบความจริงในกรณีที่เกิดการตายจากกรณีที่ถูกกฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งกรณีต้องกระทำการชันสูตรพลิกศพนั้นอาจแบ่งออกเป็น

(1) กรณีการตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน⁹ ซึ่งความหมายของการควบคุมในกรณีนี้จะมีความหมายออกเป็นสามนัยกล่าวคือ

ก. หมายถึงการควบคุมการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวในการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพสืบเนื่องจากการถูกใช้มาตรการบังคับ สภาพบังคับ หรือกรณีอื่นเช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 14

ข. ควบคุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰ หมายถึง การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน

⁹ แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2546). กฎหมายการแพทย์. หน้า 212

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(21)

ค. ตามคำพิพากษาศาลฎีกา 106/2501(ป) ซึ่งวินิจฉัยว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมกักขังในเรือนจำได้ตายลงเพราะเส้นโลหิตในสมองแตก ก็ถือว่าเป็นการตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹¹

นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีที่การตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน โดยผู้กระทำมิเจตนาฆ่า โดยกรณีดังกล่าวจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง และวรรคซึ่งพนักงานอัยการจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อทำการไต่สวนการตาย เพื่อให้ทราบว่ามีผู้ตายคือใคร ตายที่ไหนและพฤติการณ์การตาย เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการตายโดยประหารชีวิตตามกฎหมาย

(2) กรณีตายโดยปรากฏแน่ชัด หรือกรณีมีความสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้บัญญัติถึงกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติไว้ดังนี้

ก. ฆ่าตัวตาย หมายถึง การที่ผู้ตายกระทำการจบชีวิตตนเองด้วยการใช้วิธีอื่นใดให้ตนถึงแก่ความตาย เป็นต้นว่า กินยาตาย ผูกคอตาย หรือยิงตัวตาย เป็นต้น

ข. ถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง การตายนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือกระทำโดยประมาท

ค. ถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง การตายเป็นผลโดยตรงจากการถูกสัตว์ทำร้าย ไม่รวมถึงกรณีติดโรคจากสัตว์ เช่น กาฬโรค หรือ โรคพิษสุนัขบ้า เป็นต้น และไม่รวมถึงกรณีใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอีกด้วย หากเป็นการตายโดยใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดจะถือว่าเป็นการตายโดยบุคคลอื่นทำให้ตาย

ง. การตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง การตายโดยไม่ทันคาดคิดมาก่อน เช่น ไฟฟ้าตาย เป็นต้น และรวมถึงกรณีที่ผู้อื่นทำให้ตายด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยประมาท เช่น การขับรถชน เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการชันสูตรพลิกศพ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 หัวข้อ กล่าวคือ ผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนในการดำเนินคดี

1. ผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 และมาตรา 150

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรกได้กำหนดตัวผู้มีหน้าที่
ชั้นสูตรพลิกศพ ได้แก่

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่

(2) แพทย์ผู้มีความรู้ความชำนาญ ซึ่งต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับ
หนังสือหรือวุฒิบัตรจากแพทย์สภา หรือ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ หรือแพทย์ประจำ
สาธารณสุขจังหวัด หรือ แพทย์ประจำโรงพยาบาลในโรงพยาบาลเอกชน

ในกรณีความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่
หรือตายอยู่ในระหว่างการคุมขังของเจ้าพนักงาน มาตรา 150 วรรคสามได้กำหนดผู้หน้าหน้าที่
ชั้นสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่พบศพนั้นดังต่อไปนี้

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่

(2) แพทย์ผู้มีความรู้ความชำนาญ

(3) พนักงานอัยการ

(4) พนักงานฝ่ายปกครอง ตำแหน่งระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่
ศพนั้นตั้งอยู่

ทั้งนี้ สามी ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้
ตายคนหนึ่งคนใดมีสิทธิที่จะทราบถึงการชั้นสูตรพลิกศพดังกล่าวได้ เว้นแต่ในกรณีที่ต้องผ่าศพ
เพื่อแยกธาตุตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 ที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้
พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและญาติของผู้ตายเข้าร่วมในการผ่าศพด้วยแต่
อย่างไร

2. หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 ได้กำหนดให้ สามी ภรรยา ญาติ ผู้ปกครองของ
ผู้ตาย หรือบุคคลใดที่ได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามी ภรรยา ญาติ หรือผู้ปกครองของผู้ตายมีหน้าที่
ดังต่อไปนี้

(1) เก็บศพไว้ ณ สถานที่ศพนั้นตั้งอยู่ เพียงเท่าที่จะสามารถกระทำได้ โดยมีให้ย้าย
เคลื่อนย้ายศพ เพื่อมิให้ร่องรอยในการค้นหาพยานหลักฐานได้ลบเลือนหายไป

(2) ไปแจ้งความต่อนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รวบรวมพยานหลักฐานและค้นหาสาเหตุแห่งการตายต่อไป

หากบุคคลที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นความผิดฐาน ละเลยไม่กระทำตามหน้าที่ระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท¹²

3. ขั้นตอนการดำเนินคดี

(1) ในกรณีการตายไม่ได้เป็นผลมาจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการ ตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ก. การชันสูตรพลิกศพ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวน แห่งท้องที่ที่ศพนั้นตั้งอยู่เป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ตามที่กฎหมายกำหนดและให้ พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพทราบเพื่อนร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ นอกจากนี้ยังต้องแจ้งให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือ ญาติของผู้ตายคนหนึ่งคนใดทราบด้วย ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสอง

แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีหน้าที่ทำรายงานบันทึกรายละเอียดการชันสูตรพลิกศพ แนบท้าย ภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ทั้งนี้หากมีความจำเป็นสามารถขยาย ระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน โดยต้องบันทึกเหตุผลและความ จำเป็นในการขยายระยะเวลาไว้ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพด้วย¹³

ข. การทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ

การทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้บันทึกรายละเอียด การชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้ได้ทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด พฤติการณ์การตายและถ้าตาย โดยคนทำร้ายให้กล่าวเท่าที่พอจะทราบได้ว่าใครทำให้ตาย โดยพนักงานสอบสวนต้องแสวงหา พยานหลักฐาน ตรวจสอบร่องรอย และทำการบันทึกปากคำผู้เห็นเหตุการณ์ต่างๆไว้ในสำนวนการ สอบสวน

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149 วรรคสาม

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก

ผลการชันสูตรพลิกศพสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท

ก. ในกรณีความตายไม่ได้เป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป¹⁴

ข. ในกรณีการตายเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งไม่ใช่การกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีหน้าที่สรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นควรตั้งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปยังพนักงานอัยการ เพื่อดำเนินคดีต่อไป¹⁵

(2) ในกรณีการตายเป็นผลมาจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ก. การชันสูตรพลิกศพ

ในกรณีการตายเป็นผลมาจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพดังต่อไปนี้

1) พนักงานสอบสวน

เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับทราบเหตุแห่งการตาย ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพตั้งอยู่ เป็นผู้มีหน้าที่เข้าทำการชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุและมีหน้าที่แจ้งให้แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป และพนักงานอัยการเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วย ทั้งนี้ยังต้องแจ้งไปยังสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยคนหนึ่งเท่าที่สามารถกระทำได้¹⁶

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 156

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสอง

2) พนักงานฝ่ายปกครอง

ในกรณีการตายเป็นผลมาจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าเป็นผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และแพทย์¹⁷ โดยพนักงานฝ่ายปกครองบันทึกรายงานและเมื่อไปถึงที่เกิดเหตุมีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพว่ามีครบถ้วนหรือไม่และร่วมบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพเพื่อแสดงดูให้ทราบถึงพฤติการณ์ที่ตายผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อใด โดยพิจารณารายละเอียดอย่างรอบคอบ เมื่อเสร็จสิ้นการทำบันทึกดังกล่าวให้รายงานไปยังผู้บังคับบัญชาและกระทรวงมหาดไทยต่อไป¹⁸

3) แพทย์

เมื่อแพทย์ไปถึงที่เกิดเหตุแล้ว ให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที โดยแพทย์มีหน้าที่ทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันทราบเรื่อง ทั้งนี้หากมีความจำเป็นสามารถขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน¹⁹

4) พนักงานอัยการ

ในกรณีการตายเป็นผลมาจากการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ พนักงานอัยการมีหน้าที่ร่วมชันสูตรพลิกศพ ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ค้นหาความจริงในขั้นตอนดังกล่าวเพื่อให้เกิดความโปร่งใสกับฝ่ายผู้เสียหาย ทั้งนี้พนักงานอัยการยังมีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพดังต่อไปนี้

การเก็บข้อมูลที่สำคัญจากศพและในบริเวณที่เกิดเหตุ โดยเที่ยงตรงและครบถ้วน โดยพนักงานอัยการต้องตรวจสภาพแวดล้อมต่างๆจากศพและบริเวณที่เกิดเหตุ เพื่อรวบรวม

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม

¹⁸ ข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อที่ 9

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแรก

พยานหลักฐานต่างๆเท่าที่สามารถจะกระทำได้อันนี้เมื่อเข้าทำการชันสูตรพลิกศพแล้ว ต้องมีหน้าที่ทำความเข้าใจเป็นหนังสือด้วยว่าผู้ตายเป็นใคร ดายที่ไหน เมื่อใด และพฤติการณ์เกี่ยวกับการตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายตายให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำเท่าที่สามารถจะทราบได้²⁰

การกำกับดูแลการชันสูตรพลิกศพให้เป็นไปตามกฎหมาย

เมื่อพนักงานอัยการไปถึงที่เกิดเหตุแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องทำการตรวจสอบว่ามีผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพถูกต้องและครบถ้วนหรือไม่ อีกทั้งต้องตรวจสอบด้วยว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งไปยังสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยคนหนึ่งเท่าที่สามารถจะทราบได้หรือไม่ หากพนักงานสอบสวนปฏิบัติไม่ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอนของกฎหมายให้แจ้งพนักงานสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมาย²¹

เมื่อได้ดำเนินการขั้นตอนตามกฎหมายแล้วพนักงานอัยการมีหน้าที่บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพเสนอผู้อำนวยการศูนย์ โดยศูนย์ดังกล่าวมีหน้าที่รักษาแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพ เพื่อรวบรวมไว้ในสำนวนการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพหรือสำนวนคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนส่งมายังพนักงานอัยการด้วย

ก. การทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่ กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้เข้าร่วมทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวน โดยต้องทำสำนวนให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้ง หากมีความจำเป็นสามารถขยายเวลาได้ออกไปอีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน หลังจากนั้นต้องส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้ไต่สวนการตายต่อไป²²

ในกรณีที่ขื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวนการตายได้นั้นจะต้องมีการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้แล้วเสร็จก่อน อันอาจถือได้ว่าการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเป็นเงื่อนไข

²⁰ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อที่ 13

²¹ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อที่ 11 และ 12

²² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค หก

ของการยื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวนการตายดังกล่าว เนื่องจากสำนวนการสอบสวนดังกล่าวได้มีการรวบรวมพยานหลักฐานไว้พอสมควรแล้ว เมื่อกระบวนการได้ไปถึงขั้นตอนการไต่สวนการตายของศาล จะทำให้กระบวนการไต่สวนมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นด้วย

4.1.2 กระบวนการไต่สวนการตาย

การไต่สวนการตายมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายซึ่งการตายเกิดจากกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคแปด ให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายยื่นคำร้องเพื่อชักนำพยานที่พนักงานอัยการนำสืบได้ และสามารถนำพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้ด้วย

2. เพื่อเป็นการค้นหาความจริงในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่หรือตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการกระทำโดยเจตนา²³

กระบวนการไต่สวนการตายสรุปได้ดังนี้

ก. เมื่อพนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการร่วมทำการชันสูตรแล้ว พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบเรื่อง แต่ในกรณีจำเป็นอาจขยายระยะเวลาดังกล่าวต่อไปได้อีกไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

ข. ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อไต่สวนการตาย ณ ศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ศพนั้นตั้งอยู่ภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวน แต่ถ้ามีความจำเป็นอาจขยายเวลาดังกล่าวออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

ค. เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ไต่สวนแล้ว ให้ศาลปิดประกาศกำหนดแจ้งวันนัดไต่สวนไว้ที่ศาลและให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบ

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค สาม

สันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติ อย่างน้อยคนใดคนหนึ่งทราบก่อนวันนัดไต่สวน ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันเพื่อให้โอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ตายได้ตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพ

ง. ในการไต่สวนการตายนั้น พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานต่างๆที่ แสดงให้เห็นถึงการตายเข้าสืบ

จ. ก่อนการไต่สวนการไต่จะเสร็จสิ้น ให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติ ชักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานอื่นๆด้วย โดยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเข้ามาในคดี หากไม่มีทนายความก็ให้ศาลตั้งทนายความให้ฝ่ายญาติผู้ตาย

ฉ. เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร ศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบเพิ่มเติมได้ หรืออาจเรียกพยานหลักฐานที่สืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นประกอบคำสั่งได้

ช. เมื่อศาลไต่สวนจนเป็นที่พอใจแล้ว ศาลจะมีคำสั่งว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหนและเหตุที่ทำให้ตาย ถ้าตายโดยถูกทำร้ายให้กล่าวไว้ด้วยว่าใครเป็นผู้ทำร้าย

ซ. คำสั่งของศาลในการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพนี้เป็นที่สุด แต่ไม่กระทบกระทั่งสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากบุคคลอื่นหรือพนักงานอัยการได้ฟ้องหรือจะฟ้องร้องเกี่ยวกับเรื่องการตายนั้นทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคสิบ

เห็นได้ว่าคำสั่งของศาลเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนการตายนั้นมีผลกระทบที่สำคัญสองประการกล่าวคือ

1. คำสั่งของศาลเป็นอันถึงที่สุดนั้นหมายถึงไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งต่อไปได้ ข้อเท็จจริงยุติตามคำสั่งของศาล ถึงแม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติว่าไม่กระทบถึงการฟ้องร้องและการพิจารณาคดีก็ตามเนื่องจาก หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องร้องดำเนินคดีก็จะนำสืบให้เห็นข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่นได้ยาก

2. คำสั่งศาลจะเป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่การตั้งข้อกล่าวหาแก่เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการตาย กล่าวคือ ในกรณีศาลได้ชี้ถึงสาระสำคัญของการตายแล้วว่าเป็นการเกิดขึ้นจากการปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน กรณีจะต้องมีการตั้งข้อ

กล่าวหาแก่เจ้าพนักงาน โดยพนักงานสอบสวนต้องทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานอัยการ พร้อมทั้งสรุปสำนวนและความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องเพื่อส่งไปยังอัยการสูงสุดต่อไป

แต่หากเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานเจ้าพนักงานไม่ได้กระทำโดยเจตนา พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่ความผิด เกิด อ่าง หรือเชื่อว่าได้เกิด อันเป็นการดำเนินคดีอาญาสามัญในกรณีทั่วไป²⁴ หรือในกรณีศาลได้ไต่สวนแล้วเห็นว่าความผิดไม่ได้เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานในกรณีเช่นนี้ก็จะไม่มีการดำเนินคดีแก่เจ้าพนักงานแต่อย่างใด

4.1.3 กระบวนการสอบสวนและกระบวนการออกคำสั่ง

การสอบสวนดำเนินคดีแก่เจ้าพนักงานในกรณีวิสามัญฆาตกรรมจะมีการดำเนินคดีออกเป็นสามขั้นตอนด้วยกันกล่าวคือ

1. สำนวนการชันสูตรพลิกศพพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ²⁵ แต่การชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของศาลไม่ใช่กระบวนการสอบสวนถึงเจ้าพนักงานปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบการพิจารณาในสำนวนความผิดของเจ้าพนักงานเท่านั้น

2. สำนวนในกรณีที่เจ้าพนักงานต้องหาว่ากระทำความผิดโดยฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ซึ่งในสำนวนประเภทนี้เจ้าพนักงานมักจะอ้างว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากผู้ตายต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา พนักงานสอบสวนก็จะสอบสวนและมีความเห็นว่าเจ้าพนักงานได้กระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ซึ่งสำนวนประเภทนี้จะเป็นหน้าที่ของอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนที่มีมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง²⁶ ซึ่งทางปฏิบัติอัยการสูงสุดมักจะมีความเห็นเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน เนื่องจากพยานหลักฐานต่างๆมาจากการรวบรวมของพนักงานสอบสวน อัยการสูงสุดจึงมีความเห็นว่าการกระทำของเจ้าพนักงานเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากฝ่ายผู้ตายเป็นฝ่ายต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานก่อน²⁷

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค หก

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143

²⁷ กุลพล พลวัน. (2547). “การสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนในคดีวิสามัญฆาตกรรม” ข่าวเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 4-5

3. จำนวนที่ผู้ตายต้องหาว่ากระทำการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน และพยายามฆ่าเจ้าพนักงาน เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนและเห็นว่าเจ้าพนักงานมีอำนาจกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากผู้ตายต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน แต่จำนวนนี้เมื่อผู้ตายถึงความตายโทษย่อมเป็นอันระงับด้วยความตายของผู้กระทำความผิดและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับ²⁸

การสอบสวนสำนวนในคดีที่มีวิสามัญฆาตกรรมนี้ อัยการสูงสุดมักจะมีคำสั่งไม่ฟ้องเจ้าพนักงานตำรวจเนื่องจากอัยการสูงสุดเห็นสำนวนตามพยานหลักฐานที่รวบรวมจากพนักงานสอบสวน ทำให้ประเทศไทยถูกรหาจากต่างประเทศมาโดยเสมอ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ หรือองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนสากลและจากรายงานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาที่ต้องจัดทำรายงานการประชุมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ เสนอต่อรัฐสภาว่ากระบวนการยุติธรรมของไทยนั้นไม่สามารถปกป้องคุ้มครองชีวิตคนไทยจากการวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงาน โดยมีขอบอย่างไรประสิทธิภาพ²⁹

เมื่อพิจารณากระบวนการชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติราชการตามที่ตั้งแต่ขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพไปจนถึงขั้นตอนการทำสำนวนคดีจะปรากฏว่าการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นการกระทำของพนักงานสอบสวนเป็นหลักมาตลอด ซึ่งพนักงานสอบสวนก็เป็นบุคคลในองค์กรเดียวกับพนักงานตำรวจ ผู้ทำการวิสามัญฆาตกรรม เห็นว่าสำนวนการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานขาดความโปร่งใสเป็นอย่างมาก เนื่องจากขาดองค์ภยานนอกมาตรวจสอบ เริ่มตั้งแต่พนักงานสอบสวนไปที่เกิดเหตุตั้งแต่แรก เนื่องจากกระบวนการรับแจ้งเรื่องนั้นมักจะเกิดขึ้นที่ชั้นพนักงานตำรวจ ในที่เกิดเหตุย่อมอยู่ในความรู้เห็นพนักงานสอบสวนก่อนเสมอ อีกทั้งอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานก็ตกอยู่ในเงื้อมมือของพนักงานสอบสวน โดยเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นกลายเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนเท่านั้น เราจึงเรียกระบบดังกล่าวว่า “ระบบตำรวจ”³⁰ หรือระบบ “รัฐ

²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1)

²⁹ กุลพล พลวัน. เล่มเดิม . หน้า4-5.

³⁰ คณิต ณ นคร. (2540). “ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม” รวมบทความด้านวิชาการ. หน้า432.

ตำรวจ” ทำให้กระบวนการในกรณีความตายเป็นผลมาจากการกระทำของพนักงานตำรวจไม่ว่าจะเป็นการชันสูตรพลิกศพ และการทำสำนวนวิสามัญฆาตกรรมขาดความโปร่งใสเป็นอย่างยิ่ง ทำให้กระบวนการค้นหาความจริงเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ผู้เขียนเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาในบทต่อไป

4.2 ปัญหาของกระบวนการดำเนินคดีในคดีวิสามัญฆาตกรรม

4.2.1 กระบวนการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพถือเป็นขั้นตอนแรกในการค้นหาความจริงและเป็นกระบวนการที่มีการแก้ไขกฎหมายมากที่สุดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง ตามกฎหมายฉบับปัจจุบันนั้น ได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพและขั้นตอนกระบวนการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

(1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ การที่กฎหมายให้พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ เป็นพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ก็เพื่อให้เกิดความสะดวก แต่โดยที่การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนและอำนาจการสอบสวนมิได้อยู่ติดกับท้องที่ ฉะนั้นศาสตราจารย์ คณิต ฅ นคร ได้ให้ความเห็นว่า พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการตายก็มีอำนาจชันสูตรพลิกศพด้วย และไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของศาสตราจารย์ ละนีง ภาไชย ที่ว่าพนักงานสอบสวนอื่นแม้จะมีอำนาจสอบสวนคดีนั้น ก็ไม่มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพ³¹ อย่างไรก็ตามการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้วิสามัญฆาตกรรม โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ตรวจสอบด้วยเห็นได้ว่าเป็นการตรวจสอบโดยองค์กรเดียวกันซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการขัดกันแห่งหน้าที่ได้ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในมิติขององค์กร ซึ่งต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้แพทย์เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการชันสูตรเริ่มตั้งแต่การตรวจศพ การรวบรวมรวมพยานหลักฐานและการสอบสวนพยานต่างๆ

(2) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งจะต้องมีวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ในกรณีที่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มี หรือไม่อาจทำหน้าที่ได้ จะให้ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐทำหน้าที่แทน ถ้าหากแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจทำหน้าที่

³¹ คณิต ฅ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 355.

นี้ได้ จะให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทำหน้าที่แทน และถ้าหากแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจทำหน้าที่นี้ได้ ก็จะให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมทำหน้าที่นี้แทน อย่างไรก็ตามการให้แพทย์นิติเวชจากสถาบันนิติเวชผู้ทำการชันสูตรพลิกศพสังกัดอยู่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งก็เป็นองค์กรเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งทำการวิสามัญฆาตกรรมทำให้ขาดความโปร่งใสการการชันสูตรพลิกศพได้และในทางปฏิบัติแพทย์ก็เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนเท่านั้น เนื่องจากพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่พบศพเป็นผู้มีหน้าที่หลักและเป็นคนแรกในการได้รับแจ้งเหตุแห่งการตาย พยานหลักฐานเกี่ยวกับการตายจึงอยู่ในมือพนักงานสอบสวนเป็นหลัก

การที่กฎหมายได้กำหนดให้แพทย์และพนักงานสอบสวนร่วมกันทำการชันสูตรพลิกศพก็ตามแต่ทางปฏิบัติแพทย์ก็ไม่อาจจะทราบถึงคำให้การของบุคคลต่างๆที่อยู่ในที่เกิดเหตุ ดังนั้นความเห็นของแพทย์จึงให้ได้แต่เพียงว่าสาเหตุที่ทำให้ตายเท่านั้น ส่วนผู้ใดเป็นผู้ทำให้ตายแพทย์ไม่สามารถให้ความเห็นได้เพราะแพทย์ไม่อาจจะทราบพยานหลักฐานในส่วนอื่นได้ อีกทั้งแพทย์จะมายังที่เกิดเหตุหลักจากพนักงานสอบสวน ไปยังที่เกิดเหตุแล้วทำให้พยานหลักฐานต่างๆในที่เกิดเหตุเปลี่ยนแปลงไปได้ กลายเป็นว่าแพทย์จึงเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนเท่านั้น เพราะพนักงานสอบสวนรับผิดชอบเป็นหลักโดยตรง

นอกจากนี้ การชันสูตรพลิกศพยังขาดบุคลากรที่มีองค์ความรู้ในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครองและศาลยังขาดองค์ความรู้ในทางนิติเวชศาสตร์ดังนั้นอาจทำให้กระบวนการค้นหาความจริงขาดประสิทธิภาพตามสมควร

ปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดให้แพทย์ในอันดับแรกเป็นแพทย์นิติเวชศาสตร์ ซึ่งไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงเนื่องจากทั่วประเทศไทยมีแพทย์สาขาดังกล่าวไม่ถึงหนึ่งร้อยคน³² ซึ่งอัตราไม่เพียงพอที่สามารถไปร่วมชันสูตรพลิกศพได้อย่างทั่วถึง บทบัญญัติในส่วนนี้จึงไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพเป็นแพทย์สำหรับการรักษาผู้ป่วยไม่ใช่แพทย์ที่มีความรู้ทางด้านนิติเวชศาสตร์โดยตรง

³² วิจักษณ์ อึ้งประพันธ์. (2546). วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติยาและกฎหมายชันสูตรพลิกศพ หน้า 71

ส่วนในกรณีของการฆ่าศพไม่ว่าเป็นกรณีการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานหรือตายโดยผิดธรรมชาติประการอื่น³³ ผู้มีหน้าที่ฆ่าศพได้แก่ พนักงานแยกธาตุ หรือแพทย์ของรัฐบาล กฎหมายมิได้กำหนดบทบาทของหน่วยงานฝ่ายอื่นในการฆ่าศพด้วยแต่อย่างใด จึงปราศจากการตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของบุคคลดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตายเกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการวิสามัญฆาตกรรม ซึ่งการพิสูจน์ฆ่าศพภายในกลับ ไม่มีเจ้าหน้าที่อื่นหรือญาติเข้าร่วมในการฆ่าศพด้วยเช่นเดียวกับกรณีการพิสูจน์ศพในภายนอกทั้งที่ขั้นตอนการฆ่าพิสูจน์ภายในศพมีความสำคัญไม่แพ้กับการพิสูจน์ศพภายนอกแต่อย่างใด อีกทั้งการให้แพทย์นิติเวชจากสถาบันนิติเวชผู้ทำการชันสูตรพลิกศพสังกัดอยู่ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งก็เป็นองค์กรเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งทำการวิสามัญฆาตกรรมทำให้ขาดความโปร่งใสการชันสูตรพลิกศพได้ เพราะการมีการบิดเบือนข้อเท็จจริง ช่วยเหลือบุคคลภายในองค์กรเดียวกันทำให้ขาดประสิทธิภาพในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นอย่างมาก

(3) พนักงานอัยการ เมื่อพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่ต้องแจ้งกรณีที่มีการตายเกิดขึ้นโดยเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่า กระทำการตามหน้าที่ หรือ ความตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานแก่พนักงานอัยการ โดยผ่านศูนย์อำนาจคดีชันสูตรพลิกศพในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ทั้งนี้โดยผู้อำนาจศูนย์เป็นผู้รับผิดชอบซึ่งจะจัดทำบัญชีรายชื่อพนักงานอัยการที่จะต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ และจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เพื่อคอยรับแจ้งจากเจ้าพนักงานสอบสวน รวมทั้งสารระบบในการรับเรื่องการชันสูตรพลิกศพและหากเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน ก็จะแจ้งเรื่องไปยังพนักงานอัยการตามรายชื่อเพื่อเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ³⁴

(4) พนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานฝ่ายปกครองซึ่งมีหน้าที่ร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวง

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151

³⁴ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 5 และข้อ 6.

มหาดไทย ส่วนในเขตจังหวัดอื่นๆ ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด เจ้าจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด³⁵

การที่กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอาจให้คำแนะนำใดๆแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือการถามปากคำหรืออาจสั่งให้ถามปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ตั้งแต่เริ่มทำสำนวนการสอบสวนในโอกาสแรกก็ตาม แต่พนักงานอัยการก็มีหน้าที่แต่เพียงไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพเท่านั้น อำนาจในการสอบสวนโดยแท้จริงยังอยู่กับพนักงานสอบสวน ทำให้พนักงานอัยการขาดอำนาจที่แท้จริงในการสอบสวน

อย่างไรก็ตาม มีการแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ซึ่งบัญญัติให้พนักงานสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวในหัวข้อถัดไป

วิธีการชั้นสูตรพลิกศพ

การชั้นสูตรพลิกศพนั้น เป็นกระบวนการที่สำคัญ แสดงออกถึงความยุติธรรมและค่านิยม และเป็นหลักประกันความโปร่งใส กฎหมายจึงได้กำหนดขั้นตอนและรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินการ ขั้นตอนดังกล่าว มีดังนี้

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 150 กำหนดให้กระบวนการในการชั้นสูตรพลิกศพต้องกระทำอย่างรวดเร็ว และให้พนักงานสอบสวน หรือ แพทย์ ตามที่ได้ระบุไว้ในบันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นสูตรพลิกศพต้องทำรายงานแนบท้ายบันทึก รายละเอียดแห่งการชั้นสูตรพลิกศพภายในเจ็ดวัน หลังจากวันที่ได้รับเรื่อง แต่หากมีความจำเป็นต้องขยายเวลา สามารถขยายเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายเวลาไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพไว้ด้วยทุกครั้ง การทำรายงานของพนักงานสอบสวน หรือ แพทย์ที่ทำการชั้นสูตรพลิกศพนี้ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทำสำนวนในการชั้นสูตรพลิกศพ

³⁵ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ.2543 ข้อ 3.

(2) หากสำนวนในการชันสูตรพลิกศพที่ปรากฏว่าความตายนั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากการกระทำความผิดทางอาญา ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ส่งสำนวนดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการเป็นผู้ส่งสำนวนนั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป³⁶

(3) สำหรับสำนวนการชันสูตรพลิกศพที่ปรากฏว่าความตายนั้นมีสาเหตุมาจากการกระทำของเจ้าพนักงาน หรือเป็นการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน พนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการภายในสามสิบวัน หลังจากวันที่ได้รับเรื่อง แต่หากมีความจำเป็นให้ขยายเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผล และความจำเป็นในการขยายเวลาทุกครั้งในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ³⁷

(4) ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพได้ตรวจสอบแล้วไม่สามารถทราบถึงสาเหตุการตายนั้น ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการสั่งผ่าศพแล้วแยกธาตุของศพ เช่น สั่งให้ผ่าตัดเพื่อพิสูจน์ชิ้นส่วนของศพเพื่อหาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หรือ สั่งให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาล แต่เจ้าพนักงานจะสั่งให้จัดการดังกล่าวได้ก็เฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตายเท่านั้น จะสั่งการเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เช่น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาทางวิชาการเช่นนี้ย่อมไม่ได้³⁸ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151

(5) ในกรณีที่ศพถูกฝังไว้ก่อนแล้วที่จะมีการชันสูตรพลิกศพ ผู้ชันสูตรพลิกศพจะเป็นผู้สั่งการให้ขุดศพขึ้นมาชันสูตรพลิกศพ แต่จะมีสองกรณีที่เจ้าพนักงานไม่สามารถสั่งให้ขุดศพขึ้นมาได้ คือ ในกรณีที่เจ้าพนักงานเห็นว่าไม่จำเป็น เนื่องจากแพทย์ผู้รักษาพยาบาลได้ตรวจบาดแผลโดยละเอียดไว้ก่อนแล้วและลงความเห็นว่าเป็นผู้ตาย ตายเพราะบาดแผลนั้นปราศจากความสงสัยอีก และ เมื่อมีการขุดศพน่าจะเป็นอันตรายแก่นามิยของประชาชนได้ เช่น ผู้ตาย ตาย ด้วย

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 156

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่

³⁸ คะเนิง ภาไชย. (2543). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 . พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลาคม, หน้า 361.

โรคติดต่ออย่างร้ายแรงและเป็นโรคที่สามารถติดเชื้อจากศพผู้ตายได้ ดังนั้น ถ้าบุคคลออกตรวจดูเชื้อโรคอาจแพร่ไปยังบุคคลอื่น³⁹

การทำความเข้าใจ เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ผู้ชันสูตรพลิกศพ ต้องทำความเข้าใจเป็นหนังสือแสดงถึง เหตุแห่งการตาย พฤติกรรมที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร สถานที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่ามีใคร หรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิด

4.2.2 การไต่สวนการตายของศาล

การไต่สวนการตายเป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการตายที่เจ้าพนักงานมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้อง คือ การตายในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานหรือโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน⁴⁰

การไต่สวนการตาย มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) เป็นการตรวจสอบกระบวนการชันสูตรพลิกศพในคดีที่สาเหตุการตายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ โดยไม่จำเป็นต้องเกิดจากการฆ่าโดยเจตนา และความตายที่เกิดขึ้น ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นการฆ่าโดยเจตนา หรือเป็นการกระทำโดยเจ้าพนักงาน⁴¹

(2) เป็นการคุ้มครองสิทธิของญาติผู้ตายซึ่งถูกกระทำโดยเจ้าพนักงาน ซึ่งได้อ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ หรือซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติตามหน้าที่ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้สิทธิแก่สามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย ในการที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรคหก

กรณีที่จะต้องทำการไต่สวนการตาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดกรณีที่จะต้องมีการไต่สวนการชันสูตรพลิกศพไว้ 2 กรณี คือ

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 153

⁴⁰ คณิต ณ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 360.

⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3.

(1) กรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยในการปฏิบัติราชการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมนั้น บางครั้งอาจจะก่อให้เกิดผลทำให้บุคคลถึงแก่ความตาย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ซึ่งการตายที่เกิดจากการกระทำนี้ เรียกว่า “วิสามัญฆาตกรรม”

การวินิจฉัยว่าคดีใดเป็น “คดีวิสามัญฆาตกรรม” หรือไม่นั้น สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ยึดถือหลักว่า เฉพาะคดีฆาตกรรมที่เจ้าพนักงานของรัฐได้กระทำโดยเจตนาแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่อาจครอบคลุมถึงการตายที่อาจเกิดจากการกระทำโดยไม่เจตนาหรือกระทำโดยประมาท

(2) กรณีที่มีการตายเกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน คือ กรณีที่มีผู้ตาย ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ปัญหาที่มีอยู่ว่ากรณีใดจึงจะถือว่าอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะถือว่าอยู่ในระหว่างควบคุมของเจ้าพนักงานหรือไม่ ทั้งนี้ ได้มีกฎหมาย มีความเห็นแยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก หากผู้ตายตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของพัศดี ในระหว่างที่พนักงานอัยการ มอบตัวให้ควบคุมไว้ก็ดี ศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือระหว่างพิจารณาคดี ศาลพิพากษาจำคุกหรือขังอยู่ในระหว่างรอการประหารชีวิตก็ดี ก็ถือว่าเป็นคดีที่มีการตายอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานและ กรณีที่สอง การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างที่สืบสวนและสอบสวนเท่านั้น ดังนั้นถ้าผู้ตายมิได้อยู่ในความควบคุมโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ดี หรือมิได้ตายในระหว่างสืบสวนก็ดี ก็ไม่อาจเรียกได้ว่าตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน

ความเห็นทั้ง 2 กรณีที่กล่าวมานั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตีความไปทางความเห็นแรก โดยมีความเห็นว่า กฎหมายประสงค์ให้มีการชั้นสูตรพลิกศพทุกกรณีที่มีการตายของบุคคลใดเกิดขึ้น ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ไม่ว่าบุคคลนั้น จะอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานชั้นใดก็ตาม

กรณีที่ต้องไต่สวนการตายนั้นในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่ามีบุคลากรหลายองค์กรมมีส่วนในการค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่ยื่นคำร้องและนำสืบพยานในการไต่สวนการตาย พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือศาลเข้าร่วมตรวจสอบในกรณีดังกล่าว

ด้วย แต่เมื่อได้พิจารณาในเนื้อหาแล้วจะพบว่า การไต่สวนการตายดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการซึ่งไม่สามารถเป็นการค้นหาความจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

(1) ขอบเขตของการไต่สวนและมีคำสั่ง

การไต่สวนการตายเป็นกระบวนการไต่สวนเพื่อทราบว่ามีผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน เมื่อไหร่ พฤติการณ์การตายเป็นอย่างไร ประเด็นการไต่สวนจึงเป็นประเด็นเดียวกับการให้ความเห็นของผู้มีหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพ โดยกฎหมายไม่ได้ให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริงมากนักเนื่องจากศาลมักจะวางตัวนิ่งเฉย โดยปล่อยให้ทำหน้าที่ของพนักงานอัยการเข้าสืบ การค้นหาความจริงในชั้นนี้จึงขาดประสิทธิภาพ⁴² เพราะประเด็นการกระทำของเจ้าพนักงานไม่อยู่ในอำนาจศาลที่จะพิจารณาสั่ง การที่เจ้าพนักงานจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายหรือไม่อยู่คนละชั้นกับการไต่สวนการตายนี้ ซึ่งเห็นได้ว่าไม่ว่าในชั้นการชันสูตรพลิกศพจะมีผู้เข้าร่วมมากมายเพียงใด แต่เมื่อชั้นพิจารณาไต่สวนการตายของศาลก็เป็นประเด็นจากความเห็นเดิมของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพก็เป็นการพุ่มเพียบเกินความจำเป็นแห่งกรณี

การที่กฎหมายกำหนดว่าคำสั่งของศาลย่อมเป็นที่สุดแต่ไม่กระทบกระเทือนสิทธิฟ้องร้องและดำเนินคดี กล่าวคือคำสั่งของศาลย่อมไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้ ข้อเท็จจริงจากการไต่สวนจึงยุติไปตามคำพิพากษา แม้กฎหมายจะเปิดช่องให้ฝ่ายผู้ตายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีก็ตาม ซึ่งในความเป็นจริงย่อมเป็นไปได้ยากเนื่องจากพยานหลักฐานส่วนใหญ่อยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวนยังคงเป็นเจ้าพนักงานองค์กรเดียวกับบุคคลผู้ทำการวิสามัญฆาตกรรม ดังนั้นพยานหลักฐานดังกล่าวจึงขาดการตรวจสอบ ถ่วงดุล ทำให้การนำสืบข้อเท็จจริงของฝ่ายญาติผู้ตายเป็นไปได้โดยยาก

(2) การตรวจสอบโดยให้ภาคประชาชนและองค์กรอิสระอื่นในการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วม

การที่พนักงานอัยการร้องขอต่อศาลให้ส่งสำเนาคำร้องให้แก่ญาติผู้ตายเพื่อให้ญาติผู้ตายเข้ามาคัดค้านในการสืบพยานของพนักงานอัยการก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วการที่ญาติเข้ามาในชั้นไต่สวนนี้ก็เป็นกรเข้ามามีบทบาทหลักจากที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานไว้แล้ว จึง

⁴² วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2537) . “วิสามัญฆาตกรรมกับการไต่สวนชันสูตรพลิกศพ” เอกสารประกอบการเสวนา เรื่อง บทบาทของสถาบันนิติเวชกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หน้า 31

เป็นการยากที่นำสืบหักล้างพยานหลักฐานของพนักงานอัยการได้ การที่จะเพิ่มบทบาทหน้าที่ให้ภาคประชาชนหรือองค์กรอิสระอื่นเข้ามามีส่วนในการค้นหาความจริงควรเริ่มตั้งแต่ขั้นทำการชั้นสูตรพลิกศพนี้เพื่อความโปร่งใสในการดำเนินคดี

(3) การทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงของศาล

กระบวนการไต่สวนการตายของศาล เป็นกระบวนการหลักจากได้มีการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆจากพนักงานสอบสวนแล้ว อีกทั้งการนำสืบในการไต่สวนการตายนี้ พนักงานอัยการมีหน้าที่นำสืบตามสำนวนการสอบสวนที่ปรากฏ ศาลจึงไม่มีหน้าที่ในการค้นหาความจริงอย่างเต็มที่ โดยเหตุที่ศาลไม่มีเป็นผู้มีหน้าที่ลงไปชั้นสูตรพลิกศพตั้งแต่แรก อย่างเช่นกฎหมายวิธีพิจารณาอาญาของไทยตามกฎหมายฉบับเก่าที่ให้ผู้พิพากษาทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงในชั้นสูตรพลิกศพด้วย อีกทั้งในความเป็นจริงศาลไทยทำตัววางเฉยในการสืบพยานโดยปล่อยให้ทำหน้าที่ของพนักงานอัยการและผู้คัดค้านในการนำสืบและหักล้างพยานหลักฐาน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะศาลไทยได้รับอิทธิพลเช่นเดียวกับศาลในระบบกล่าวหา ศาลจะไม่ทำหน้าที่ในการซักถามพยานหลักฐานหรือเรียกพยานหลักฐานต่างๆมาสืบ ซึ่งในคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นคดีที่มีความสำคัญและกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ศาลควรมีหน้าที่ในการเรียกพยานหลักฐานมาสืบหรือเรียกผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความเห็นต่อศาลได้อย่างเต็มที่เช่นเดียวกับศาลในระบบไต่สวน

4.2.3 การสอบสวนดำเนินคดี

คดีวิสามัญฆาตกรรม ได้แก่ คดีอาญาเรื่องที่เจ้าพนักงานผู้กระทำให้ตายจะต้องตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาและถูกสอบสวนตามกระบวนการสอบสวน กล่าวคือ เป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับความผิดเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องลงโทษตามกฎหมาย⁴³

ทางปฏิบัติมักจะมีการรอการสอบสวนคดีอาญาในประเด็นความผิดของเจ้าพนักงานไว้ก่อน โดยให้ศาลมีคำสั่งและส่งสำนวนไต่สวนการตาย จึงจะเริ่มกระบวนการสอบสวนคดีในส่วน of เจ้าพนักงานต่อไป

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 2(11)

การสอบสวนจะประกอบด้วยการดำเนินการหลักๆ ดังนี้

1) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่มีเขตอำนาจสอบสวนคืออาญาแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบเพื่อควบคุมการสอบสวน โดยการใช้ดุลพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการเข้าควบคุมการสอบสวนตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดี พ.ศ. 2523 ข้อ 12.4

2) แจ้งข้อหาแก่เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายว่ากระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา หลังจากแจ้งข้อหาแล้วจะควบคุมเจ้าพนักงานผู้ต้องหานั้นหรือไม่ อย่างไม่เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3) คำให้การของผู้ต้องหาที่ให้การว่า กระทำโดยอ้างว่าเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีเช่นนี้ถือว่าปฏิเสธความรับผิดชอบ ดังนั้นการสอบปากคำผู้ต้องหา ต้องให้ปรากฏว่าเป็นการปฏิบัติราชการตามหน้าที่อย่างไร มีอำนาจในการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ถ้าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาคนใด ก็ให้สอบปากคำผู้บังคับบัญชาคนนั้นไว้ด้วย

4) ให้สอบปากคำพยานบุคคลทั้งหมด โดยประเด็นในการสอบสวนนั้นให้ปรากฏประวัติ และความประพฤติกของผู้ตายด้วย ถ้ามีผู้รู้เห็นเหตุการณ์นั้นซึ่งเป็นประโยชน์แก่คดี ก็ให้สอบสวนในประเด็นนั้นโดยละเอียดเพื่อรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

5) นำสำนวนการชันสูตรพลิกศพและสำนวนการได้สวนของศาล รวมเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนของคดีอาญา ทางปฏิบัติควรจะได้กระทำไปพร้อมๆกัน ถ้าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเป็นคนละคนกัน ก็จะต้องติดต่อประสานงานกัน โดยให้พยานหลักฐานมีความโปร่งใสมากที่สุด มิฉะนั้นข้อเท็จจริงอาจแตกต่างกันซึ่งอาจยังผลให้เกิดความเสียหายในการดำเนินคดี

6) เมื่อสอบสวนเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ต้องทำรายงานผลการสอบสวนเช่นเดียวกับสำนวนการสอบสวนคดีอื่นๆ และทำความเข้าใจว่าควรตั้งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องที่สั่งฟ้องก็ โดยเหตุผลว่า มิใช่เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายหรือป้องกันเกินสมควรกว่าเหตุ⁴⁴ อันเป็นการกระทำความผิดอาญา ซึ่งต้องรับโทษตามกฎหมาย

⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และ 69

7) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2550 พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการทำสำนวนการสอบสวนด้วย ซึ่งในการทำสำนวนสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบในการสรุปสำนวนและให้ความเห็นทางคดี โดยพนักงานอัยการอาจให้คำแนะนำตรวจสอบพยานหลักฐาน ถามปากคำ หรือสั่งให้ถามปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ตั้งแต่เริ่มทำสำนวนสอบสวน นับแต่โอกาสแรกเท่าที่จะพึงกระทำได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง⁴⁵ ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในกรณีดังกล่าวเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันให้ประชาชนในระดับหนึ่ง

เหตุผลในการแก้ไขเนื่องจากคดีวิสามัญฆาตกรรมเป็นคดีที่กระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง จึงสมควรให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการทำสำนวนดังกล่าวเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและเป็นหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามในการทำความเข้าใจในเนื้อหาแห่งคดีนั้น พนักงานอัยการไม่สามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาแห่งคดีได้ เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 155/1 ได้กำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ กล่าวคือเป็นผู้มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานและทำความเข้าใจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องไปยังอัยการสูงสุด

การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเห็นได้ชัดว่าไม่ใช่เป็นการแก้ไขปัญหาความโปร่งใสได้อย่างแท้จริงเนื่องจากพนักงานอัยการในทางปฏิบัติพนักงานอัยการเปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวนเท่านั้น ซึ่งสำนวนคดีในกรณีที่การตายเกิดจากการกระทำของพนักงานตำรวจซึ่งถือได้ว่าเป็นสำนวนหลัก จึงควรมีการสอบสวนให้รอบคอบและรัดกุมไม่น้อยไปกว่าสำนวนการชันสูตรพลิกศพ แต่กฎหมายกลับให้ความสำคัญกับการชันสูตรพลิกศพมากกว่า ซึ่งสังเกตได้จากการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้หลายองค์กรเข้าตรวจสอบและการทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ⁴⁶ แต่สำนวนการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรมกฎหมายได้ให้อำนาจในการทำสำนวนแก่พนักงานตำรวจโดยเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ซึ่งดูเหมือนเป็นการบัญญัติกฎหมายขัดแย้งกันไปในตัว

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 155/1.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 วรรค หก

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และการทำงานการสอบสวนร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ พ.ศ. ... ซึ่งได้ออกโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับอำนาจในการสอบสวนของพนักงานอัยการ ซึ่งในชั้นประชุมพิจารณาร่างกฎกระทรวงนั้นมีความเห็นบางความเห็นเห็นว่า เมื่อกฎหมายได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำงานการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนแล้ว สมควรให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาไปด้วย เนื่องจากการสอบสวนเป็นกระบวนการเดียวแบ่งแยกไม่ได้ เพราะการที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการทำงานการสอบสวน จึงควรให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนคดีไปด้วย ซึ่งเป็นความเห็นของนักวิชาการบางท่าน สุดท้ายแล้วในการประชุมร่างกฎกระทรวงฉบับนี้ พนักงานอัยการก็ยังคงไม่มีอำนาจในการสอบสวน โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะที่ 11 มีความเห็นว่าการทำงานการสอบสวนเป็นกระบวนการหนึ่งของการสอบสวน กล่าวคือ การสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ซึ่งได้กระทำเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษ ดังนั้นการที่มาตรา 155/1 ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนจึงต้องหมายถึงการมีอำนาจสอบสวนทั้งกระบวนการ

เจตนารมณ์ของมาตรา 155/1 ที่ให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนนั้นเห็นได้ว่าเป็นการชอบแล้ว เนื่องจากการให้พนักงานอัยการเข้าทำงานการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนนั้นเป็นการเพิ่มหลักประกันการตรวจสอบการทำงานการสอบสวนของพนักงานอัยการ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มหลักประกันความโปร่งใสในการดำเนินคดีอีกระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามการในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนส่งงานการสอบสวนและมีความเห็นในทางคดีก็จะส่งเรื่องมายังพนักงานอัยการเพื่อทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนที่ได้รวบรวมไว้ในสำนวน ซึ่งเป็นกระบวนการหลักจากพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานไว้หมดแล้ว อำนาจในการสอบสวนจึงไม่ได้อยู่ในอำนาจของพนักงานอัยการโดยแท้จริง อีกทั้งกฎหมายยังคำการบัญญัติให้พนักงานสอบสวนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นการตอกย้ำถึงความไม่โปร่งใสการในการสอบสวนซึ่งทำให้ขาดประสิทธิภาพในการตรวจสอบว่าแท้จริงแล้วพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนตามความเป็นจริงหรือไม่ เป็นการทำการสอบสวนเพื่อช่วยเหลือพวกเดียวกันหรือไม่

4.3 การทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม

4.3.1 ประเภทของสำนวนคดี

สำนวนที่เกี่ยวกับคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น จะประกอบไปด้วยสำนวนดังต่อไปนี้

1) สำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

เป็นสำนวนที่ตรวจสอบว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน ตามเมื่อใด และมีสาเหตุในการตายอย่างไร โดยสำนวนดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยเอกสารหลักฐานเบื้องต้นดังต่อไปนี้

(1) หลักฐานการแจ้งให้ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

(2) หลักฐานการแจ้งให้สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

(3) บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพซึ่งจัดทำโดยผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ

(4) รายงานของแพทย์แนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ

(5) บันทึกรายละเอียดการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดในที่เกิดเหตุ

2) สำนวนกล่าวหาเจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำผิด

สำนวนที่เจ้าพนักงานผู้ที่เป็นสาเหตุให้เกิดความตายตกเป็นผู้ต้องหาในคดีฆาตกรรม จึงถือว่าเป็นสำนวนหลัก ซึ่งจะเริ่มทำสำนวนดังกล่าว เมื่อได้รับสำนวนการไต่สวนการตายของศาล กลับคืนมาจากเจ้าพนักงานอัยการแล้วพนักงานสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนคดีโดยให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายตกเป็นผู้ต้องหาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยมีเจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำให้ตาย โดยเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา พนักงานสอบสวนจึงจะทำการสอบสวนคดีโดยให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายตกเป็นผู้ต้องหาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา⁴⁷ ให้ทำสำนวนสอบสวน ร่วมกับพนักงานอัยการ แล้วพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำความเข้าใจควรสั่งฟ้องหรือไม่ ฟ้องไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ที่เกิดเหตุ เพื่อส่งสำนวนต่อให้พนักงานอัยการสูงสุดเป็นผู้พิจารณา สั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องต่อไปเจตนา ทั้งนี้เห็นได้ชัดว่าการทำสำนวนประเภทดังกล่าวฝ่ายตำรวจซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นฝ่ายกระทำความผิดเสียเอง หากยังให้พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจ

⁴⁷ หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ 19850/2501 ลงวันที่ 12 สิงหาคม 2501.

แห่งชาติ เป็นผู้สอบสวน อาจทำให้คดีดังกล่าวเกิดความไม่โปร่งใสขึ้นได้ ซึ่งผู้เขียนจะได้เสนอแนะการปรับปรุงกระบวนการทำสำนวนดังกล่าวในบทต่อไป

3) สำนวนกล่าวหาผู้ตายต่อผู้ช้ชดขวางเจ้าพนักงาน

เป็นสำนวนคดีที่ผู้ตายตกเป็นผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานต่อผู้ช้ชดขวางเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา⁴⁸ ซึ่งพนักงานสอบสวนจะรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่างๆ ตั้งข้อกล่าวหาผู้ตายว่าได้ใช้กำลังในการขัดขืนหรือต่อสู้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และกระทำความผิดฐานอื่นประกอบด้วย ซึ่งโดยมากแล้วมักจะเป็นความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น เมื่อทำสำนวนเสร็จเรียบร้อยแล้ว พนักงานสอบสวนจะเสนอความเห็นว่าการตั้งไม่ฟ้องผู้ตาย เนื่องจากสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปโดยความตายของผู้กระทำผิด⁴⁹ และโทษเป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด⁵⁰ หลังจากนั้นจึงส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการแห่งพื้นที่ ที่ความผิดเกิดขึ้น หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิด เพื่อให้พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องตามกฎหมายต่อไป

4.3.2 ประเด็นในสำนวนการสอบสวน

สำนวนกล่าวหาเจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำผิด และสำนวนกล่าวหาผู้ตายต่อผู้ช้ชดขวางเจ้าพนักงาน เป็นสำนวนที่มีความสำคัญและมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาต่อเจ้าพนักงานผู้ทำให้ตาย จึงเป็นสำนวนที่ต้องมีการจัดทำสำนวน โดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการร่วมกัน⁵¹ เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเป็นหลักประกันความโปร่งใสได้ในระดับหนึ่ง

ประเด็นในการสอบสวนนั้น สามารถแยกออกตามประเภทของสำนวนคดี ดังต่อไปนี้

1) สำนวนชั้นสูตรพลิกศพ มีประเด็นการสอบสวนหลัก ดังนี้

- (1) ผู้ตายเป็นใคร
- (2) สถานที่ตาย ตายเมื่อไหร่
- (3) สาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย

⁴⁸ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 138

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 39(1).

⁵⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 150 วรรคสาม และมาตรา 155/1.

- (4) ใครเป็นผู้กระทำให้เกิดการตาย เท่าที่จะทราบได้
- 2) ส่วนนกกล่าวหาเจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำผิด มีประเด็นการสอบสวนหลัก ดังนี้
- (1) เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตาย เป็นพนักงานตามกฎหมายหรือไม่ และปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
 - (2) เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายกระทำการฆ่าโดยเจตนาหรือไม่
 - (3) การกระทำให้ตาย เป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 หรือไม่
 - (4) การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นพอสมควรแก่เหตุหรือไม่
- 3) ส่วนนกกล่าวหาผู้ตายต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 มีประเด็นการสอบสวนหลัก ดังนี้
- (1) ผู้ตายได้กระทำความผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานหรือไม่
 - (2) ผู้ตายได้กระทำความผิดฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานด้วยหรือไม่

ซึ่งในทางปฏิบัติที่ผ่านมา การสอบสวนสำนวนที่ 2 และ 3 มักจะมีข้อเท็จจริงในประเด็นที่สอดคล้องกัน และมักจะเป็นไปในแนวทางที่ปรากฏว่า ผู้ตายพยายามฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ทำให้เจ้าพนักงานจำเป็นต้องฆ่าผู้ตายเพื่อเป็นการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นอันเป็นการกระทำป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมักจะสรุปสำนวนว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย พร้อมเสนอความเห็นไม่ควรสั่งฟ้องเพื่อยื่นต่อพนักงานอัยการสูงสุด พิจารณาต่อไป

4.4 แนวทางในการปรับปรุงการชั้นสูตรพลิกศพ กระบวนการไต่สวนการตายและการทำสำนวนวิสามัญฆาตกรรม

4.4.1 ขั้นตอนการชั้นสูตรพลิกศพในกฎหมายปัจจุบัน

ขั้นตอนของการชันสูตรพลิกศพนั้น กฎหมายได้แบ่งออกเป็นขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพและกระบวนการไต่สวนการตายโดยศาล โดยมีข้อพิจารณาดังนี้⁵²

ก) เมื่อการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนจะแจ้งให้แพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองให้ร่วมกันทำการชันสูตรพลิกศพในท้องที่ที่เกิดเหตุและจัดทำบันทึก รายละเอียดและการรายงานการชันสูตรพลิกศพ

ข) พนักงานสอบสวนต้องร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพกับพนักงานอัยการ ประกอบด้วยบันทึกรายละเอียดและสำนวนการชันสูตรพลิกศพและบันทึกการตรวจสถานที่ที่เกิดเหตุ

ค) เมื่อทำสำนวนชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลทำการไต่สวน เมื่อศาลรับคำร้องแล้วก็จะสั่งนัดไต่สวน ปิดประกาศและให้พนักงานอัยการแจ้งให้ญาติผู้ตายทราบ

ง) เมื่อศาลทำการไต่สวนการตาย จะมีคำสั่งว่าผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน สาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยถูกทำร้ายให้ตายก็จะระบุว่าใครทำให้ตาย จากนั้นจะส่งสำนวนคืนพนักงานอัยการ เพื่อส่งต่อไปให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป

จ) เมื่อพนักงานสอบสวนได้รับสำนวนการชันสูตรพลิกศพและสำนวนการไต่สวนการตายของศาลก็จะแจ้งให้พนักงานอัยการร่วมทำสำนวน เพื่อทำการสอบสวนเจ้าพนักงานผู้วิสามัญฆาตกรรมในข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนา โยพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการในท้องที่ที่เกิดเหตุเพื่อส่งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง หากอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่ฟ้อง ก็จะแจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการวิสามัญฆาตกรรมแต่ถ้ามีคำสั่งฟ้องก็จะส่งสำนวนไปให้อัยการท้องที่ที่ความผิดเกิดขึ้นเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

ฉ) การทำการชันสูตรพลิกศพนั้นเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐาน กฎหมายได้กำหนดให้มืองค์กรต่างๆ ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ผู้เขียนเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวยังสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150.

เนื่องจากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นยังมีองค์กรอิสระอื่นหลายองค์กรและเป็นองค์กรพิทักษ์สิทธิของประชาชน ผู้เขียนเห็นว่าในการชั้นสูตรพลิกศพควรปรับปรุงโครงสร้างดังนี้

4.4.2 การเพิ่มหลักประกันความโปร่งใสและความมีประสิทธิภาพในการชั้นสูตรพลิกศพ

กระบวนการสอบสวนคดีอาญานั้นเห็นว่าการสอบสวนเป็นอำนาจเดียวอันแบ่งแยกไม่ได้ ดังนั้นการทำสำนวนการชั้นสูตรพลิกศพและการทำสำนวนการสอบสวนควรเป็นเนื้อเดียวกัน ทั้งในสำนวนในการตั้งข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนาและสำนวนการต่อสู้ชี้ชัดขวางเจ้าพนักงานของผู้ตาย เห็นได้ว่าทั้งสามสำนวนล้วนแต่มาจากข้อเท็จจริงเดียวกันทั้งสิ้น โดยประเด็นหลักมาจากการที่เจ้าพนักงานทำการฆ่าผู้ต้องหาโดยเหตุที่ว่าผู้ต้องหาต่อสู้เจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานจึงจำต้องกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

กระบวนการในการรวบรวมพยานหลักฐานก็ต้องทำไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้สอดคล้องต้องกัน และต้องรวบรวมพยานหลักฐานไปในคราวเดียวเนื่องจากหากยังมีการแยกการทำสำนวนไปที่ละขั้นตอนแล้วพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานบุคคล ย่อมจะต้องเรื้อนลงหายไป อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงการข่มขู่พยานจากเจ้าหน้าที่รัฐในการใช้อำนาจโดยมิชอบ อีกทั้งในการชั้นสูตรพลิกศพพนักงานสอบสวนเป็นผู้ไปถึงที่เกิดเหตุก่อนเสมอ และมีอำนาจทำการรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุได้ทันที ในขณะที่แพทย์มักไปถึงที่เกิดเหตุในภายหลังแล้ว ดังนั้นจึงควรให้กระบวนการชั้นสูตรพลิกศพได้กระทำไปพร้อมกันเพื่อเป็นการป้องกันการเปลี่ยนแปลงพยานหลักฐาน หรือย้ายศพ อีกทั้งควรให้แพทย์มีอำนาจตรวจสอบลักษณะภายนอกของศพ และมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นด้วยเช่น พยานผู้พบศพ ผู้รู้เห็นเหตุการณ์ข้างเคียง เป็นต้น

การค้นหาความจริงโดยการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆไปในคราวเดียวกันนั้นยังทำให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความรวดเร็วและต่อเนื่อง เนื่องจากหากจะรอกระบวนการไต่สวนการตายของศาล ยิ่งทำให้เกิดความล่าช้ามากยิ่งขึ้น กว่าจะรอการไต่สวนของศาลพยานหลักฐานย่อมจะสูญหายไป และส่วนมากคดีมักจะเงียบหายไป ดังนั้นการทำสำนวนทั้งสามตามที่กล่าวมาย่อมทำให้กระบวนการเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการชั้นสูตรพลิกศพนั้นควรให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่นที่เป็นอิสระร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพด้วย ไม่ว่าจะเป็นองค์กรทนายความ องค์กรสิทธิมนุษยชน

สื่อสารมวลชนและภาคประชาชน เพื่อเพิ่มหลักประกันความโปร่งใสในการค้นหาความจริงได้ดี ยิ่งขึ้นอีกระดับหนึ่งเนื่องจากการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนขาดความน่าเชื่อถือของประชาชน อีกทั้งควรจะมีการควบคุมงานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยเคร่งครัด โดยการทำตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาและควรให้แพทย์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางนิติเวชศาสตร์เฉพาะด้านเท่านั้น เป็นผู้ชันสูตรเปรียบเทียบได้กับระบบแพทย์ตรวจสอบของสหรัฐอเมริกาเป็นต้น ซึ่งหากงานทางนิติเวชศาสตร์มีประสิทธิภาพแล้ว ก็ย่อมสามารถทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานอันสำคัญในคดีที่สามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้

4.4.3 ผู้มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน การทำสำนวนชันสูตรพลิกศพและคดีวิสามัญฆาตกรรม

การวิสามัญฆาตกรรมนั้นเห็นได้ว่าเป็นการกระทำนอกขอบอำนาจของกฎหมาย เป็นการตัดผู้ต้องหาออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยปกติ อีกทั้งยังเป็นการลิดรอนสิทธิมนุษยชนอีกด้วย ดังนั้นเมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นกฎหมายจึงกำหนดหน้าที่ขององค์กรต่างๆเพื่อค้นหาความจริงดังกล่าวว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายจริงหรือไม่

อัยการเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม โดยอัยการเป็นองค์กรในฐานะกึ่งตุลาการ (Quasi Judicial) ดังนั้นสำนวนการชันสูตรพลิกศพสมควรให้องค์กรอัยการมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบถ่วงดุลในการสอบสวนหาพยานหลักฐานจากการวิสามัญฆาตกรรมนั้นให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันเป็นการยับยั้งชั่งใจให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้ใช้วิธีการวิสามัญฆาตกรรมโดยไม่มีเหตุผล เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

ประเทศยุโรปบางประเทศ การสอบสวนนั้นเป็นอำนาจเดียวอันแบ่งแยกไม่ได้ เมื่อมีการกรำทำผิดอาญาเกิดขึ้นองค์กรตำรวจเปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น พนักงานอัยการจึงมีอำนาจสอบสวนคดีเองและควบคุมการทำงานของตำรวจ ทำให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอัยการเป็นผู้สัมผัสกับพยานหลักฐานต่างๆเองโดยตรง ทำให้การสอบสวนมีความชัดเจน

อย่างไรก็ตามเนื่องจากการวิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นการกระทำโดยองค์กรตำรวจ ดังนั้นหากปล่อยให้องค์กรตำรวจเป็นผู้ทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมและเป็นผู้รับผิดชอบในการ

ทำสำนวนเองแล้วเห็นว่าทำให้เกิดข้อกังขาขึ้นได้ว่าการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นเป็นไปโดยมีประสิทธิผลและมีความโปร่งใสหรือไม่ ทำให้เกิดข้อกังขาของประชาชนได้ว่าเป็นการช่วยเหลือพวกพ้องในองค์กรเดียวกันหรือที่เรียกกันว่าเป็นการช่วยเหลือกัน ในทางคดีหรือไม่ ดังนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นจึงควรให้องค์กรอื่นเป็นผู้ทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานแทนอันเป็นหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนอีกระดับหนึ่ง ซึ่งหากปล่อยให้มีการรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมโดยองค์กรตำรวจเองแล้วเห็นได้ว่าอันจะเป็นการ “ขัดกันของหน้าที่” (Incompatibility) ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกา 292/2482 ที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ได้ให้เหตุผลไว้ว่า “พนักงานสอบสวนเองเป็นผู้เสียหายเสียหายเองหาไม่อำนาจกระทำการสอบสวนในกรณีที่ดินมีส่วนได้เสียในคดีไม่จริงอยู่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ชัดแจ้งแต่ย่อมเทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 และ 14 ว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษา งานในหน้าที่ส่วนตัวโดยพฤตินัยแยกกันไม่ออก ถ้าพนักงานสอบสวนสอบสวนคดีของตนเสียแล้ว ยากนักที่จะให้ความยุติธรรม อีกทั้งยังสามารถเทียบเคียงได้กับรัฐธรรมนูญมาตรา 249⁵³ ในกรณีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติถูกกล่าวหาว่าทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ก็ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือทั้งสองสภา ร่วมกันให้ระบุพฤติการณ์ที่กล่าวหาต่อประธานวุฒิสภาให้ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อพิจารณาพิพากษาโดยไม่ได้มีการไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนการสอบสวนระหว่างคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติด้วยกันแต่อย่างใด ทั้งนี้อันเนื่องมาจากหลักการขัดกันแห่งหน้าที่ (Incompatibility) นั้นเอง

ผู้เขียนเห็นว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น ควรให้พนักงานสอบสวน “กรมสอบสวนคดีพิเศษ” เป็นผู้กระทำการแทนองค์กรตำรวจ โดยให้ถือว่าการวิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นคดีพิเศษ เพื่อเป็นการตัดอำนาจขององค์กรตำรวจออกเสีย ซึ่งทำให้ภาพลักษณ์ของกระบวนการค้นหาความจริงมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น ซึ่งเห็นได้ว่าหากปล่อยให้องค์กรเดียวที่กระทำการวิสามัญฆาตกรรมเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานและการทำสำนวนนอกจาก

⁵³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 249

จะคู่เป็นการผัดจริยธรรมโดยรวมแล้วยังคู่เป็นการเอื้อผลประโยชน์ทับซ้อนให้กับองค์กรของตนอีกด้วย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อรับผิดชอบงานและป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่ได้สร้างความเสียหายร้ายแรงและกระทบต่อความมั่นคงและปลอดภัยของรัฐให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นและกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้สืบสวนสอบสวน⁵⁴ คือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษรวมทั้งได้กำหนดการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษบางประการไว้ เช่นการแฝงตัวเข้าไปอยู่ในองค์กรอาชญากรรมเพื่อทำการสืบสวนพฤติกรรมขององค์กรอาชญากรรมต่างๆ

ดังนั้นการวิสามัญฆาตกรรมของพนักงานตำรวจถือว่าเป็นคดีความผิดอาญาที่มีความสลับซับซ้อน ที่จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ อีกทั้งยังถือว่าเป็นคดีที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอันถือได้ว่าเป็นคดีพิเศษ⁵⁵

การสอบสวนคดีพิเศษที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนขึ้น โดยมาตรา 23 ได้กำหนดตัวพนักงานสอบสวนมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และให้มีเจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่คอยช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามที่ได้รับมอบหมาย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 32 ได้กำหนดลักษณะคดีพิเศษไว้เป็นการเฉพาะ กล่าวคือในกรณีที่กรรมการเห็นคดีพิเศษเห็นว่าเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิด คณะกรรมการจะให้ความเห็นชอบให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใดหรือคดีประเภทใดต้องมีพนักงานอัยการมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อร่วมกันทำการรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มชั้นสอบสวน

ผู้เขียนเห็นว่าคดีวิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นคดีที่กระทบสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมากและเป็นคดีที่สร้างความสะเทือนขวัญให้กับประชาชน จึงสมควรกำหนดให้คดีวิสามัญฆาตกรรมเป็น

⁵⁴ อุทัย อาทิวา. (2554). คู่มือกฎหมายวิพิจารณาความอาญาเล่ม 3. หน้า 67.

⁵⁵ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 (ก) (ข)

คดีพิเศษขึ้น โดยให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งยังเป็นหลักในการสร้างหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนอีกด้วยเนื่องจากหากปล่อยให้ องค์การตำรวจเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานแล้วจะยังเป็นการสร้างความไม่ไว้วางใจให้กับ ประชาชนได้ อีกทั้งยังเป็นการขัดกับหลัก “การขัดกันแห่งหน้าที่” อีกด้วยเพราะหลักดังกล่าวหาได้ หมายถึงเฉพาะตัวเจ้าพนักงานเท่านั้นแต่ยังหมายความถึงตัวองค์กรซึ่งเป็นผู้กระทำการดังกล่าวด้วย อย่างไรก็ดีตามผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้การสอบสวนเป็นกระบวนการเดียวและเป็นไปตาม หลักสากลจึงสมควรให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนการสอบสวนแทนซึ่งผู้เขียนจะได้ กล่าวในหัวข้อถัดไป

4.4.4 ผู้มีหน้าที่สรุปสำนวนการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 วรรคสองบัญญัติว่า “การทำ สำนวนการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนโดย พนักงานอัยการอาจให้คำแนะนำตรวจสอบพยานหลักฐาน ถามปากคำ หรือสั่งให้ถามปากคำบุคคล ที่เกี่ยวข้องได้ตั้งแต่เริ่มทำการสอบสวนนับแต่โอกาสแรกเท่าที่สามารถกระทำได้ ทั้งนี้ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง”

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าวแล้วเห็นว่าผู้รับผิดชอบในการทำสำนวน การวิสามัญฆาตกรรมนั้นยังคงเป็นของพนักงานสอบสวน ซึ่งเห็นได้ว่าการวิสามัญฆาตกรรมเป็น การกระทำโดยองค์กรตำรวจหากปล่อยให้องค์กรตำรวจเป็นผู้สรุปสำนวนการสอบสวนแล้ว ความ ครางแคลงใจย่อมจะเกิดขึ้น ประชาชนย่อมขาดความเชื่อถือและศรัทธาในการทำสำนวนดังกล่าว อีกทั้งยังดูเป็นการขัดกันของหน้าที่อีกด้วย

อัยการเป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม โดยอัยการเป็นองค์กรในฐานะกึ่งตุลา การ ดังนั้นสำนวนการชันสูตรพลิกศพสมควรให้องค์กรอัยการมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบการสอบสวนแทน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้รวบรวม พยานหลักฐานตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมา และเป็นพนักงานมีหน้าที่คอยเป็นผู้ช่วยให้กับพนักงาน อัยการ เพื่อให้กระบวนการสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในต่างประเทศนั้นกระบวนการสอบสวนนั้นเป็นอำนาจเดียวอันแบ่งแย่งไม่ได้ เมื่อมี การกรำทำผิดอาญาเกิดขึ้นองค์กรตำรวจเปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการ

รวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น พนักงานอัยการจึงมีอำนาจสอบสวนคดีเองและควบคุมการทำงาน
ของตำรวจ ทำให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากอัยการ
เป็นผู้สัมผัสกับพยานหลักฐานต่างๆเองโดยตรง ทำให้การสอบสวนมีความชัดเจนและแน่นอนของ
พยานหลักฐาน

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้เห็นได้ว่าทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการทำ
สำนวนการวิสามัญฆาตกรรมเพิ่มมากขึ้น ทำให้การสอบสวนของไทยเราเป็นกระบวนการเดี่ยวตั้ง
เช่นกรณีของประเทศต่างๆ ทั้งยังเป็นการลดความขัดแย้งของกฎหมาย ไม่มีการแบ่งแยกเรื่องอำนาจ
หน้าที่ว่าเป็นของใครของมัน ในการนี้พนักงานอัยการควรทำหน้าที่ด้วยความตรงไปตรงมา อำนาจ
ความยุติธรรมและพิทักษ์สิทธิให้กับประชาชนโดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และระเบียบของสำนักงาน
อัยการสูงสุดว่าด้วยเรื่องการจัดตั้งอัยการพิเศษโดยเคร่งครัด

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันนอกจากรัฐมีหน้าที่คอยดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนแล้ว รัฐยังมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย การป้องกันอาชญากรรมที่มีใช้แต่เพียงอาศัยความรวดเร็วในการปราบปรามอาชญากรรมเท่านั้นแต่ยังคอยระมัดระวังการกระทำใดๆ อันเป็นการกระทบสิทธิของประชาชนอีกด้วย เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาลงโทษอันเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ

บางกรณีเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยแต่ความสะดวกรวดเร็วในการป้องปราบอาชญากรรมจนลืมคำนึงถึงสิทธิความเป็นมนุษย์ของผู้กระทำความผิด ทำให้เกิดการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นซึ่งเห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่มีกฎหมายรองรับ และเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกไปจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติ อันเป็นการละเมิดต่อหลักสากลอีกทั้งยังเป็นการล่วงละเมิดกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ ซึ่งการกระทำดังกล่าวเจ้าหน้าที่รัฐมักจะอ้างว่าเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากผู้กระทำความผิดต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานจึงมีความจำเป็นต้องกระทำการป้องกันตัวโดยกระทำการวิสามัญฆาตกรรม

เมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นย่อมเป็นการสร้างความสะเทือนขวัญและความหวาดระแวงให้กับประชาชนอีกทั้งยังทิ้งความเคลือบแคลงสงสัยอีกด้วยว่ากรณีดังกล่าวเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายจริงหรือไม่ การชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยความโปร่งใสหรือไม่ กระบวนการทำสำนวนและผู้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ได้กระทำตรงไปตรงมาหรือไม่ จะมีการช่วยเหลือบุคคลากรในองค์กรเดียวกันหรือไม่

อย่างเช่นคดีของโจ ค่านซ่าง เห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวได้สร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง และการกระทำดังกล่าวได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก สุดท้ายตัวเจ้าพนักงานผู้กระทำการดังกล่าวก็ไม่ได้รับการลงโทษแต่อย่างใด ในกรณีของโจ ค่านซ่าง คดีได้จบลงในกระบวนการไต่สวนของศาลเท่านั้น เจ้าพนักงานผู้กระทำการดังกล่าวไม่ได้ถูกดำเนินคดีแต่ประการใดหรือนโยบายเกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตรก็เช่นเดียวกัน ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมากและจากรายงานเบื้องต้นของ คตท. กรณีดังกล่าวยังน่าเชื่อได้ว่าเป็น "ความผิดฐานก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ" (Crime against Humanity) อีกด้วย

รายงานของ คตท. ยังได้ให้ความเห็นในทางวิชาการไว้ด้วยว่า ในกรณีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการก่อให้เกิดคนตายเป็นจำนวนมากนั้น ต้องถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำสนองนโยบายของรัฐโดยแท้ การกระทำของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจึงไม่ถือว่าเป็นการกระทำของตน (Take the act to his own) แต่เป็นการกระทำอย่างการกระทำของผู้อื่น (Take the act of another) ด้วยเหตุนี้ผู้อยู่เบื้องหลังดังกล่าวจึงเป็นผู้ฆาตกรรม (Murder) เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการจึงเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น (Supporter) ผลจากการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวนอกจากจะมีผลกระทบต่อสูญเสียต่อพลเรือนแล้วยังก่อให้เกิดความสูญเสียที่ร้ายแรงกับประเทศชาติเช่นกันเพราะประเทศไทยได้ตกเป็นที่วิพากษ์ต่อสังคมโลก เป็นเหตุให้รัฐบาลไทยถูกร้องเรียนให้มีการไต่สวนหาผู้รับผิดชอบต่อผลที่เสียหายที่เกิดขึ้น¹

เมื่อเกิดกรณีการวิสามัญฆาตกรรมขึ้นกฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมเข้าไปตรวจสอบรวมทั้งองค์กรอื่นนอกจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมด้วยไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ จะต้องมีแพทย์ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมกันค้นหาความจริงอันนำไปตามหลักการตรวจสอบจากองค์กรภายนอก (External Audit) เพื่อเป็นหลักประกันความโปร่งใสให้กับประชาชนระดับหนึ่ง

เห็นได้ว่าองค์กรที่เข้าร่วมการตรวจสอบบางองค์กรนั้นขาดประสิทธิภาพในการตั้งข้อสังเกตต่างๆอีกทั้งกระบวนการยุติธรรมยังมีองค์กรคุ้มครองสิทธิของประชาชนอีกหลายองค์กรที่สามารถเข้าร่วมกระบวนการชันสูตรพลิกศพได้ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรทนายความหรือองค์กรสิทธิมนุษยชนซึ่งองค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรอิสระที่ปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ

ตามกฎหมายของไทย เมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้น กฎหมายได้กำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบสำนวนและบุคคลผู้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ดังเช่นจะดูได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน โดยเป็นผู้ให้คำแนะนำในการรวบรวม

¹ คณิต ฒ นคร. (2556). ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจของสังคม. หน้า 39

พยานหลักฐานต่างๆ อีกทั้งยังกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบในการทำสำนวนคดีดังกล่าว

เห็นได้ว่าการสอบสวนดังกล่าวยังคงดูเหมือนเป็นต่างองค์กรที่ทำงานร่วมกันเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วกระบวนการสอบสวนต้องเป็นอำนาจเดียวอันแบ่งแยกไม่ได้ ในต่างประเทศนั้นจะให้พนักงานอัยการเป็นผู้ทำการสอบสวน โดยให้พนักงานตำรวจเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น ทำให้การสอบสวนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งต่างจากกฎหมายของไทยเป็นเรื่องอำนาจใครอำนาจมัน อำนาจใครอำนาจใครมัน ทำให้การสอบสวนไม่เป็นเนื้อเดียวกันซึ่งขาดประสิทธิภาพในการสอบสวน

สำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวเมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมเกิดขึ้นโดยองค์กรตำรวจถ้าหากยังให้องค์กรตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบทำสำนวนแล้วจะเกิดการขัดกันแห่งหน้าที่ (Incompatibility) ทำให้สำนวนการสอบสวนขาดความโปร่งใส และสำนวนการสอบสวนถือเป็นความลับของทางราชการไม่สามารถเปิดเผยให้ประชาชนโดยทั่วไปเข้าไปตรวจสอบได้ และยังสร้างความคลางแคลงใจให้กับประชาชนอีกด้วยว่าหากให้องค์กรตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนคดีแล้วจะเป็นการช่วยเหลือพรรคพวกของตนเองซึ่งอยู่ในองค์กรเดียวกับตนหรือไม่ ทำให้กระบวนการสอบสวนขาดความโปร่งใสเป็นอย่างมาก จึงสมควรกำหนดอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นพนักงานสอบสวนองค์กรอื่นเป็นผู้กระทำแทนทั้งนี้เพื่อเพิ่มความโปร่งใสให้กับสำนวนคดีดังกล่าว

การปรับภาพรวมในการชันสูตรพลิกศพ

1) การพัฒนาและการสร้างระบบการชันสูตรพลิกศพใหม่นั้นอาจกระทำได้ 2 รูปแบบ กล่าวคือ

ก. กำหนดให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบเพียงองค์กรเดียวโดยมีหน้าที่กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด

ข. กำหนดให้เป็นหน้าที่ร่วมกันขององค์กรหลายฝ่าย และทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพื่อความโปร่งใสและความมีประสิทธิภาพ

2) เนื่องจากโครงสร้างการชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามุ่งเน้นการจัดการในการดำเนินคดีอาญาเท่านั้น ในหลายประเทศไม่ได้กำหนดเฉพาะการดำเนินคดีอาญาเท่านั้นแต่ยังมีภารกิจในการดำเนินการในทางสาธารณสุขด้วย อย่างเช่นในระบบแพทย์สอบสวน ดังนั้นควรกำหนดโครงสร้างในการดำเนินคดีอาญาในทางคู่ขนานกับการดำเนินการทางด้านสาธารณสุข และกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพควรกระทำด้วยการแยกกฎหมายที่เกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพออกต่างหากจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3) ให้มีกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเป็นเจ้าภาพโดยอาจกำหนดให้กระทรวงยุติธรรมควรมีบทบาทหลักในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาและการกำกับดูแลในการสร้างโครงสร้างกฎหมาย (Model) ในการชั้นสูตรพลิกศพขึ้น โดยเฉพาะ โดยของความร่วมมือไปยังกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อสร้างระบบกฎหมายในการดำเนินคดีและระบบการแพทย์มีลักษณะกลมกลืนและมีประสิทธิภาพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ที่จะต้องค้นหาความจริง ความจริงไม่สามารถตีแผ่ออกได้โดยหากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังขาดความร่วมมือในการทำงานทำให้ความยุติธรรมขาดประสิทธิภาพและขาดความโปร่งใส (Transparency) ไป ซึ่งกระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (Check and Balance) เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

การวิสามัญฆาตกรรมนั้นเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิของมนุษย์ซึ่งถือเป็นเรื่องร้ายแรง ผู้เขียนมีความเห็นว่า หากมีการตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานโดยการวิสามัญฆาตกรรม องค์กรต่างๆควรมีความเป็นภาวะวิสัยโดยแท้ และต้องมีการร่วมมือประสานงานกัน เพื่อให้ความจริงปรากฏให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาประชาชนว่าองค์กรในกระบวนการยุติธรรมนั้นได้ทำหน้าที่ตรงไปตรงมาสมกับเป็นองค์กรในการรักษาความสงบเรียบร้อยและพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นคดีวิสามัญฆาตกรรมจึงควนปรับกระบวนการบางอย่างเพื่อให้คดีวิสามัญฆาตกรรมเกิดความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

1) ข้อเสนอแนะในกระบวนการค้นหาความจริงในการเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ

1) ข้อเสนอแนะในหลักเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องมีความชัดเจนในสำนวนชันสูตรพลิกศพ การรวบรวมพยานหลักฐานในทางวิทยาศาสตร์ และความเห็นทางการแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพจะต้องมีความโปร่งใส เนื่องจากหากสำนวนการชันสูตรพลิกศพมีประสิทธิภาพแล้ว สำนวนในคดีวิสามัญฆาตกรรมอันเป็นประเด็นโดยตรงมาจากสำนวนการชันสูตรพลิกศพก็จะมีประสิทธิภาพไปด้วย

2) กำหนดบทบาทหน้าที่ของแพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพในการปฏิบัติหน้าที่ตามขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผ่าศพ และการบันทึกรายละเอียดต่างๆตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง โดยเคร่งครัดซึ่งสามารถพัฒนาให้มีระบบมาตรฐานเช่นเดียวกับระบบโคโรเนอร์หรือระบบแพทย์สอบสวนได้ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 ไม่ได้กำหนดต้องเป็นแพทย์ในเขตใดและมีขอบเขตความรับผิดชอบอย่างไร ดังนั้นควรกำหนดเขตอำนาจของแพทย์และขอบเขตความรับผิดชอบของแพทย์ให้ชัดเจนทั้งนี้เพื่อผลในการปฏิบัติงานร่วมกันของพนักงานสอบสวน

3) การทำสำนวนการวิสามัญฆาตกรรมควรทำไปพร้อมกับสำนวนการชันสูตรพลิกศพ เนื่องจากในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนจะทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพก่อนโดยรอผลการได้สำนวนการตายศาลว่าศาลจะมีคำสั่งอย่างไร ซึ่งแท้จริงแล้วสามารถทำสำนวนการวิสามัญฆาตกรรมไปพร้อมกันได้เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ต่างเป็นข้อเท็จจริงเดียวกันทั้งสิ้น ซึ่งหากรอให้มีการได้สำนวนการตายโดยศาลแล้วค่อยทำสำนวนวิสามัญฆาตกรรมอาจมีผลต่อพยานหลักฐานเช่น หากมีผู้รู้เห็นเหตุการณ์ หากปล่อยให้ระยะเวลาเนิ่นนานจนเกินไป อาจมีผลต่อความทรงจำ และอาจทำให้พยานหลักฐานในที่เกิดเหตุเลื่อนรางหายไป

4) ข้อเสนอแนะในการกำหนดอำนาจหน้าที่ผู้ทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพและสำนวนวิสามัญฆาตกรรม

4.1 อำนาจหน้าที่ของบุคคลในการรวบรวมพยานหลักฐาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเพื่อเข้าร่วมทำการสอบสวน โดยให้ปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานอัยการ ซึ่งเห็นได้ว่าเมื่อการวิสามัญฆาตกรรมได้กระทำโดยบุคคลในองค์กรเดียวกับผู้มีหน้าที่ในการ

สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ทำให้ความน่าเชื่อถือศรัทธาของกระบวนการสอบสวนดู
 เลื่อมลง และยังสร้างความคับข้องใจให้กับประชาชนอีกว่ากระบวนการสอบสวนจะมีความ
 โปร่งใสหรือไม่ พนักงานสอบสวนได้กระทำหน้าที่โดยตรงไปตรงมาหรือไม่ เพื่อตัดปัญหา
 ดังกล่าวจึงสมควรให้พนักงานสอบสวนองค์กรอื่นเป็นผู้ทำหน้าที่แทน โดยผู้เขียนเห็นว่าคดีวิสามัญ
 ฆาตกรรมเป็นคดีที่สร้างความสะเทือนขวัญให้กับประชาชน อีกทั้งยังเป็นคดีที่กระทำโดย
 บุคคลากรในองค์กรของรัฐ ดังนั้นจึงสมควรกำหนดให้คดีวิสามัญฆาตกรรมเป็นคดีพิเศษขึ้น โดยให้
 พนักงานสอบสวนกรมสอบสวนคดีพิเศษสังกัดกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กระทำหน้าที่รวบรวม
 พยานหลักฐานต่างๆแทน เนื่องจากบุคคลากรในกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
 และให้ถือว่าการตายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นคดีความผิดอาญาที่มีความ
 สลับซับซ้อน ที่จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ อีกทั้ง
 ยังถือว่าเป็นคดีที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนอัน
 ถือได้ว่าเป็นคดีพิเศษ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ มาตรา 21 (ก) (ข) อีกทั้งหาก
 ให้พนักงานสอบสวนกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้กระทำการแทนโดยตัดบุคคลกรของสำนักงาน
 ตำรวจแห่งชาติออกไป จะช่วยให้สำนวนการสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานมีความ
 โปร่งใสมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าหากยังให้พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทำสำนวน
 และรวบรวมพยานหลักฐานแล้วจะดูเป็นการขัดกันแห่งหน้าที่ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวก็เคยได้มีคำ
 พิพากษา²ของศาลเทียบเคียงในกรณีศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจะดูเหมือนเป็นการขาด
 ความยุติธรรมไปแม้กรณีดังกล่าวจะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ก็ตาม โดยให้พนักงานสอบสวนกรม
 สอบสวนคดีพิเศษประสานงานกับแพทย์ และควรให้แพทย์เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการรวบรวม
 พยานหลักฐานและเข้าถึงพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวกับการตายได้ โดยอาจแยกสำนวนการ
 สอบสวนของพนักงานสอบสวนและสำนวนการชันสูตรพลิกศพของแพทย์ออกจากกันและดำเนิน
 กระบวนการคู่ขนาน โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบขั้นที่สุดซึ่งจะเป็นการตรวจสอบ
 ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน

4.2 ข้อเสนอแนะในการกำหนดตัวพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ

² คำพิพากษาฎีกาที่ 292/2482.

ผู้เขียนเห็นว่าสมควรกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและดูแลการสอบสวนโดยรวม พร้อมทั้งกำหนดมาตรการต่างๆ ให้พนักงานสอบสวนผู้รวบรวมพยานหลักฐานปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการโดยเคร่งครัด เพื่อให้กระบวนการสอบสวนกลายเป็นกระบวนการเดียวอันแบ่งแยกไม่ได้ เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมเข้าร่วมกันค้นหาความจริง มิใช่เป็นเรื่องของอำนาจใครอำนาจมันตั้งที่ได้กระทำอยู่ในปัจจุบัน โดยผู้เขียนเห็นว่าองค์กรอัยการเป็นองค์กรกึ่งตุลาการ (Quasi Judicial) บุคคลากรในองค์กรอื่นแทรกแซงได้ยาก อีกทั้งองค์กรอัยการก็เป็นองค์กรหนึ่งที่คอยพิทักษ์สิทธิของประชาชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ดังนั้นควรให้องค์กรอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในขั้นตอนขั้นที่สุด

5) ข้อเสนอแนะการไต่สวนการตายของศาล ศาลควรทำหน้าที่ในการเรียกพยานหลักฐานมาพิสูจน์ถึงขอบเขตของการไต่สวนได้อย่างเต็มที่ โดยศาลไม่ควรปล่อยให้ทำหน้าที่ของพนักงานอัยการในการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์เท่านั้น ทั้งนี้ ศาลต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง (Active) ไม่ควรนิ่งเฉยอย่างในทางปฏิบัติที่เป็นอยู่ (Passive) และระยะเวลาในการไต่สวนต้องกำหนดให้มีความพอดี ไม่ควรเนิ่นช้าจนเกินไป เพราะอาจเปิดโอกาสให้มีการย้ายทำลายพยานหลักฐานที่เหลืออยู่ได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2544). **ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย.**

กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

_____. (2543). **“แนวทางการจัดสร้างกระบวนการยุติธรรมใหม่”**

ในทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในศตวรรษใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กุดพล พลวัน. (2544). **การบริหารกระบวนการยุติธรรม (พิมพ์ครั้งที่1).** กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

เกียรติ์จักร วัจนะสวัสดิ์. (2553). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดี**

ในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพฯ: พลสยามพรีนติ้ง.

คณิต ฅ นคร. (2556). **ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจของสังคม.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2552). **ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สะท้อนทิศทางพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่7).** กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

คณิง ภาไชย. (2548). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม1 (พิมพ์ครั้งที่8).** กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.

ณรงค์ ใจหาญ. (2543). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม1 (พิมพ์ครั้งที่5).** กรุงเทพฯ:

วิญญูชน.

วรพจน์ วิสฤตพิชญ์. (2538). **สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2546). **ร่างพระราชบัญญัติฯและกฎหมายชั้นสูตรพลิกศพ.** กรุงเทพฯ:

วิญญูชน.

วิบูลย์ศรีบุญยะรัตน์. (2538). **วิธีดำเนินการของเจ้าพนักงานกรณีวิสามัญฆาตกรรม.เชียงใหม่:**

ดาว.

สนิท สนั่นศิลป์. (2543). **วิสามันตกรรม**. กรุงเทพฯ: สุทรไพศาล.

_____. (2543). **วิสามันตกรรมปรับปรุงใหม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา**

ความอาญา (ฉบับที่21) พ.ศ.2543. กรุงเทพฯ: สุทรไพศาล.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2548). **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับอ้างอิง**.

กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2546) **กฎหมายการแพทย์**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อุทัย อาทิวาช. (2554). **คู่มือกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพฯ: วี.เจ.ปริ้นติ้ง.

บทความ

กุลพล พลวัน. (2547). **การสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนในคดีวิสามันตกรรม**.

ข่าวเนติบัณฑิตยสภา,17(183). น. 4-8.

เกียรติจกร วัจนะสวัสดิ์. (2521). **การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน-ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา**.

วารสารนิติศาสตร์,9(4). น. 44-60.

คณิต ฅ นคร. (2540). **ความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการยุติธรรม.รวมบทความ**

ด้านวิชาการ. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร.

_____. (2541). **กระบวนการยุติธรรมกับปัญหาความโปร่งใสและระบบการ**

ตรวจสอบตามแนวทางรัฐธรรมนูญใหม่ บทบัณฑิตย, 54(4).

_____. (2551). **ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จรัญ โฆษณานันท์ (2546). **“สิทธิมนุษยชนและสงครามยาเสพติด”** วารสารวิชาการสิทธิมนุษยชน
หน้า89.

ณรงค์ ใจหาญ. (2543,มีนาคม). **แนะนำกฎหมายใหม่ : การปรับปรุงกระบวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษ**

วารสารนิติศาสตร์,30(1).

ปวีณา ศุภจริยาวัตร. (2542). **วิสามันตกรรม** วารสารพี. 2542

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2528). **การชั้นอุทธรณ์ระบบต่างๆ** แพทยสภาสาร,4 (2518). น. 242-245.

_____. (2535, เมษายน). วิสามัญฆาตกรรมกับการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพ

วารสารคลินิก, 8(4). น. 266-268.

_____. (2539). แนวทางการพัฒนาระบบชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทย

บทบัญญัติ, 5(2). น. 12-18

สนิท สนั่นศิลป์. (2527). วิสามัญฆาตกรรม. อัยการนิเทศ. 46, (4).

วิทยานิพนธ์

บุญฉดา หาญทวีพันธ์. (2553). ความเป็นภาวะวิสัยในคดีวิสามัญฆาตกรรม: ศึกษากระบวนการ

ค้นหาความจริงในชั้นเจ้าพนักงาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ไพรัช โตสวัสดิ์. (2547). การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการปฏิบัติการทางปกครอง

(สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มนตรี จิตรวิวัฒน์. (2531). วิสามัญฆาตกรรม: การศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าพนักงาน

ตำรวจ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ร่ำเพช นามจวี. (2546). การตรวจสอบการตายในคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีที่

ต้องมีการไต่สวนการตาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วิสูตร ฟองศิริไพบุลย์. (2532). การชั้นสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทบริหาร). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ตังคณานุกุลชัย. (2549). การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการ

ตามหน้าที่: การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร).

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สมศักดิ์ หวังดี. (2550). การตรวจสอบความจริงในการสอบสวนคดีวิสามัญฆาตกรรม:

ศึกษาเฉพาะกรณีการชั้นสูตรพลิกศพ (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร). กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เอกสารอื่นๆ

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2551). “การพัฒนาการชั้นสูตรพริกศพในอีก5ปีข้างหน้า” เอกสารประกอบการกำหนดประชุมเชิงปฏิบัติการ สถาบันวิจัยและการพัฒนากระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม

กฎหมาย

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการทำสำนวนสอบสวนร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ พ.ศ. ...

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชั้นสูตรพริกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543

บันทึกกรมอัยการที่ 723/2500 ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ.2500 เรื่องแนวทางปฏิบัติการดำเนินการในคดีวิสามัญฆาตกรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติชั้นสูตรพริกศพ พ.ศ.2457

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการชั้นสูตรพริกศพ (ฉบับที่6) พ.ศ.2543

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชั้นสูตรพริกศพ พ.ศ.2543

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช2550

ภาษาต่างประเทศ

BOOK

Montague Levine & Jane Pyke. (1999). Levine on Coroners' Court London : Sweet and Maxwell.

p.52.

LAWS

The Code of Criminal Procedure. Ministrtr of justice Japan. 1952 .p.81

The Coroner Rule 1984.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นายกฤษณ์ ญาวุฒิพงษ์
ประวัติการศึกษา ปีการศึกษา 2550 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิตสมัยที่ 62
ประกาศนียบัตรวิชาว่าความแห่งสภาทนายความ รุ่นที่ 32
ที่อยู่ 192 หมู่ 19 ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
อาชีพ เป็นทนายความและเป็นคิวเตอร์ระดับชั้นเนติบัณฑิตอิสระ